

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jul i Nordsjælland

Naar julemaden står for tur,
de små med tungen smækker —
for på et ANKER gaskomfur
blir maden altid lækker...

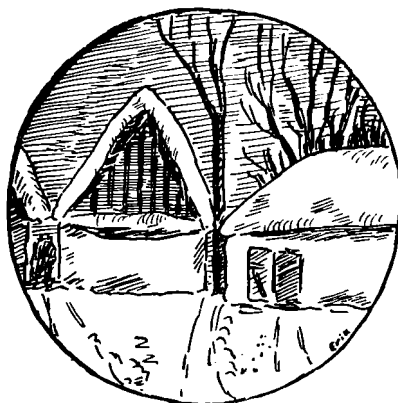

JUL I NORDSJÆLLAND

UDGIVET AF
ERLAND GRIBSØ OG ERIK GRIBSØ

1955

FEMTENDE AARGANG

HILLERØD
C. NORDLUNDES BOGTRYKKERI
OSWALD TERKELSEN

INDHOLD

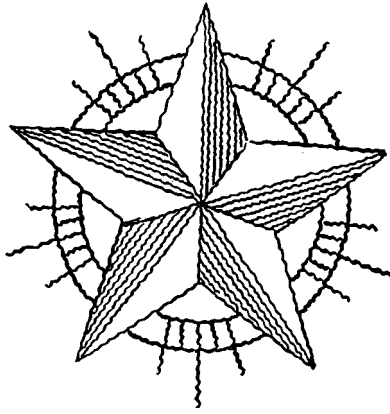
Den gode Vilje. Af Emus Jensen	3
Digtere i Nordsjælland. Himlen skaffer en Have. Af philax	4
Hvordan Halsnæs fik sin Jernbane. Af C. Kuhlman	5
Digtere i Nordsjælland. Skuespiller ved Skovbrynet. Af philax	10
Gammel Græsted-Skraa. Ved Erland	11
Sømandshistorier omkring en Gilleleje-Mast. Af John Hartmann	12
Haandværksmestre. Af Bene Larsen	16
Frederiksværks Birkedommere. Af Erland Gribso	19
Digtere i Nordsjælland. Hr. Hareng ved Hegnet. Af philax	22
Nordsjællandske Skæmtesprog	24
Kongedatter og Kogekone. Mutter Anna. Af Borella-Hansen	26
Den 95-aarige fra Helsingør Apotek. Af Per B. Andersen	29
Fjorden ved Frederikssund — Landskabet, Lyset, Linierne. Af Flemming Madsen	32
Caroline Mathilde paa Hørsholm og Sophienberg. Af Eyvind Rafn	35
Jule-Postillon d'amour. Af »Strandby 1294«	38
Dronningens sidste Rejse i Nordsjælland	38
Slangerup-Grisen, der sad arresteret i 8 Maaneder. Ved Quercus.	40
Nordsjællandske Noter.	44
Digtere i Nordsjælland. Bybo under Bondetag. Af philax	46
Billeder fra Læserne.	47
Paa Julemærkehjemmet ved Ølsted Strand. Af Fr. Kristensen	48
Nordsjællandske Pioner-Eventyr. Af Erik Gribso	50
Julenissens Avislæsning	53

*Forside-Foto fra Gribso, Næbe-Vejen:
Pressefotograf Vittus Nielsen*

Eftertryk af Artikler i »Jul i Nordsjælland« kun tilladt i Uddrag, — mod Kildeangivelse

DEN GODE VILJE

*N*AAR DET GÆLDER JULEN, skal man ikke spørge „hvorfors?“ Thi der er meget i den, der ikke kan forklares. Kan man forstaa, at man kan gaa flere Uger igennem, i Gader, der syder og koger af Juletravlhed, med Vinduer, der repræsenterer store Formuer, — og saa skaber det ikke tilnærmelsesvis den Julestemning i én, som hvis man tilfældigt kommer til at staa med et ganske billigt Julekort i Haanden, — et af de gammeldags, med Graner, der er tynget af Sne, eller en lille Landsbykirke, hvor Lyset indefra skinner gennem Rudernes Felter ud over den hvide, stille Kirkevej. Eller man hører de gamle Kirkeklokker gennem en snetung Luft. Saa glider Hverdagen pludselig til Side, og man er inde i Julens Trolddom og aner for et Øjeblik, at Livet er mere end Hverdag, mere end Kævl og Strid og Maset for at skaffe Udkommet, og de hundrede andre Ting, der slider paa én. At der er en Oase, hvor Ørkenen er ombyttet med Liv og Nervøsiteten erstattet med den indre Balance, man kalder Fred i Sindet, og Døgnet Ufred og Drilleri afløst af en god Vilje mellem Mennesker.

Men er det mere end en Drøm? Lever vi ikke netop paa Kanten af Tilværelsen, hvor man ikke rigtigt kan faa Tingene til at passe sammen, som man helst vilde? Er Melodien ikke blevet væk? Eller er vi ikke kommet ud af den egentlige Samklang med selve Livet, ligesom de, der synger en anden Melodi end den, der spilles.

Jeg tror det sidste. Ikke alene fordi der er meget i Tilværelsen, der tyder paa det, men ogsaa fordi det er den egentlige Baggrund for den første Jul. Naar Livets Inderste bestemte sig for at træde ind i Skabningernes Verden og dele deres Kaar paa godt og ondt, var det netop for at slette Afstanden ud: Afstanden mellem Livet og Mennesker. For at vise os, at Livets Inderste ikke er en blind Skæbnemagt, men et personligt Liv, hvis Trang ikke nøjes med at skabe og virke, selvom vi andre staar med Undren og Betagelse, naar vi ser, hvad hans Hænder formaar i det svimlende Univers og i Atomets Miniatureverden. Men hans inderste Trang er at faa Lov til at være god og vise sin Godhed i Praksis ved at overvinde sine Børns Skepsis og hjælpe dem til Rette i deres Forviklinger og lære dem at leve ret, d. v. s. i Pagt med Livets egne Love som Børn, der respekterer deres Faders Vilje og derved gør det fælles Barn-domshjem til et Paradis. Det er Maalet for den Verden, hvor vi lever, og den Dag, vi forstaa det, bliver der Mening i det gamle Ord

„Fred paa Jorden blandt Mennesker, der har en god Vilje“.

EMUS JENSEN.

Digtere i Nordsjælland:

Himlen skaffer en Have

JACOB PALUDAN, Mestercn i Birkerød, — den tidligere cand. pharm. fra Helsingø Apotek, nu den betydelige Forfatter med Bøger, der allerede har faaet Klassiker-Rang, Tidsbilleder af Mellemlørigtidens Danmark, Fortælleren og Ræsonnøren, stor som Romanforfatter, som Kulturskribent, Kritiker og Vejleder, — Naturelsker og Ironiker —.

Jacob Paludan bor ved Birkerød Sø. I et helt nyt Hus lige ved Søbredden. Men den Landsby-Idyl, han i sin Tid flyttede ud til, da han boede paa Skrivergaarden, er afløst af et hastigt voksende Storby-Appendix, der for saa vidt daarligt passer til Paludans stille, jord- og naturglade Færden.

Men han gaar stadig Ture. Sammen med Hunden Rufus. Med Pibe i Munden og Sixpence paa Hovedet vandrer han hver Formiddag. Før end han begynder sine boglige Sysler.

Flygte længere »ind i Nordsjælland« — væk fra den efterhaanden overvældende Sammenhobning af

Mennesker langs Banerne — joeh, Lyst dertil har det ikke skortet paa, et enkelt Forsøg har ogsaa været gjort. Men som Paludan udtrykker det, man kan jo ikke hele sin Tilværelse igennem bestandig ligge paa Rejse. Et stedse voksende Bibliotek besværliggør det ogsaa. Hvortil kommer den rent praktiske Ting, at Paludan ogsaa engang imellem skal til København. Hvorfor Nordbanen helst ikke maa være for langt borte. Og saa affinder man sig med sin Skæbne. Indretter sig, saa Omverdenen forstyrret een mindst muligt. Resignerer — og glæder sig over de Smaaglimt af Oprindelighed, de Muligheder for Traveture i nogenlunde Ensomhed, der dog stadigvæk er.

Job Paludan maa vel nu regnes for Nestoren iblandt Birkerøds efterhaanden ret store Kunstnerkoloni. Hans Navn er ligesom knyttet til Byens. Mange Forfattere har man ingen Anelse om, hvor bor, deres Navne kender man, Bostedets ikke. Anderledes her.

Og ikke fordi Paludan paa nogen Maade præger Byens Liv. Tværtimod, som enhver vel næsten kan regne ud af de indledende Bemærkninger. Men han holder af at færdes i sin Have, at sysle med Jord og Planter. Selv har han fortalt lidt herom i sin Bog »Retur til Barndommen«, hvor det bl. a. hedder om Barndommens Pligter ved Lugning, at »man lærte noget ved at have Ansigtet saa nær Mulden; man saa hvorledes selv de prunkløseste Vækster, selv Ukrudtet kan have Engleøjne. Man lærte ogsaa for Resten af Livet, at Mennesket maa have med Jord at gøre, aldrig lade sine Fingre helt slippe Jord. Et gammelt Ord paastaar, at naar en Mand er ensom, sender Gud ham en Hund. Man kunde ogsaa sige: Naar hans Legemsvædske bliver sure, skaffer Himlen ham en Plet Have. Man gaar ikke altid til Arbejdet i den med Lyst, men naar man efter en Time eller to gaar fra den, har Lysten haft Bud til En, og af de Hundrede Slags Trætheder her i Verden er man blevet velsignet med den ældste og bedste.«

philax.

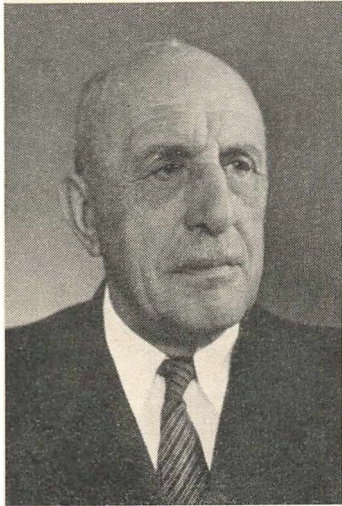

HVORDAN HALSNÆS FIK SIN JERNBANE

Direktør C. Kuhlman skildrer
Hundestedbanens Tilblivelse og Vækst, — fra Arbejdet
begyndte i Marken for 40 Aar siden, til i Dag

Af C. KUHLMAN

»Jul i Nordsjælland« har bedt Direktøren for Hillerød-Frederiks-
værk-Hundested Jernbaneselskab A/S, Civilingeniør C. KUHLMAN,
om at fortælle lidt om Hundestedbanens Tilblivelse og videre Liv gennem

C. Kuhlman.

Aarene, — i Anledning af, at
Banen i 1955 havde en Slags
Jubilæum, idet det er 40 Aar
siden, Arbejdet paa Banen
begyndte i Marken.

Direktør C. Kuhlman, der
har »fulgt Banen«, — som han
udtrykker det — siden 1913 og
haft Ansvaret for den gennem
alle Aarene, skrev derpaa den
Artikel, vi bringer her.

Hvis De tror, det er en stor
Omgang Jernbane-Statistik og
-Teknik, bedes De tro om.

Dir. Kuhlman fortæller le-
vende om de haarde Kampe
mellem Nord- og Sydpartiet
om, hvor Banen skulde føres
gennem Halsnæs, — om Be-
sigtigelsen af den udstukne

Banelinie i Snestorm 7. og 8. Januar 1915, da Direktør Helweg fra
Tilsynet og Artiklens Forfatter forsvandt i en dyb Grøft med Papirer
og Planer, — om Lodsejer-Episoder vedrørende tilbudte Erstatninger, —
om pudsige Problemer, da Stationer skulde navngives, — og om davæ-
rende Amtmand, Greve Schulin, der fandt Aabningsfesten i Hundested
alt for flot og i sin Fests tale sagde, at Halsnæs godt kunde have klarert
sig nogen Tid endnu med Postdiligencen!

Først og sidst er Dir. Kuhlman's Artikel en Hyldest til Førstelærer
Rud Jensen, Hundested, der betegnes som Banens »Fader og Moder«.
Hvilken Rolle i Familien, C. Kuhlman selv spillede ved Banens Til-
blivelse og Vækst, gaar Forfatteren meget let henover. Hvis Familie-
Billedet imidlertid skal afrundes, maa vel den ledende Ingeniør ved
Anlægget betegnes som Familie-Lægen... saa sandt som han paa ud-
mærket Vis opbyggede, plejede og tilsaa Jernbanelegemet!

Og hermed aabner vi saa Hundestedbanen...

Hundestedbanen har som alle andre Privatbaner
Her i Landet haft en Tilblivelseshistorie, der for-
taber sig i Dunkelhed, mange Aar før dens Anlæg be-
gyndte. Her som alle andre Steder har der staaet haar-
de Kampe om, hvordan Banen skulde føres gennem
Egnen, og der var et Nordparti og et Sydparti, der be-
kæmpede hinanden voldsomt, uagtet man skulde tro, at
den langstrakte og smalle Halsnæs maatte let kunne af-
gøre, hvor Banen praktisk burde ligge: Halsnæs hav-
de Amtsvejen liggende i den sydlige Trediedel af Eg-

nen, saa det syntes oplagt, at Banen maatte faa sin
rette Beliggenhed i alt Fald paa Grænsen mellem de
to nordligste Trediedele af Egnen. Banen kom med paa
Jernbaneloven af 1908 og angaves efter foreløbigt Pro-
jekt af Ing. Søren Winkel som liggende i den nord-
lige Del og endende i Hundested.

Lynæs krævede Banen ført til sig — mens Hunde-
sted holdt paa Lovens Bestemmelse: Endepunkt i
Hundested.

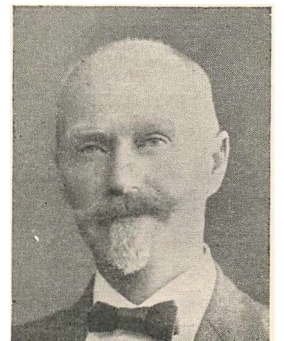
Møder med voldsomme Udtalelser er afholdt, og
Kampen har været haard; — fra en Jernbaneforhand-
ling i Vendsyssel har jeg et Referat om, at en ilter
Mand har sagt: »Denne Sag er behandlet med en Lun-
kenhed, som var en bedre Sag værdig.« — Maaske er
noget lignende sagt om Hundestedbanen.

★

Sjælen i Kampen om Hundestedbanen var Første-
lærer Rud Jensen, Hundested, der som Medlem
af Sogneraadet og mangeaarig Formand for Hunde-
sted Havnebestyrelse har gjort et stort Arbejde for
hele Egnen — ikke mindst for Hundested Havn, idet
det skyldtes hans energiske Arbejde, at Havnen fik
sine Udvidelser — og hans Arbejde spores paa mange
Omraader i Hundested — f. Eks. Baadassurancen og
andet, — men dette er — som Kipling siger en anden
Historie, som forhaabentlig vil blive skrevet ved pas-
sende Lejlighed.

Lærer Rud Jensen fik det foreløbige Projekt til Ba-
nen udarbejdet og virkede for, at de fornødne Penge
til Anlægget tegnedes. Statens Bidrag var fastsat til
 $\frac{2}{5}$ af Anlægskapitalen, der var anslaaet til ca. 650.000
Kroner.

Meningen var, at Banen skulde drives som en Fort-

Førstelærer Rud Jensen, Hundested,
Banens »Fader og Moder«.

Festdeltagere paa Perronen i Frederiksværk den 21. December 1916.

sættelse af Hillerød—Frederiksværk Banen, men under Arbejdet dukkede Forslaget op om at forlænge Slangerupbanen til Frederiksværk og lade denne Bane drive det nye Banestykke til Hundested. Dette Tilbud blev baade betegnet som en Kæp i Hjulet og som en fremstrakt Haand og udløste en voldsom Kampagne for og imod, men Forslaget satte Fart i Arbejdet og bevirkede, at Frederiksværkbanen gav Tilbud om et Indskud af en væsentlig Del af Anlægskapitalen — samt ikke af mindst Betydning: at ville drive Banen med eget Materiel og forpagte den.

Trods Slangerupbanens stigende Tilbud besluttedes det dog, at man modtog Frederiksværkbanens Tilbud om Samarbejdet, og Udviklingen har vist, at Lærer Jensen havde Ret i, at det var bedre, at man endte paa Københavns Hovedbanegaard end paa Slangerupbanens Station i Lersøen. Lærer Jensen udtalte, da han som Formand for Bevillingshaverne d. 28. Juli 1914 med syv Slag slog den første Udstikningspæl ned, at der i 7 Aar var arbejdet paa Planen, og nu saa Halsnæs med Glæde og Forventning Banen realiseret forhaabentlig i Løbet af et Par Aar.

★

Koncessionen blev udstedt d. 10. Juli 1914, og Bevillingshaverne var følgende 11:

Amtsraadsmedlem, fhv. Møller L. Pedersen, Skævinge,
Amtsraadsmedlem, Forpagter E. Langermann, Faurholm,
Byraadsmedlem, Købmand W. C. Lewinsky, Hillerød,
Sogneraadsmedlem, Fisker Chr. Pedersen, Hundested,
Sogneraadsmedlem, Gaardejer Carl Jørgensen, Tollerup,
Borgmester og Byfoged E. B. Larsen, Frederiksværk,
Medlem af Hundested Havnebestyrelse, Købmand W. Brammer,

Førstelærer Rud Jensen, Hundested,
Gaardejer R. I. Olsen, Evetofte,
Gaardejer Jens Jensen, Gallebjerggaard,
Førstelærer Christiansen, Melby.

Forretningsudvalget kom til at bestaa af:

Rud Jensen,
R. I. Olsen,
E. B. Larsen,
Carl Jørgensen,
Will. Brammer.

Som ledende Ingeniører blev antaget to unge Ingeniører:

Petrus Winkel — Søn af den kendte gamle Entreprenør og Ingeniør Søren Winkel, og
C. Kuhlman, der da var ansat ved Statens Tilsyn med Privatbaner.

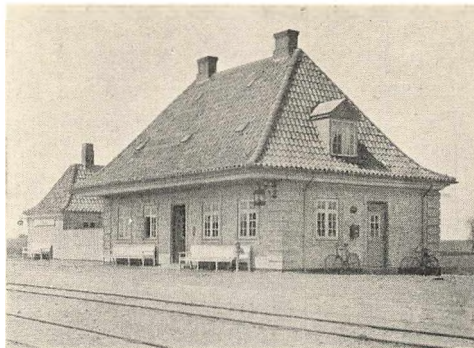
Udstikningen af Banen foretoges i Sommeren 1914 — og Projektet gjordes i Løbet af Efteraaret færdigt til Udbydelse. Imidlertid var Verdenskrigen udbrudt i Slutningen af Juli 1914, og dette fremkaldte naturligvis en Del Betæneligheder og Overvejelser, om man burde stille Anlægget i Bero. Man besluttede dog at fortsætte, og Forholdene udviklede sig mod Forventning i gunstig Retning for Anlægget — saaledes blev Skinner p. G. a. faldende Kurs paa tyske Mark 10.000 Kr. billigere end ved Kontraktafslutningen beregnet.

★

Besigtigelses- og Ekspropriationskommissionen foretog Besigtigelse af den udstukne Banelinie d. 7.—8. Januar 1915 under vanskelige Forhold, da det nemlig blev Snestorm. Man var temmelig ængstelig for, at Kommissionen skulde give op, saa Anlægget forsinkedes, men Ingeniørerne forsikrede, at det nok skulde gaa, naar blot Arrangementet klappede.

Det lykkedes at faa tilstrækkeligt af Reservebiler og andre Køretøjer til Hjælp for fastkørte Biler — ligeledes at faa rettidige Optøninger af forfrosne Deltagere. Ingeniør Winkel sørgede saaledes for Varme-

Dyssekilde Station.

Vibehus Trinbrædt.

dunke i Sengene paa Hotel Frederiksværk, og for at formilde Kommissionens strenge Herrer blev et Eksempplar af hver enkelt sædvanlige Morgenavis leveret Kl. 8,00. Alligevel var der Strabadser nok, saaledes forsvandt Direktør Helweg, Tilsynet, sammen med Ing. Kuhlman i en snedækt dyb Grøft med Papirer og Planer, og det var et haardt Job i Snestorm at staa paa aaben Mark og høre Foredrag om, at Banen skulde ende i Lynæs — eller i al Fald midt mellem Lynæs og Hundested. Sidstnævnte Idé skar Kommissarius udmærket igennem ved at erklære, at Loven anførte en Bane til Hundested, og derfor maatte Banen ende der.

Kommissarius var den kendte Kammerherre C. Lerche — og Sekretær var den senere Kommissarius Wahl.

Da den tidligere Driftsbestyrer for Frederiksværkbanen, Oberstløjtnant Rasmussen, havde søgt sin Afsked fra 1. Januar 1915, havde Banen antaget som ny Driftsbestyrer den ene af Baneanlæggets Ingeniører — nemlig Kuhlman, idet den daværende Formand for Banens Direktion, Birkedommer Neumann udtalte den træffende Bemærkning: »Saa kan han da ikke blive uenig med sig selv i de mange Spørgsmaal, der kommer om Samarbejdet.«

Jordarbejdet og Anbringelsen af Overbygningen (Skinner og Sveller) blev udbudt i Juni 1915 og over-

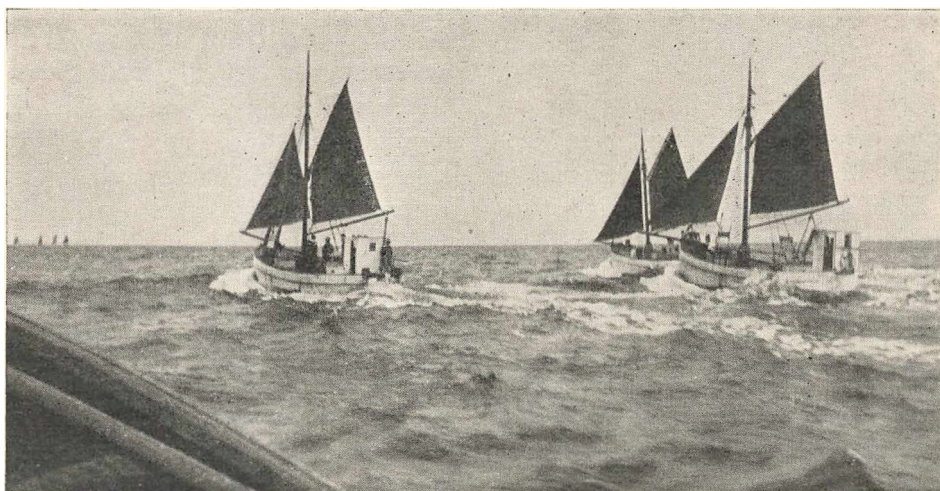
draget til det unge Ingeniørfirma Reimann og Engqvist.

Ekspropriationen fandt Sted 15.—16.—17. Juli begunstiget af det skønneste Sommergejr — denne Gang førtes Protokollen af den senere Amtmand C. Saxild i Holbæk.

Der var selvfølgelig Lodsejere, der ikke var tilfredse med de tilbudte Erstatninger, men langt de fleste gik paa Forlig. Nogle af de misfornøjede sad efter Forretningen paa Torup Kro og søgte at drukne Ærgrelserne. En af dem, der havde faaet lidt rigeligt af de vaade Varer, udtalte sig haanligt om »ham den Kanarius«, og da han blev gjort opmærksom paa, at han hed Kommissarius, svarede han: »Jeg er ligeglad med, om han hedder Kanarius og Dromedarius, for han er lige saa stor en Sk...rik som Præsten i Melby.« — Manden havde noget udstaaende med Præsten og brugte egentlig et endnu mere vulgært Udtryk.

Banens Stationsbygninger blev projekteret af Arkitekterne Preisler og Ambt (sidste Søn af Generaldirektøren ved DSB). Bygningerne blev kønne, praktiske og billigere i Vedligeholdelse, selv om nogle raillerede over, at de gamle Acciseboder fra Amager var benyttet som Model — dog kan ingen sige, at Bygningerne ikke falder godt ind i Landskabet.

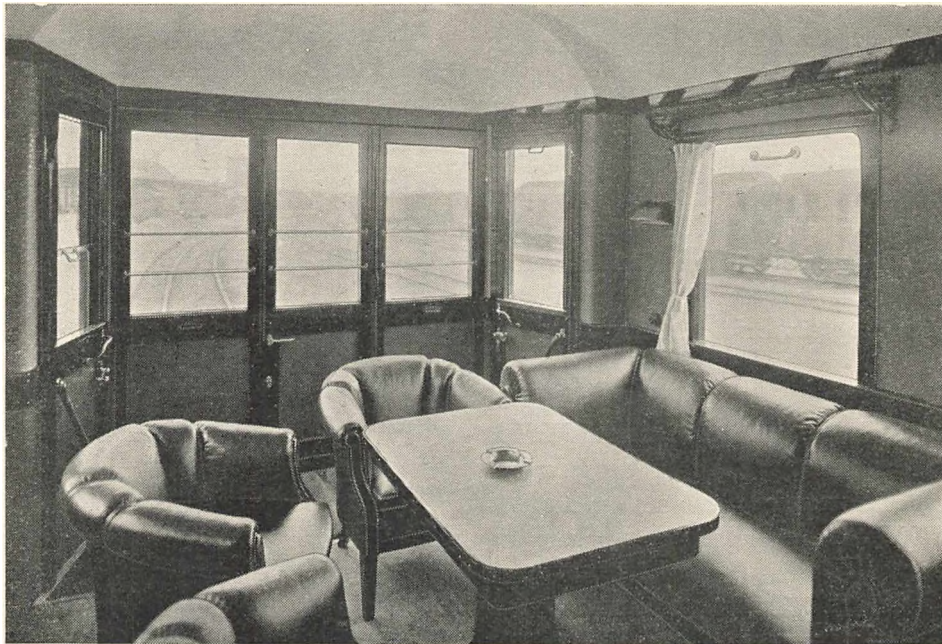
Fiskerbaade staar ud fra Hundested Havn.

Ved Navngivningen af Stationerne opstod der for Resten flere smaa. Pudsigheder. Østerbjerg Trinbræt ligger ved Tømmerup By, men Navnet var jo allerede brugt paa Amagerbanen og lignede meget Tommerup paa Fyn. Byen Torup skulde jo gerne have givet sin Station Navn, men det var jo anvendt paa Thisted—Fjerritslev Banen. Forskellige Navne blev foreslaaet, — og selv om man ikke var helt tilfreds, standsede man ved Navnet »Dyssekilde« efter en nærliggende Gaard.

Landinspektøren, Etatsraad Bentzon, foreslog spøgende »Kysse-dille«, hvilket med Foragt blev afvist.

Festen kom til at staa paa den nyopførte Hundested Kro, hvor det kendte Ægtepar Hans og Caroline Mathiesen residerede — og ud paa Eftermiddagen d. 21. Dec. kørte Aabningstoget over Strækningen med 123 indbudte Gæster og Deltagere. I Hundested erklærede Kommissarius Banen for aabnet fra næste Dag, og man begav sig til Middagen, der forløb vellykket med mange Taler. Den daværende Amtmand, Grev Schulin, der var en meget sparsommelig Mand, fandt Festen alt for flot og sagde i sin Tale, at han syntes, at Halsnæs godt endnu i nogen Tid kunde have nøjedes med Postdiligencen, hvad der naturligvis vakte

Banens berømte Salonvogn, — spøgende kaldt »Kuhlman-car«.

Vibehus Trinbræt maatte ikke hedde Lynæs — det laa for langt fra Byen, der var lidt fornærmet. Navnet Vibehus blev foreslaaet af Lærer Jensen og vedtaget, men om Aftenen blev Ing. Kuhlman ringet op af en Mand og skældt ud, fordi Banen derved skulde have haanet en Slægtning til ham med Øgenavnet »Vibe Peter«.

★

Arbejdet med Banen skred jævnt frem, men Vanskeligheder med Entreprenørerne, der maatte erstattes med Ing. Einer Jørgensen, senere Næstformand i Arbejdsgiverforeningen, gav nogen Forsinkelse. Man var dog i Dec. 1916 saa langt fremme, at man — om end med Betænkelighed — turde aabne Banen for offentlig Drift.

Denne Gang kunde man ikke tænke sig at aabne selv en lille Bane uden en større Fest, hvor det endog blev overvejet at invitere Kongen, men det blev heldigvis opgivet.

megen Modsigelse. Ing. Winkel holdt til sidst Tale for Frederiksværkbanens Formand, Birkedommer Neumann, der var traadt hjælpende til, da det kneb med at faa Arbejdet i Gang, og benævned ham som Banens Fader. Paa Tilraab om, hvem Moderen var, svarede Winkel kvikt: »Det er Halsnæs frugtbare Jord.« Ja — kvikt var det, men alligevel ganske forkert, fordi den eneste, der fortjente baade Fader- og Modernavnet, var Førstelærer Rud Jensen. Som Formand for Bevilningshaverne ledede han talrige Møder — og som Birkedommer E. B. Larsen udtalte, skyldtes det Lærer Jensens rolige Venlighed og Kærlighed til Opgaven, at alt forløb uden Mislyd — kun een Ting protesterede alle øvrige mod, nemlig naar Lærer Jensen begyndte at forklare Baneanlæggets udviklede Renteopgørelse med Staten efter en Metode, som Dir. C. V. Jensen ved Tilsynet med Privatbanerne havde lært Rud Jensen, den kaldtes spøgende »de 2 Jenseners Metode« og var temmelig udviklet, men Resultatet var glimrende, for det lykkedes Rud Jensen at afslutte Regnskabet faa

Aar efter Banens Aabning, hvilket vistnok er ganske enestaaende.

Banens Bestyrelse kom til at bestaa af:

Valgt af Staten:

Førstelærer Rud Jensen.

Gaardejer Carl Jørgensen.

Valgt af Amtet:

Gaardejer R. J. Olsen.

Valgt af Frederiksværkbanen og de private Bidragydere:

Birkedommer E. B. Larsen.

Valgt af Melby og Thorup Kommuner samt Hundested Havn:

Fisker Chr. Pedersen.

Som De vil se, holdt man sig til den gamle Bevilingshaverkreds, hvad der tyder paa Tilfredshed med dens Arbejde gennem Anlægsaarene.

★

Og saa begyndte Hverdagen for Banen med dens Trængsler og Bekymringer, men ogsaa med mange lyse Tider og gode Udsigter.

Straks i 1917 indtraf en haard Vinter og 1. Feb. 1917 begyndte Tyskernes Undervandsblokade, hvad der gav ret fortvivlede Forsyningsforhold for Kul og Olie.

Krigen satte dybe Spor for Banen og Egnen, men Vanskelighederne blev overvundne — og Held var der i Sept. 1918, da man kun havde lidt Olie til Fiskerbaadene — men saa var Silden saa elskværdig at staa i Stime ind til Hundested Havnemole, saaledes at Baadene blot behøvede at sejle lige uden for Havnen og komme fuldlastede hjem. Fra 3. til 6. Sept. befordredes med Banen 131 Vognladninger Sild — Vægten af Sild gik op til 1.000.000 kg.

Omtrent samtidig med Banens Aabning etableredes Motorbaadsforbindelsen Hundested—Rørvig, der har haft stor Betydning for Egn og Bane.

I de følgende Aar blev der arbejdet paa den store

Udvidelse af Hundested Havn og paa Jernbanebro ud til Øhavnen, — derved blev der Chance for Ruten Hundested—Grenaa, som længe havde spøget, men af mange blev betragtet som en Utopi. I Sommeren 1923 var Havn, Bro og Havnebane færdig, saa vi paa denne Side kunde sige til Jyderne: »Kom saa! Vi er parate, — kan tage store Skibe og Færger ind i Hundested!«

Men der skulde gaa en 10-aarig Periode, før Grenaaruten blev startet af Rutebilsfolkene i 1933.

★

I Aarenes Løb har Banen bevirket en stor Stigning i Sommerbeboelsen langs hele Nordkysten fra Liseleje over Nødebo Huse—Kikhavn til Hundested og Lynæs, og Tusinder af Feriegæster kommer hvert Aar til Egnen:

Banen har sammen med Forpagteren Frederiksværkbanen gjort et stort Arbejde for at opfylde Tidens Krav og modernisere med Motorvogne og nyt Personvognsmateriel. De to Baner er nu slaet sammen i eet Aktieselskab, der tillige har alle Oplandets Rutebiler.

De to Baner har gennem alle Aarene haft Driftsoverskud — større eller mindre — og har navnlig under sidste Verdenskrig paavist sin store Betydning for hele Egnen.

★

Nu er alle Danmarks Baner inde i en Krisesituation — takket være den stærkt voksende Bilpark: Turistbusser, private Biler, Lastbiler, Motorcykler, Scootere og Knallerter. Overalt gælder det om at skumme Fløden af Banernes Trafik — og alle synes jo, det er herligt at sidde ved et Rat eller paa en drønende Motorcykel med »Pigekammer«.

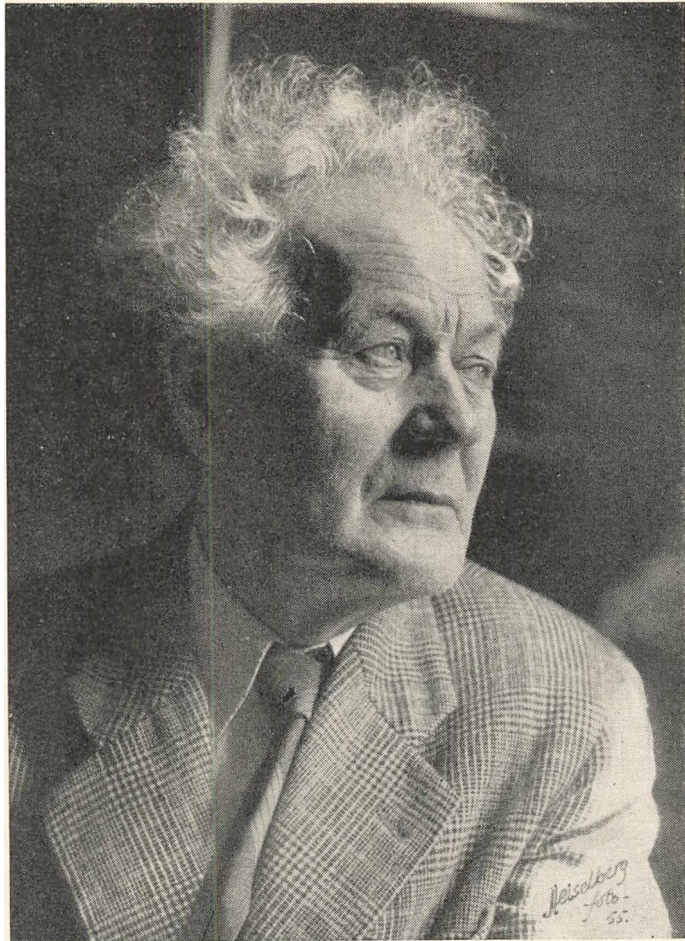
Der er vel nok Baner, der opgiver Ævret og nedlægges til Skade for den paagældende Egn. Forhaabentlig sker dette vel næppe for Hundestedbanen.

Storm P.s Tegning af Passager-Liv paa Frederiksværkbanen holder jo ikke Maal med Virkeligheden, og der har i Grunden aldrig været noget om det, —

men derfor kan det jo godt virke pudsigt. Teksten lyder saaledes:
— Jamen, det er jo en Barnebillet?
— Ja, — jeg var Barn, da jeg steg ind.

Skuespiller ved Skovbrynet

GEORG NORDKILD, Kulsvier-Forfatteren, Nordsjællands folkelige Fortæller vilde egentlig have været Skuespiller, og man spaaede ham, at han vilde faa Roller, men indenfor et begrænset Felt, — fordi den nordsjællandske Dialekt hang saa stærkt ved —

Noget af Skovens svale Dunkelhed gaar igen i Georg Nordkilds Arbejdsværelse paa Funkevej i Hillerød Slotssogn, Ll. Dyrehave støder omtrent op til Haven, saa Skoven, hans Drømmeland og Inspirationskilde er nær for Haanden. Som gammel Forstmand vilde det vel ogsaa være ham umuligt at undvære den.

I Skovene gik han i sine yngre Dage og drømte først om en Tilværelse paa de skraa Brædder, men bl. a. Professor Einar Christiansen, der dengang var Direktør for Folketeatret, vilde gerne bruge den da 34-aarige Nordsjællænder, men kunde ogsaa sige, at det aldrig vilde blive til de helt store Roller bl. a. af den Grund, at Georg Nordkild næppe nogensinde vilde slippe af med sin nordsjællandske Dialekt.

Han er ikke sluppet af med den endnu, og det er dog 40 Aar siden, han aflagde Prøve for Prof. Christiansen.

Heller ikke i de 11—12 Bøger, hans Drømme i Skovene siden har givet til haandgribeligt Resultat. Den nordsjællandske Dialekt spores stadig, det er Nordsjællænderne og deres Liv og Færden i Landet Nord for København—Roskilde. Kun i et enkelt Tilfælde — i de to Bøger om Søren Kierkegaard, er et Par Kapitler henlagt til Sædding, Kierkegaard = Slægtens vestjydske Udgangssogn.

Alligevel er Nordkild ikke rigtig vaskeægte Nordsjællænder, paa mødrene Side gaar Traadene til Sydsjælland, hvad Georg Nordkild ikke lægger Skjul paa, at han paa en Maade er ked af — han vilde faktisk gerne have været af 100 pCt. Kulsvier-Afstamning.

Et Spørgsmaal om, hvorfor Georg Nordkild valgte Nordsjælland at bo i, kan synes ilde anbragt og paa Forhaand besvaret. Alligevel kunde det i det Spil af Tilfældigheder, der jo ofte afgør sligt, let være gaaet saadan, at han var blevet siddende paa Bornholm eller i Jylland, hvor han i sine unge Dage arbejdede i Skovene. Men et Løfte lokkede ham tilbage til Barndommens Land, og selv om det ikke blev indfriet i en Grad, som oprindeligt haabet, betød det, at Nordkild blev — og da han omtrent 50 Aar gammel greb Pennen for Alvor, blev det Livet i de nordsjællandske Skove, han først skildrede, Kulsviernes ejendommelige Liv, siden tog han andre Emner op — og sidst har han skrevet en Bog om Abbed Vilhelm, den særprægede Munk fra Eskildsø og Æbelholt.

Endnu er den ikke udkommet, for Nordkild har hele sit Liv haft Uheld med sine Forlag — og derfor oplever de mange Elskere af hans Bøger, at de næsten ikke er til at opdrive, end ikke antikvarisk — og adskillige Biblioteker — i Nordsjælland som andre Steder — beklager det samme, fordi de efterhaanden opslidte Eksemplarer er svære for ikke at sige umulige at erstatte.

For ret at forstaa Georg Nordkilds Betydning skal man møde hans Læsere, høre dem fortælle om alt det, han har givet dem, ikke mindst de fortræffelige Billeder af Livet, som det levedes i nordsjællandske Sogne for et Par Slægtled tilbage. Jo, Georg Nordkild har vel frem for nogen været den folkelige Fortæller i den nordsjællandske Hjemstavn.

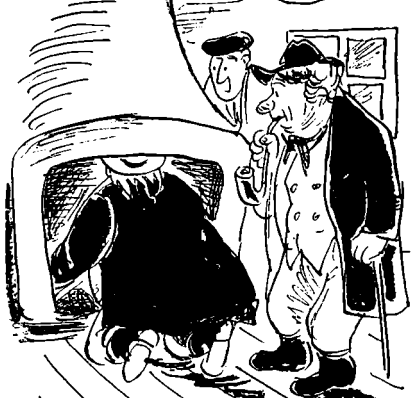
philax.

GAMMEL GRÆSTED-SKRAA

Ved ERLAND

Hyrden skal have sit Horn, i hvilket han kan tude baade om Dagen og om Natten ...

Hver Maaned gaar Oldermanden med to Mand Syn paa alle Ildsteder ...

Ingen maa eller skal understaa sig at gøre Oldermanden nogen Forfang i hans Tale ...

Tillader nogen de unge Drengene Kortspil i deres Huse ... da skal de alvorligen derfor blive anset ...

Den berømte Hans Rostgaard, kendt fra Kronborgs Historie paa Svenskekrigenes Tid, havde en Brodersøn, der hed Jens Rostgaard. Denne Jens Rostgaard var Ridefoged og Amtsskriver paa Krogerup i Asminderød Sogn fra 1684 til 1691 og derefter Amtsforsvalter i Kronborg Amt og fra 1702 Raadmand i København. Paa Det kgl. Bibliotek findes en gammel »Skraa«, d.v.s. Byvedtægt, fra Græsted, som Jens Rostgaard har udstedt. Den er underskrevet af ham paa Kronborg Ladegaard den 13. April 1696 og er opdelt i ikke mindre end 89 Paragraffer, hvis Bestemmelser giver et godt Billede af nordsjællandsk Bondeliv for halvtredie Hundrede Aar siden.

Her bringes et lille Uddrag af den gamle Skraa, men med lidt Tillæmpning af Jens Rostgaards Sprog, saa det bliver lettere forstaaeligt for Læsere nu om Stunder.

★

»Ingen maa eller skal understaa sig at gøre Oldermanden nogen Forfang i hans Tale, naar Naboerne samles, og han noget forkynder, langt mindre med vred Hu, Skænderi eller anden ubekvemme utilbørlige Ord ham overfalde, saafremt han ellers med sine Ord og Gerning søger intet andet end menige Naboers Gavn og Bedste. Gør nogen herimod, bøde sig hver Gang til Byen een Mark. — Oldermanden skal ej heller af Had eller Avind ilde tiltale sine Naboer, men med Skikkelighed søge sit eget og sine Naboers Gavn og Bedste i alle Maader.«

★

»I Udvangene bør ingen at forekomme hinanden enten med Pløjning eller Sæd, førend af Oldermanden og alle Grander (Naboer) vedtages og da efter samtliges Vedtægt alle paa een Gang at være enige med hinanden. Hvo, som herudi forekommer af Egensindighed, straffes til Byen paa een Mark.«

★

»Oldermanden skal have flittig Indseende med Hyrden, at han ikke findes forsømmelig i sin Bestilling, og skal en Hyrde eller Markmand af Bymændene antages. — Hyrden skal have sit Natteleje i Marken i en af Vangene eller Markerne paa den belejligste Plads og i saa Maade vogte for alle Slags Kvæg. — Bymændene, som huser Hyrden imod menige Naboers Vilje og Samtykke, skal bøde til Byen hver Nat fire Skilling. Hyrden skal have sit Horn, i hvilket han kan tydeligt tude baade om Dagen og om Natten ..., for at man

deraf kan høre, han om Nattetide er vaagen og passer paa.«

★

»Tyre til Køerne maa holdes, som kan være gode og forsvarlige, og betales de af Byen, som enhver ejer Køer til. — Naar Tyrene bliver udygtige, skal de sælges, og Pengene komme tilgode til anden lovlige Tyrns Anskaffelse.«

★

»Orner skal aarlig holdes af den, det tilfalder, saa gode, som de bør være, under Straf til Byen een Mark.«

★

»Gadekær skal, naar det er tørre Somre, enhver sin Part tildeles og med Flid renses, paa det fornøden Vanding til Kvæget og ulykkelig Ildebrand — som Gud naadelig afvende — kan have. — Hver Maaned gaar Oldermænd med to Mænd Syn paa alle Ildsteder, Bagerovne, Skorstene og Kakkelovne i Byen,

hos den ene saa vel som hos den anden, ingen, hvo han er, undtagen, og paaagte, om de er lovlige eller ikke.«

★

»Alle Hunde skal være benhugget paa den ene Fod og dog ikke tilstedes at have Vane i Marken, paa det ikke Skade skal gøres paa Lam og andet Smaakvæg. For enhver ulovlig Hund bødes hver Gang til Byen, foruden Skaden, otte Skilling.«

★

»Ingen enten om Søndage eller andre hellige Dage fordrister sig til at gøre noget Grovarbejde eller lade sig finde i overflødig Drik, forargelig Dobbelt eller anden Guds Fortørnelse, ej heller holde Majgilder eller fare omkring at tigge og betle sig noget til saadan unødigt Drik. — Tillader nogen de unge Drengene Kortspil i deres Huse og det ikke tilkendegiver, da skal de alvorligen derfor blive anset og de Unges Revselse at blive uforglemmt.«

Sømandshistorier

omkring en

GILLELEJE-MAST

Af JOHN HARTMANN

Den 70-aarige Skibstømrer Jens Pedersen, Gilleleje, fortæller løs om sit begivenhedsrige Liv paa Søen og i Land.

★

Naar Skipper byttede sin Bowlerhat med en Sydvest, var den gal...

★

Paa Sejltur mellem Grønlands Isbjerge og rundt Cap Horn, — en Torpedering i Kedelrummet, — og en Tur med 10 Lokomotiver i al. e Tidens Tordenvej.

Hammerslagene giver Genlyd over Gilleleje Havn. Der er Travlhed paa Baadebyggeriet. To store Fiskeskuttere er ved at vokse op paa Beddingen; deres Spantværk ligner Hvalskeletter! En tredje Kutter er lige søsat, — den ligger nu ved Molen, og dens store tomme Bug venter blot paa Motoren, som staar parat paa Kajen.

Det er Fiskeskuttere til Island. Der bygges godt og solidt i Gilleleje, og mange af de Kuttere, som skal slaas med Nordatlantens Storme, hentes paa Værftet hernede.

Omkring 30 Mand arbejder paa Andersen og Ferdinandsens Baadeværft i Gilleleje Havn. Een af dem hedder *Jens Pedersen*, — han har været der i over 20 Aar,

og der er ikke mange, som kan lave en Gillelejemast som Jens Pedersen.

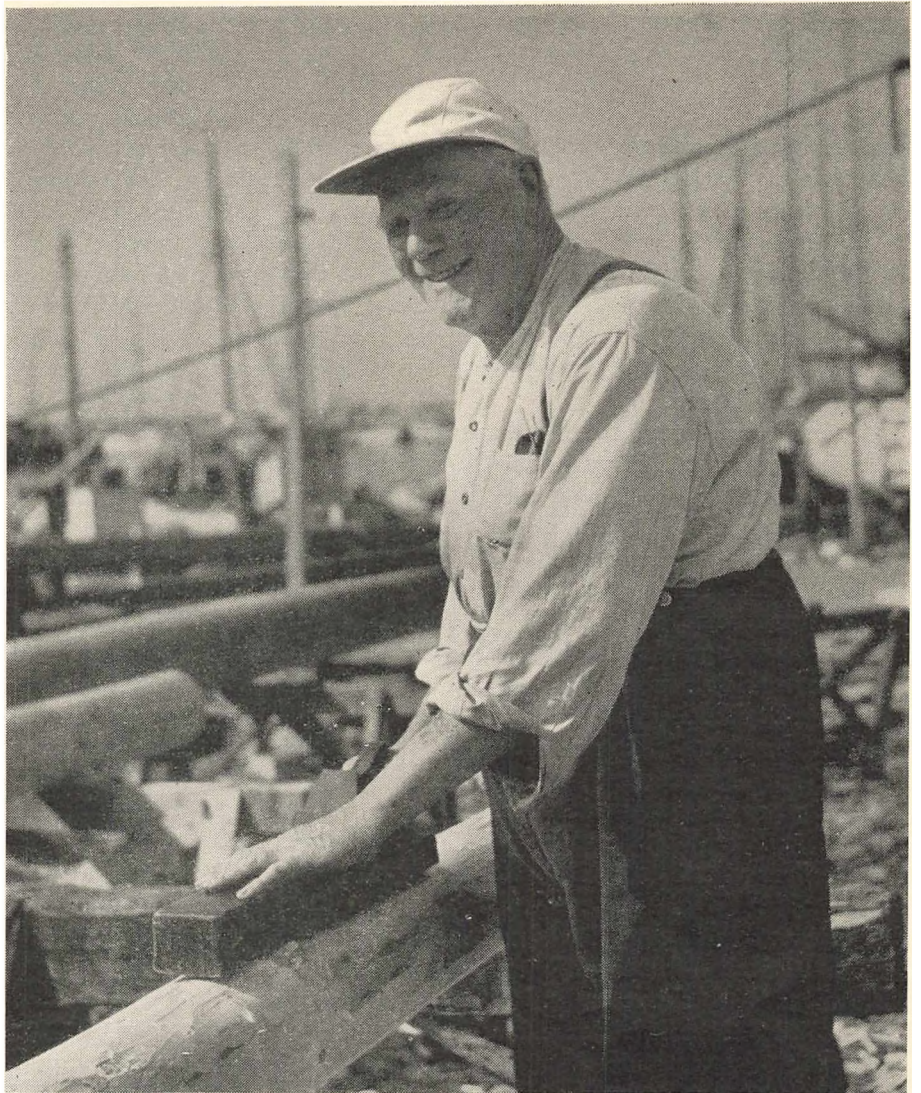
En Gillelejemast?

Ja, — se en Mast er jo ikke bare en Mast, forklarer Jens Pedersen, — og en Gillelejemast er noget helt for sig selv. Den skal have en særlig Rejsning, som man ikke ser nogen andre Steder. Lodret fortil, hvor Træet er stærkest og rundet svagt op bagtil, — det giver Styrke, og det ser godt ud. En Skibsmast er jo lige ved at være det stolteste ved et Skib . . . jeg husker engang en Fortop, som Lynet tog, da vi fra Panamakanalen kom ud i Stillehavet, — men det er forresten en helt anden Historie, som De kan faa, hvis De har Lyst til at kigge hjem til mig i Aften?

✱

Jens Pedersen bor paa Sømandshjemmet paa Gilleleje Havn. Hans hyggelige lille Stue rummer Minder fra mange Aar til Søs, og paa Væggene hænger Billeder af Skibe og atter Skibe. Stolte Fuldriggere, beskedne Lods-kuttere og Dampskibe med sjove, høje Skorstene og Masten med Raasejl. Hvert eneste Billede er et Minde, — hvert har det sin Historie, — alle er de smaa Brudstykker af Jens Pedersens lange Historie.

Jens Pedersen paa Gilleleje Havn, — ved en Gilleleje-Mast.

Portvinsflasken og Cigarkassen kommer paa Bordet. Ja, se, jeg fyldte jo 70 i April, og der er da lidt igen af alle de gode Sager, man glædede mig med paa Dagen.

Jeg er jo forresten slet ikke nogen rigtig Gillelejeboer, begynder Jens Pedersen, — for jeg er født i Fakse, hvor mine Forældre havde et lille Landbrug. Som 15-aarig kom jeg i Skibstømrelære hos Kofoed paa Fakse Ladeplads. Det var et godt og solidt gammelt Værft, hvor der var nok at lave og nok at lære. Vi byggede 3-mastede Skonerter til Marstal. Jeg husker forresten tydeligt min allerførste Arbejdsdag. Vi arbejdede kun til Klokken 12, — det var nemlig den 1. Maj, og vi skulde ud og demonstrere for 8 Timers Arbejdsdagen, — dengang var den jo paa 10 Timer. Efter Demonstrationen lavede Svendene Fagforening, men det vilde Mester ikke have, saa han fyrede omgaaende dem allesammen. Paa den Maade blev det os Læredrenge, — vi var 7, — som sammen med Mestrene maatte bygge Skibene. Det var et Slid fra 6 Morgen til 6 Aften. Spisepause blev der knapt nok Tid til, saa de 10 Timer blev gerne til 12, men hvad gjorde det, man var jo ung, og dengang var det vigtigere at lære et godt Haandværk til Bunds fremfor at holde fri.

Da jeg var udlært, fik jeg Arbejde paa et Baadebyggeri

paa Læsø, som min tidligere Mester leverede Træ til. Her byggede vi Lodskuttere. Naar man nu som paa Læsø er omgivet af Vand til alle Sider, faar man begraveligvis lidt Udlængsel, og der gik ikke lang Tid, før den 19-aarige Jens Pedersen var forhyret som Tømmermand paa det gode Skib »Fyn«, — en flot Damper med 3 Master og Raasejl, — hvis Dampen skulde slippe op. Som Tømmermand havde man det godt. Hyren var god — 70 Kroner om Maaneden imod Matrosernes 60 Kroner, og ikke noget med Vagter, — kun Dagtjeneste. Det blev dog ikke nogen lang Hyre. Naar man endelig er kommet til Søs, længes man efter at faa lidt dybere Vand under Kølen end det, som findes mellem Aalborg og Svendborg. Saa kom jeg om Bord i »Norden«. Vi gik til Sydamerika efter Hvede og Salpeter, men ind imellem kom vi ogsaa ud paa alle Sømænds Ønskerejse: Til Spanien efter Vin! Vi lastede Fade med Muskateller og med Malaga saa tyk og sort som Skibstjære, — man kunde naa at blive fuld paa et Øjeblik.

Var det underligt, at jeg efterhaanden trængte til at køles lidt af i koldere Havne? Jeg fik Hyre paa den kongelige grønlandske Handels 3-mastede Bark »Nordlyset«, og det var vel nok et Skib! Ikke noget med sodende Dampskorstene eller en stinkende Motor. Næh, et godt

gammeldags Skib med Master og Sejl, — og hvor det dog kunde sejle!

Naturligvis kunde det godt af og til være en haard Tur i Nordatlanten, naar vi maatte ligge braset skarpt an mod Blæsten for en svikket Stump, og med Boven lige mod Søerne, — men hvad — Skuden var jo bygget til det, og skønt den af og til knagede fælt, saa holdt den. Et Par Tranfæde i Boven kunde jo ogsaa gøre Underværker. Naar den fede Olie dryppede ned paa Bølgerne, blev de skrappeste Søers Angreb straks til blide Kærtegn om Boven.

Paa saadanne Ture vidste vi forresten altid, naar det virkelig var Alvor. Det var, naar Skipperen — Kaptajn Hansen fra Bogø — ombyttede den stive Bowlerhat, som han evig og altid havde paa, med Sydvesten. Saa var den gal, — men saa skulde det ogsaa mindst være en Orkan fra Nordnordost!

Men hvad betød en Storm for en Sømand. Grønland ventede os jo, og allerede langt uden for Kysten blev vi modtaget af Kajakker og af Konebaade, som ledsagede os det sidste Stykke Vej ind gennem Fjorden. Saa stod den paa Dansemik i Bødkerværkstedet, og vi svingede de grønlandske Piger, medens deres egne Kavallerer skulende saa til og passede paa som Smede.

Til Hjemturen lastede vi Skind, Spæk og Tran. Det lugtede ikke godt, men paa Dækket var der jo altid Masser af frisk Luft.

Værre var Isbjergene. Navnlig i Diskobugten skyder der en Masse ud fra Land. Store lumske Kolosser med de ni Tiendedele skjult under Vandet, — skarpe under-søiske Knive, som kan skære i et Skibsskrog som min Foldekniv i en mør Bøf! Navnlig i Taage var det rent galt. Nu om Dage har man Radar, — vi havde kun Fornemmelserne at stole paa, men Skipperen med Bowleren var en ren Knag til at ane Isbjerge i Taagen. Han kunde mærke dem paa Luften, sagde han.

Naa, efter Nordatlanten fik jeg pludselig Lyst til igen at føle lidt fast Grund under Fødderne. Jeg gik i Land og vendte tilbage til Fakse, hvor man netop var ved at bygge et Forsøgsskib til Orlogsværftet. »Hvalen« hed det, og det skulde drives frem med noget, som man kaldte Pendulpropeller. En Slags Aarer eller Luffer, som hængte ned langs Skibssiden. Det fik man nu aldrig nogen rigtig Glæde af.

Saa skulde jeg være Soldat, — i Marinen selvfølgelig. Jeg vilde gerne ind med det samme, men trak for højt Nummer og fik Besked paa at komme igen om et Aar. Vel gør jeg ej, tænkte jeg, og sammen med en Kammerat rejste jeg til Hamburg og tog Hyre paa »Tellus« af Bremen. Et 1800 Rgt. stort Sejlskib. Det var i December, og der var rigtig godt koldt i Hamburg, saa det var dejligt at komme sydover, — og min allerførste Tur gik rundt Cap Horn.

Det var ikke for intet, at Sømændene i Sejlskibenes Tid regnede Cap Horn for den Prøvesten, man maatte passere for at kunne regne sig som fuldbefaren. De evige

Vestenvinde, som hersker hernede, er ikke lette at bides med, — der skal Sømandsskab til, — og der er Sejlskibe, som alligevel har maattet vente op til Maaneder for at komme rundt. Vi var nu ualmindelig heldige paa denne første Tur, for vi slap rundt paa 10 Dage.

Saa lastede vi Salpeter i Havne paa Chiles Vestkyst. Det var et stolt Syn, naar der mange Gange laa op til 20 store Sejlskibe i Havnen paa een Gang. Man kappedes om at faa lastet færdig, — den allersidste Salpetersæk gik til Vejrs i Rigningen som Tegn paa, at man var klar. Saa alle Klude til og afsted, medens de øvrige Skibe gav »Three cheers for the homebound«. Vi løb hjem paa 60 Dage, men Parolen var ogsaa: »Lad Sejlene staa, til de flyver!«

Er der noget bedre for en Sømand end at komme i Land efter en saadan Tur? Hele Verden ligger ham aaben. Penge har han nok af, — hele Hyren i Behold, for det var jo kun Bagateller man brugte ombord til Indkøb i »Slapkisten« — Kaptajnens Udsalg af Tøj, Fodtøj og Smaafornødenheder.

Mit næste Skib var en Engelskmand. »Horace« hed det, og det var en Damper. Vi løb i en Slags Rutefart fra London over Lissabon og Bahia til Santos. Ud med Stykgods og hjem med Kaffe. Paa en Hjemtur var vi engang i New Orleans — det var nu rent ud sagt forbandet. Der var Sygdom i Havnen, og Karantænepolitiet kom ombord og beordrede alle i Land. Hele Skuden blev røget ud med Svovl i tre Dage, medens vi gik rundt i Land og var ved at blive ædt op af Moskitoer. Da vi endelig kom ombord igen, kunde vi gaa rundt og pille døde Rotter op alle Vegne.

Efter nogle Aar paa »Horace« kom jeg med en anden Engelskmand. Vi lastede Hvede i Montreal, — den skulde til Rotterdam for tysk Regning, — men det kom den nu aldrig. Da vi for hjemgaaende løb op i Kanalen, højste Signalstationen i Fallmouth »Stop« og signalerede til os, at Krigen var brudt ud mellem England og Tyskland. Det var i August 1914.

Vi blev dirigeret til Chartwell med vor Ladning og omgaaende sendt afsted igen — denne Gang som Forsyningsskib med Kul til en engelsk Flaadeafdeling, som laa ved Kapstaden. Her laa vi og ventede i over 2 Maaneder med Kullene ombord, indtil Flaaden endelig en Nat løb ud — og vi fulgte efter.

Der blev snart Brug for Kullene, det var ved den Lejlighed, den engelske Flaade mødte den tyske Højsøflaade ved Falklandsøerne. Vores gamle Skude holdt sig paa ærbødig Afstand af Slaget, men vi kunde da høre Kanontordenen.

Efter en haardt tiltrængt Tur i Tørdok, hvor vi blev rensset for Søgræs og de langhalsede, — altsaa dem, som gror uden paa Skibsskroget — maatte vi afsted igen. Vi sejlede Lucernehø til Marseille — Foder til det franske Artilleris Heste. Vi sejlede med Kul, med Pigtraad, med Vaaben, med Ammunition, med Krigsmateriel af enhver Art, — og overalt lurede de tyske U-Baade.

Engang skulde vi blandt andet bringe et mægtigt Anker til en Dreadnought, som laa sammen med en Del af

den engelske Flaade i Naturhavne rundt ved de græske Øer ved Dardanellerne. Her laa ogsaa ved Galipoli Kæmpedamperen »Mauretania« — nu omdannet til Hospitalskib. Havnene var spærret med Kæder, for at de tyske U-Baade ikke skulde trænge ind om Natten og angribe, — men ærlig talt mærkede vi ellers ikke saa meget til Kri-gen paa disse Kanter. En enkelt Gang kom en enlig tysk Vandflyver med en Bombe, som han kastede uden at ramme. Lidt efter faldt han ned af sig selv, og Maskinen knustes mod Vandet.

Der var dog een uhyggelig Nat, hvor vi var uden for den sikre Havn, og hvor der pludselig blev slaaet Alarm. Et fransk Patrouillefartøj sendte røde Raketter op, — det betød Angreb af U-Baade. Vi fik Ordre til at søge nærmeste Havn for fuld Kraft, da vi var fuldt lastede med Ammunition! Det var en bælgsort Nat, alle Lys var blændede, og hvert eneste Øjeblik ventede vi Torpedoen, som paa Sekunder vilde have udslettet vort Skib. Der var ikke en Mand, som lukkede et Øje den Nat, — men Torpedoen kom nu ikke, — eller maaske har de ikke ramt.

Saa kom vi pludselig en Tur over Dammen til New York, hvor vi hentede 10 store Lokomotiver til Vladivostok. De skulde bruges til den transsibiriske Bane. Det var nogle store Svende, og de fyldte godt ombord. Al øvrig Plads ombord var fyldt med Pigtraad, som skulde til Yokohama. Der blev det forresten liggende Resten af Kri-gen uden nogensinde at blive brugt! Turen gik gennem Panamakanalen, og næppe var vi kommet ud i Stillehavet, før det værste Tordenvejr, som jeg nogensinde har oplevet, brød løs. Tordenen bragede uden Ophør, Havet piskedes op paa faa Minutter, og pludselig klippede et kraftigt Lyn hele Fortoppen af. Det var Synd, for det var en saa ualmindelig smuk Mast. Naa, som Tømmermand var det jo mit Job at reparere, saa godt det nu lod sig gøre, — denne Gang var det nu alligevel godt, at det ikke var et Sejlskib!

✱

Alle Krigsaarene gik med at sejle og sejle. Det var jo vores Job at skaffe Forsyninger til dem, som sloges til Vands og til Lands, og ligesom de, vænnede vi os ogsaa efterhaanden til Faren. Tyskerne havde erklæret den uindskrænkede U-Baadskrig. Selv fredelige, neutrale Skibe vidste sig ikke i Sikkerhed, — vi sejlede udelukkende med krigsvigtige Laster, — og Tyskerne var godt underrettede!

Vi havde netop sat Muldyr i Land i St. Nazaire og var nu paa Vej over Kanalen. Sammen med et Par Mand havde jeg rigget Paravanerne til. Paravaner er en Slags smaa Pontoner, som i Wirer slæbes ud fra Skibssiden for at fange eventuelle Miner, inden de naar at ramme Skibet. Nu skulde jeg bare pejle Tankene — ogsaa Tømmermandens Job — og saa have Frokost. Paa Vej hen agter saa jeg en hvid Stribe paa Vej hen over Vandet — direkte imod os. Jeg naaede knapt at varsko, før Torpedoen ramte os. Det var en Fuldræffer lige midtskibs i Kedelrummet. 3. Maskinmester og en Smører naaede op, — alle de andre blev dernede. Besætningen var paa 60 Mand. Kun tre Baade — hver med 7 Mand — slap bort. Herimellem Kaptajnen, Styrmanden og Radiotelegrafisten;

Fuldrigger i Flaske: Jens Pedersen hjemme i Sømandshjemmet.

de havde alle været paa Broen, da Torpedoen ramte. U-Baaden saa vi intet til, den bekymrede sig ikke om vor Skæbne. Naar man nu endelig skal torpederes, saa kunde Stedet iøvrigt ikke være heldigere, for vi var kun 2 Timers Rotur fra den engelske Kyst. Vi kom i Land i Nærheden af Brighton, hvor vi blev indlogeret paa et stort Hotel, som var omdannet til Lazaret. Herfra gik Turen videre til Southampton, hvor vi officielt blev afmønstrede fra det Skib, som nu laa paa Bunden af Kanalen.

Det var mod Slutningen af Kri-gen. Enhver kunde se, at Tysklands Nederlag kun var et Spørgsmaal om kort Tid, og nu vilde jeg til Danmark! Jeg havde ikke været hjemme i 10 Aar. Ganske vist havde jeg ofte hørt fra min Familie, og selv skrev jeg altid regelmæssigt som et Urværk. Jeg fik Tilbud om en god Stilling hos en Dansk-Engländer uden for London, men længtes alligevel mere efter Danmark. Jeg var i Foreign Office for at faa Rejsetilladelse, — der var jo stadig Krig. Forresten gik jeg galt i Byen og havnede i Downing Street Nummer 10. En venlig Betjent viste mig paa rette Vej, men jeg fik da lige set et Glimt af Lloyd George!

Enhver Sømand drømmer om Dagen, hvor han har Kronborg om Styrbord — naar Skuden vender hjem.

Det kom jeg ikke til at opleve. Jeg havde derimod Kronborg ret forude, — for jeg kom ærlig talt hjem som Passager paa Færgen fra Helsingborg. Et svensk Skib havde bragt mig fra England til Gøteborg.

✱

Hjemme var der nok at tage fat paa. Da Krigen var forbi, skød en Masse smaa Skibsværfter og Baadebyggerier op som Paddehatte. De fleste fik ikke nogen lang Levetid. Jeg kom til Køge, hvor jeg var med til at bygge to Betonskibe! Et underligt Arbejde for en Skibstømmer, — men man maa huske, at først skulde der bygges et rigtigt Træskib som Form, og uden om denne Form støbte man saa Skibsskroget i Beton. Der var jo Mangel paa Jern lige efter Krigen. Skibene var skam gode nok, men ingen af dem eksisterer mere. Det ene strandede i Norge, det andet uden for Graadyb ved Esbjerg. Der ligger det forresten endnu, siges der. Vi byggede ogsaa rigtige Skibe, 3-mastede Skonnerter, men Tiderne blev sløje.

Det sidste, — et dejligt stort Sejlskib paa 1400 Tons, kom aldrig ud at sejle. Det var næsten færdigt, men det blev solgt fra Beddingen til Ophugning for 1500 Kroner!

Nu er Jens Pedersen altsaa i Gilleleje, hvor han i over 20 Aar har været med til at bygge Skibe hos Andersen og Ferdinandsen, — og bedre Arbejdssted kan man ikke faa, siger han.

Her er ingen strenge Reglementer, ingen Kommanderen. Alle, lige fra Mester til yngste Læredreng, er gode Kammerater, og alle holder af deres Arbejde. Det er vel ogsaa derfor vi kan lave noget der duer!

Om jeg savner Livet til Søs? Næh, det gør jeg vel ikke. Jeg har jo set, hvad jeg skal se i denne Verden, og maa ske lidt mere end de fleste, og saa har jeg jo Minderne. Baade dem, som jeg gemmer her i min lille Stue, og dem, som gemmes i Hjertet.

✧

Jeg har oplevet meget og set meget over hele Kloden, men skal jeg nævne bare een Ting, som jeg ved, at jeg ikke vil glemme, saa er det den Følelse, som griber enhver dansk Sømand, hvis han i en eller anden ukendt og fjern Havn pludselig ser det danske Flag paa et Skib.

Han kan være saa kry og haardkogt han vil, — alligevel lister der sig en lille Taare frem i Øjenkrogen. Han visker den væk, og for at Kammeraterne ikke skal mærke noget, siger han flot: »Kan I se, Dreng, det Flag dér, og det Skib, det er fra Danmark! Og det er mit Land.«

HAANDVÆRKSMESTRE

*Mester Lange, Mester Bendtsen, Mester Wethje — tre nordsjællandske Repræsentanter
for gamle Haandværker-Traditioner*

Af BENE LARSEN

Redaktør BENE LARSEN skildrer tre Farum-Haandværkeres Liv og Levned, — tre Typer i samme By paa nordsjællandske Haandværksmestre af den gode, gamle Skole.

Han er ved at gaa af Mode, den gode Haandværksmester, der kunde sit Kram og satte en Ære i dets Kvalitet. Alle Folk paa Stedet kendte ham. Skulde der snedkereres, betrækkes eller males, gik der Bud til Mester. Hans Ord var et Ord. Hans Arbejde kunde tage det op med Tidens Tand. Ikke Bras eller Humbug. Det var dengang, inden Tilværelsen begyndte at gaa paa Samlebaandsruller. —

Død er han ikke, samme Haandværksmester. Rundtom i Landet sidder han endnu, de uforfalskede Traditioner tro, og maaske er Farum særligt velbeslaet med disse Mestre. Den gamle Generation med sine særprægede Personligheder ligger oppe paa Kirkegaarden, men den næste fører Arven videre. Det er svært at plukke nogen ud af saa præsentabelt et Bundt, men skal det gøres, bliver det i denne Omgang Trekloveret Mester Lange, Mester Bendtsen, Mester Wethje — Snedkeren, Sadelmageren og Maleren.

★

W. Lange staar der paa Facaden af Huset paa Hovedgaden. Det betyder baade Wilhelm og Wil-

liam Lange, Far og Søn, 79 og 54 Aar. Gamle Lange har stadig Snedkeriet, selv om han lagde op St. Hans ifjor og har overladt de løbende Forretninger til unge Lange. I Dag er dette Værksted et solidt Foretagende, men da Lange købte det i 1900, var det det rene ingenting. Huset var utæt. Det første Læs Træ maatte han laane Pengene til. Han sled sig frem. Han var udlært Møbelsnedker, født paa Lolland, men havde i Adelgade, det rigtige Snedkerkvarter i København, som Svend drevet det til at tjene 18 Kr. om Ugen, dygtigt dengang. I Farum havde man hidtil klaret sig med store og lille Las Hjulmand, men nu tog Lange fat med Haandsav og Høvl. Han arbejdede Døgnet rundt. Da Farum ikke kunde give nok, solgte han Møbler til Opland og til København, tog selv ud med Tingene og stillede dem op. Det kunde vel alt ialt indbringe en Snes Kroner om Ugen, hvilket ikke havde været til at leve af, hvis ikke Fru Lange havde været en dygtig Kone, ikke bange for at tage Sommer- og Spise-gæster. Saa knebent det maa have været, husker de store Børn kun, hvor lykkeligt et Hjem de har haft.

I 1908 brændte en Række Gaarde, Smedien og Rejsestalden paa Hovedgaden, og da viste Lange sig som den Foregangsmand, han altid har været. Han installerede Petroleumsmotor til Snedkeri-Maskiner i sit Værksted (den elektriske Motor kom efter 1. Verdens-

Fra venstre Langernes højre Haand, Ejner Rasmussen, gamle Lange og unge Lange.

krig). Iøvrigt var 1906 Slingerupbanen og den dermed følgende Udstykning begyndt, og siden manglede aldrig Arbejde hos Langes. Oprindeligt havde han faaet et Kistemagasin med i Købet. Unge Lange fik lært at høvle Kistebrædder og føje dem tæt, solidt sammen. Han fik ogsaa Lov at give en anden Haand med, for dengang paa Landet var det Snedkeren, der lagde i Kisten. Tit blev det den sidste Tjeneste, man viste en brav Ven, og i alle Fald skete det med en skyldig Sømmelighed, den døde kunde staa sig ved.

Det blev bedre Tider. Kistemagasinet forsvandt. Det uanseelige Hus blev til en to Etagers Ejendom med Haand- og Maskinsnedkeri. Maskinerne blev brugt til Skrubbet, men det gode Haandværk gik ikke i Glemme. Børnene i Farum er vokset op ved Snedker Langes Skoleborde, og krævede ikke Tiden et nyt Materiale, sad de ved dem endnu. Da Farumgaard 1913 blev restaureret, havde Lange alt Snedkerarbejdet med de gamle Paneler, Skodder og øvrige Træværk, som lader haant om Standardmaal. Han var Manden, Fagmanden som Hædersmanden.

Fra 1913—29 sad Lange i Sogneraadet. Han var Kasserer i Haandværkerforeningen, i 42 Aar Vurderingsmand i Østifternes Brandforsikring og ivrigt Medlem af Sangforeningen. Nu var Forretningen kæm-

pet frem. Den ene Søn valgte at følge i hans Fodspor, men fik aldrig Lov at blive »Fars Søn«. Han var lige saa meget under Kontrol og Kritik som nogen Lærling. Da han blev færdig, var han lidt rundt hos andre Mestere paa Eggen, tog et Aar til Frankrig, men kom saa hjem og blev hjemme, for nu giftede han sig halvvejs ind i Faget, nemlig med Tømremester Jensens Datter. Nu pusler gamle Lange rundt paa Værkstederne i sit Arbejdstøj, for nogen maa jo se efter de to, siger han om Sønnen og *Ejner Rasmussen*, Svenden, som ved Flid og Gemytlighed har bistaaet Familien Lange. Bedre end vi tre kan man ikke have det med hinanden, siger unge Lange, der definerer sin Stilling som »Fars nære Medarbejder«.

Det Arbejde, unge Lange hidtil fik mest kært, er Kirkens nye Alterbord. Da det gamle fra 1599 for nogle Aar siden skulde restaureres, var det saa forfaldent, at det maatte skilles, Stump for Stump limes og skrues sammen. Det skete under Tilsyn af Nationalmuseets Ekspertter, men kun den sikre Haandværker kunde have klaret Opgaven. Derom taler unge Lange ikke meget. Derimod om sin Fars Forudseenhed og Haandelag. Noget af det mest straalende, han mindes, er Forældrenes Sølvbryllup 1925. Det varede i mange Dage, for hele Byen tog Del. Værkstedet var ryddet, og Malermester Nielsen havde dækket Væggene med store Panoramaer fra Farums skønne Omegn, Sø og Skov og Byen med Kirken. Det var saadan en Fest, at Sadelmager Bendtsen endnu slaar unge Lange paa Skulderen og siger:

— Det var vel nok et Gilde det Sølvbryllup!

Og *Bendtsen* har ellers nok været til Gilder i sit Liv, Foreningsmand som han var. Ligesom Lange kom han til Farum udefra, og Byen havde Ry for ikke at bryde sig om fremmede. Det kom nu ikke til at genere de to, og endelig var da Bendtsen fra en Gaard i Birkerød. Den gik til en ældre Bror, og han selv gav sig i Lære hos Sadelmager Rasmus Hansen, der forresten stammede fra Farum. Der lærte han Seletøjsarbejde og Vognpolstring samt Linoleumsarbejde. Det var, dengang man havde Charabanc og Jumbe og Ponyvogn samt vel at mærke Heste. Ogsaa Bendtsen tog til København, som han forresten ikke kunde lide, men hans Mester havde Arbejde paa det nye Raadhus. Senere gik han paa Teknologisk Institut, fik lært at polstre Møbler og hænge Gardiner op. Men saa vilde han være sig selv. I Farum var der Plads for en Sadelmager. Ingen kunde lave Seletøj, og Bendtsen kunde det altsammen, Plovseler, Køreseler og Stadsseler. De sidste var dyre. Med lakeret Læder, blankt Beslag, Øreblink og hele Pynten 5—600 Kr., og dengang gav man omkring 1 Kr. pr. Halvkilo af Læder. Nu koster det ca. 8, men til Gengæld laves Seletøj ikke mere.

Bendtsen blev Byens »Møbelingeniør«. Fra Omegnen gik der ogsaa Bud efter ham. Den ene anbefalede ham til den anden, naar der skulde nymonteres eller slaas Billeder op. Paa Farumgaard var det Sommer og Vinter Bendtsen, der hængte Sæsonens Gardiner op paa de højloftede Stuers kunstfærdige Stænger. Det var helt igennem personligt Arbejde, bygget paa Tillid mellem Mester og Kunde. Det gav for lidt, siger Bendtsen paa sin tørre Maade, men jeg egner mig ikke for Humbugsforretning. Jeg holder af mit Fag og har aldrig levet paa Reklame. Maaske er jeg for gammeldags, men nu er det ikke noget at begynde at forynge sig.

Det var gennem Skytteforeningen, at Bendtsen kom i Kontakt med Byen Farum. Paa et Bal i Skytteforeningen blev han forlovet med Skovløberens Datter fra Lillevang. »Men jeg havde jo kiget hende lidt ud i Forvejen«. I 15 Aar var Bendtsen Formand for Haandværkerforeningen. Det gav Arbejde, men ogsaa Fornøjelse. Det store Juletræ blev pyntet 4. Juledag af Haandværkerne selv for Foreningens Børn, i de gode Dage ca. 30, men til sidst blev der for faa. Gamle Smed Jensen, der selv havde en Flok, sagde foragteligt: »Sikke noget! Jeg og Jørgen Petter ku' befolke et helt Juletræ alene.« Da gamle Lange havde Sølvbryllup, pyntede Bendtsen Æresport med Grønt og Vimpler og Flag. Den blev sat op halv seks Morgen. I det hele taget var Sadelmageren »Ekspert i færdigsyede Æresporte«, sagde man i Byen. Han skulde altid dekorere Salen til Foreningsfester. I 15 Aar sad han i Borger- og Grundejerforeningen. I 1922 var han med til at oprette *Teknisk Skole*. Formand for Sygekassen har han været siden 1935, men maaske havde Skytteforeningen hans Hjerte. Om Søndagen skød man

Sadelmager Bendtsen, — »Møbelingeniør«.

til Skive ved Bregnerød, og Bendtsen var en god Skytte, naar han ikke selv skal sige det.

Ogsaa til Bendtsen gik der Bud, da Alteret i Kirken skulde restaureres. Han er Mester for Beklædningen af Knælefald og Skranke med naturfarvet Læder. Det Malerarbejde, Konservator Termansen fra Nationalmuseet ved samme Lejlighed ikke tog sig af, overgik til *Wethje*, og Maleren var lige saa sikker en Mand som Snedkeren og Sadelmageren. *Wethje* med sit hvide Skæg er en hel Modsætning til Kulsvieren, den høje, mørke Bendtsen, og adræt i alle sine Bevægelser ligesom de to Langer. *Wethje* er en indfødt — stammer fra Kalkgaarden, som hans Far drev. Egentlig var hans Far udlært Herregaardsgartner fra Bregentved og Ledreborg. Han havde 7 Børn, der alle gik i Rytterskolen i Farum. Lærer Horst fik nogle Læs Tørv for at tage dem, da de hørte til i Gandløse Sogn. Dengang gik Børn kun hveranden Dag i Skole, men den lille Svend kom hver Dag, for saa morede han sig med at tegne. Da han var naet Skolens to Klasser igennem og var konfirmeret, kom han i Lære hos Malermester Nielsen i 4 Aar. Efter at han var udlært, gav hans Far 25 Kr. til den første Uge. Resten maatte han selv om. Han tog Plads som Svend i Hørsholm for 30 Kr. om Ugen, sparede 200 Kr. den Sommer og rejste i Foraaret 1914 til Hamborg, Köln og Nürnberg. Men da Krigen var brudt ud, blev Tilværelsen usikker og de danske Svende slog sig møjsommeligt igennem til Hjemlandet. *Wethje* blev indkaldt til Sikringsstyrken og senere, som de to andre, Svend i København. Det var efter 1. Krig, da Gullasch-Villaerne skød op, gyldne Dage for Haandværkerne. Som Lange og Bendtsen var *Wethje* født med Blik og Haandelag, foruden at han mestrede sit Fag. Han lærte meget i de 4 Aar i København, siger han.

Men *Wethje* havde fundet sin Dagmar, og 1920 begyndte han for sig selv i Farum i et Hus, hans Far havde bygget 1912 for der at drive Gartneri. Sine sidste Aar tilbragte han under Sønnens Tag. *Wethje* arbejdede sig op. Det hjalp ham i Gang, at han var en af Stedets egne. Resten besørgede hans Arbejde. Han blev Lærer paa Teknisk Skole, kom ind i Haandværkerforeningens Bestyrelse, i Venstreforeningens Bestyrelse, i Skorstenssyn og Bygningskommission. Det er hans Sorg, at han ikke som sin Far er musikalsk. Gartner *Wethje* var Dirigent for Sangforeningen, ledede baade Herrekor og blandet Kor. Han iscenesatte Dilettantforestillinger. I Hjemmet gik det med Musik og Sang, Liv og Glæde. Sønnen fik i Arv en Dekorationsevne. Naar der skulde spilles Amatørkomedie i Farum og Omegn, maatte *Wethje* male Kulisserne. Naar Venstreforeningen manglede Æresbreve, tegnedes de af *Wethje*. Folk med gamle Møbler, Ure, Laag-

kister og deslige kom til Wethje for at faa dem frisket op, for ikke alene kunde han male, men han har stor Viden om Almue- og anden Kunst.

For Mester Wethje er selv et Stykke af en Kunstner. I København gik han paa Malerskolen hos Viggo Brandt, der var Assistent paa Akademiet, og paa Croquis-skole om Aftenen. I sparsomme Ferier maler han Mariner ved Stranden. I den endnu sparsommere Fritid kan man antræffe ham i Skoven eller paa Marken i Færd med at holde Landskabet fast. Han gaar ikke af Vejen, hvis nogen vil have gjort sit Portræt. Wethje er Medlem af en Sammenslutning af Udstillere paa Den Frie og føler efter mange Aars Slid Trang til i højere Grad at dyrke Kunsten. Jeg kan lide mit Fag, siger han, det er afvekslende, men jeg er ikke Forretningsmand, og jeg har tabt Lysten til at tjene Penge, for Flid straffes af Skattevæsenet. Hellere lidt mindre og saa prøve at skabe selv —

Mester Lange, Mester Bendtsen, Mester Wethje — Farums Haandværker-Trekløver, som egentligt er et Firkløver. Ogsaa de kan med Rette signere deres Hænders Værk som *Caspar Fincke*, Kunstsmeden fra Roskilde Domkirke, og med Tilfredshed tilføje: — Dette Arbejde er jeg bekendt.

Frederiksværks Birkedommere

Af ERLAND GRIBSØ

Store og smaa Begivenheder omkring de syv Dommers-Navne i Halsnæs—Frederiksværk Birk, — fra 1797 til 1919, da Retsreformen kom.

Halsnæs-Frederiksværk Birk oprettedes som Jurisdiktion i 1797.

Der havde før den Tid været tillagt de omliggende Sogne en Slags Birkeret fra 1764, og fra 1773 havde Birkedommeren for Kronborg Rytterdistrikts Birk plejet Retten paa Arresødal Hovedgaard.

Da Frederiksværk med Kregme—Vinderød, Melby og Torup Sogne ved Resolution af 23. Juni 1797 kom til at udgøre en egen Jurisdiktion, skulde der skaffes Bolig til Birkedommeren. Krudtværket havde fra General Classens Tid en gammel Bestyrerbolig. Den blev revet ned, og paa dens Plads byggedes et nyt, herskabeligt Hus til Birkedommeren. Det er Krudtværkets nuværende Chefbolig og Kontor i Nørregade.

Imidlertid blev Frederiksværk ved Regulativ af 2. Juni 1850 ophøjet til Handelsplads, og ved Lov af 4. Maj 1856 solgte Staten Fabrikkerne — til Anker Heegaard — og Godset. Alt blev solgt med Undta-

gelse af Krudtværket og dets Arealer. Birkedommerboligen regnedes som hørende til de Bygninger, som Krudtværket skulde beholde, og blev altsaa ikke solgt. Men Birkedommeren maatte rykke ud af Boligen, som derefter blev Domicil for Krudtværkets Chef, hvad den altsaa er den Dag i Dag.

Som ny Beboelse for Birkedommeren anvist den saakaldte »Bogholdergaard«. Det er den Ejendom, der ligger for Enden af »Birkedommeralléen«, og som dengang, da den blev Birkedommerbolig, brugtes som Kontor for Værket, altsaa samtlige Fabriksvirksomheder i Byen. »Bogholdergaarden« (Birkedommerbolig Nr. 2) blev ved Retsreformens Ikrafttræden i 1919 Politimesterbolig, og det var den, indtil Politimesteren flyttede til Frederikssund i 1928.

Listen over Dommere i Halsnæs—Frederiksværk Birk fra 1797 til 1919, da Retsreformen kom, ser saaledes ud:

Hans Leierdahl Nansen (1797—1809), Peter Budde

(1809—31), *Sigfred Christian Frederik Hjort* (1831—46), *Carl Diderik Meinig* (konstitueret 1846—54), *Louis Victor Serène d'Acqueria* (1854—71), *Christian Iversen Hvalsø Møller* (1871—1901) og *Edvard Balthazar Larsen* (1901—19). Da *Frederiksværk* blev *Købstad* den 1. April 1907, overtog *E. B. Larsen* tilige *Stillingen som Byfoged*, og i 1919 blev han *Politi-mester*.

Den første *Birkedommer*, *Hans Leierdahl Nansen*, var født 1764 i Norge, hvor hans Far var *Sorenskriver*. Men *Slægten* stammede fra Danmark. *Københavns* berømte *Borgmester* *Hans Nansen* var *Birkedommer* *Nansens* *Tipoldefar* — og *Tip-Tip-Tipoldefar* til *Fridtjof Nansen*.

Birkedommer *Nansen* var *Kancellisekretær*, da han i 1797 kom til *Frederiksværk*. Da han i 1809 afløstes paa *Værket* af *Budde*, vendte han tilbage til Norge, hvor han blev *Sorenskriver*, først i *Guldalen*, nordre *Trondhjems Amt*, siden i *Egersund*. Han blev senere *Stortingsmand* og døde i *Kristiania* i 1821.

Som *Frederiksværks* første *Birkedommer* var *Nansen* ivrig for at indføre *Reformer*. Han kom til *Byen* kun fem Aar efter *General Classens Død*, og *Generals* *Aand* svævede stadig over *Vandene*. Mange af de *Skikke*, der stammede fra *Classens Dage*, vilde *Nansen* have afløst af mere *tidssvarende*, og naar han i den *Anledning* stødte paa *Modstand*, kunde han blive *ilter*. Det passede ham ikke *rigtigt*, naar nogen sagde: »Ja, men saadan var det altid i *Classens Tid*; han saa ikke gerne, at der blev gjort *Forandring!*« Saa kunde det godt falde *Nansen* ind at bide, som da han engang svarede: »*Classen*, ja, *Classen!* Vel var *Classen* *dygtig*, men han var osse *dygtig stædig* . . ., han var *Nordmand*, skal jeg sige os . . ., men det er jeg *Faen hakkeme osse!*«

Mens *Nansen* var *Stortingsmand*, debatterede man med stor *Ivrighed*, hvor *Norges Bank* skulde have sit *Hovedsæde*. Under et *Møde* havde *Nansen* siddet et *Stykke Tid* og med stigende *Irritation* hørt paa, hvordan saa at sige hvert af *Stortingets Medlemmer* talte for sin *Egn*. Saa stoppede han den *endeløse Diskussion* ved at rejse sig fra sin *Plads* i *Salen* og ganske tørt sige: »Jeg foreslaar, at *Norges Bank* skal være i *Egersund!* Det er saadan en *køn lille By* — og dér bor jeg!«

Birkedommer *Nansens* *Frederiksværk*tid faldt i den *Periode*, da *Værket* og *Byen* ejedes af *Frederik den Sjettes Svigerfar* *Prins Carl af Hessen* (1793—1804) og af *Kronprinsen*, den senere *Frederik den Sjette* (1804—39).

✧

Peter Budde var *exam. jur.* og *Overkrigskommissær*. De første *Par Aar*, han var her, betalte han *Leje* af

Embedsboligen og den saakaldte »*Birkedommerlod*«, men blev derefter *fritaget* for at betale *Husleje*. Over *Lodden* gik dengang en *Vej* nordvest for *Krudtværket* med fire *Rækker Træer*, en *Dobbelt-Allé*, som var plantet for at give *Læ* til *Krudtmøllerne*. »*Vej*en,« fortæller *Værkets Inspektør*, *Oberst E. P. Tscherning*, »skulde tjene til *Bortbringelse* af *Salpeter*, *Svovl* og *Brænde* i *Ildsvaade*.« Denne *Vej*, der førte over en *Bro* ud mod *Fjorden* over ad *Hanehoved* til, blev nedlagt i *Buddes Tid* — men der er *Spor* af den endnu — og *Allétræerne* fældedes.

I *Februar* 1811 søgte *Budde* om *Tilladelse* til at nyde *Birkedommerembedets* *Sportler*, men fik *Afslag*.

Tscherning beretter i sit *Manuskript*, som nu findes i *Krigsministeriets Arkiv*, at »saa længe *Nansen* var *Birkedommer*, var endnu *Uordenerne* faa og *Rets-sagerne* færre, som *Protokollen* vil kunne udvise. Først efter 1809 og 1813 tiltager *Uordenerne* og *Tyverierne*, de sidste især paa *Godset*, hvortil flere *Aarsager* bidrog.« Det er naturligvis *Englandskrigen* og *Statsban-kerotten*, der har bevirket, at *Retssikkerheden* blev mindre som altid under *Krige* og *økonomiske Sammenbrud*.

✧

Birkedommer *Budde* døde den 6. *Juli* 1831 og efterfulgtes af *Sigfred Christian Frederik Hjort*.

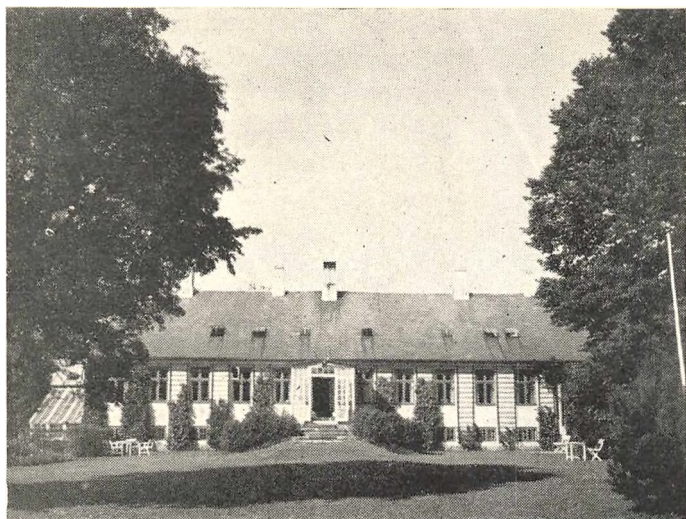
Han var født i *Aaret* 1800 og var *Søn* af *Salmedig-teren*, *Biskop Viktor Kristian Hjort* i *Ribe*, der bl. a. har skrevet »O, *Gud*, jeg takker dig«.

En af *Birkedommer* *Hjorts* tre *Brødre* var *Forfat-teren*, *Dr. phil. Peder Hjort*, kendt bl. a. fra *Fejden* mellem *Baggesen* og *Oehlenschläger*. En anden *Broder* var *Sognepræst* i *Tømmerup* *Niels Schørring Hjort*, som var *Farfar* til *Karen Hjort*, gift med *Direktør* i *Krigsministeriet*, *Generalmajor* *Niels Broch Ulrich*, hvis *Søn* var *Amtmand* *Kay Ulrich* i *Hillerød*.

Birkedommer *Hjort*, der var *cand. jur.* fra 1827, blev sammen med *Værkets Inspektør*, *C. G. Dalberg*, *Kam-merraad* *Hans Falkenberg*, *Bogholder* *N. Chr. Tøy-berg* og *Købmand* *K. A. Larssen* indvalgt i *Direktionen* for *Sparekassen* for *Frederiksværk* og *Omegn*, da den oprettedes i 1836.

I *Frederiksværk* blev *Hjort* til 1846, da han udnævntes til *Herredsfoged* i *Løve Herred* i *Vestsjælland*. Han blev *Kancelliraad* i 1851, og ved sin *Afsked* i 1864 udnævntes han til *Justitsraad*.

Birkedommer *Hjort*, som *Aaret* efter sin *Ankomst* til *Frederiksværk*, altsaa i 1832, var blevet gift med *Frederikke Elise Armgarde Budde*, døde i *Roskilde* i 1866. Hans *Hustru* døde først i 1895. En *Søn* af dem var den kendte *københavnske* *Manufakturgrosserer* *Emil Hjort*, født paa *Frederiksværk* 1843, død 1924. En anden *Søn* var *Grosserer* *Valdemar Chr. Aug. Hjort* (1840—1927), der var *Far* til *Direktør* *Victor*

De første Birkedommeres Bolig — indtil 1850, da Ejendommen blev Domicil for Krudtværkets Chef.

Sigfred Chr. Hjort, »Magasin du Nord« (Wessel & Vett).

Da Hjort i 1846 rejste til Løve Herred, blev Birke-dommerembedet besat ved Konstitution med Politifuldmægtig *Carl Diderik Meinig* fra Kronborg Birk. Han var konstitueret i de otte Aar, han opholdt sig her, og først i 1854 besattes Embedet paa normal Maa-de igen.

C. D. Meinig var Søn af Birke-dommer i Kronborg Birk, Justitsraad Herman Carl Meinig, som boede i Nødebo, og Broder til Domprovstinde Henriette Marie Amalie Gude i Roskilde. Pastor Aug. Meinig, som indtil 1930 var Sognepræst i Strø ved Skævinge, var af samme Slægt: den konstituerede Frederiksværk-Birke-dommer Meinig var Fætter til Pastor Meinigs Far, Grosserer C. L. A. Meinig i København.

Den nye Birke-dommer, der kom til Frederiksværk i 1854, hed *Louis Victor Serène d'Acqueria*. Han var Kammerjunker. I 1871 entledigedes han, og 15 Aar efter døde han.

Det sjældne Navn, han bar, gik i Begyndelsen af 1945 Landet over, da J. L. O. Serène d'Acquerias Digt om Elvira Madigan og Grev Sixten Sparre udkom. Forfatteren, der var født paa Frederiksværk, og som døde i 1939, var Søn af Birke-dommeren, og Digtet blev udgivet af Forfatterens Søn, Godsfuldmægtig Henri Serène d'Acqueria.

Mange husker Filmen fra 1943 om Elvira Madigan, Kunstryttersken og Linedanserinden, som i 1889 gik i Døden paa Taasinge med den unge svenske Grev Sixten Sparre — det dansk-svenske Mayerlingdrama, som Afslutningen paa deres Kærlighedshistorie blev kaldt.

Det unge Pars sørgelige Skæbne gjorde stærkt Indtryk paa Samtiden, og den inspirerede Birke-dommerens Søn, der havde set Elvira Madigan optræde i Fre-

deriksværk, til det Digt, som saa mange Aar efter blev solgt til Fordel for Bevarelsen af Elviras og Grev Sixtens Gravsted paa Landet Kirkegaard paa Taasinge.

Forøvrigt fører der ogsaa andre Traade fra Dramaet op til vor Tid end d'Acquerias Vers.

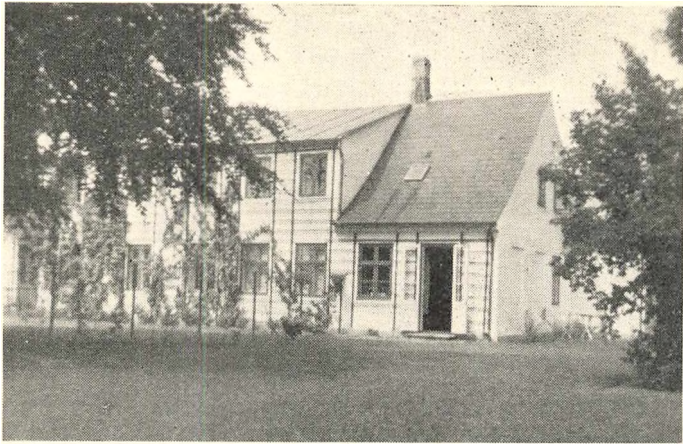
I 1886 gjorde Elvira Springet fra Cirkusteltet til Tivolis Kunstnerplæne, hvor hun optraadte sammen med en anden ung Pige, der hed Gizella. Bl.a. saa Christian den Niende dem optræde og gav dem hver et Dagmarkors, som de siden bar om Halsen i et dannebrogsfarvet Baand. Alle troede, at Elvira og Gizella var Søstre, og det blev de ogsaa kaldt paa Plakaterne. Det var de imidlertid ikke. Elvira hed Jensen og var født i Flensborg, men da hendes Mor blev gift med Cirkusdirektør John Madigan, kom Datteren ogsaa til at hedde Madigan. »Søsteren« Gizella var født i Wien og var Datter af en Skomager Bosch. Hun blev gift med en Artist, som hed Alexander Braatz, og da hun traf Elvira Madigan paa en Rejse, blev de enige om at optræde sammen i det senere saa kendte Linedanser-nummer.

Gizella rejste lige før den første Verdenskrig fra England til Amerika sammen med sin Søn og Datter, der ogsaa var Artister. Familien her i Danmark har ikke hørt fra hende siden, men der er for Alderens Skyld ikke noget i Vejen for, at hun kan være levende endnu. Hun vil da være 86 Aar. Gizella er Tante til den kendte københavnske Verdensartist Sophus Henriksens Hustru, Fru Nellie Henriksen. Sophus Henriksen døde Nytaarsaften 1944, men Slægten og Berømmelsen fortsættes med Datteren, den udmærkede Pianistinde Elvi Henriksen.

Christian Iversen Hvalsø Møller, som blev Birke-dommer i 1871, var født den 18. April 1824. Han afskedigedes efter Ansøgning i 1901 og døde den 5. Februar 1911. Paa hans Grav Syd for Kapellet paa Vinderød Kirkegaard rejste Jurisdiktionens Beboere i 1914 en Mindesten over ham. »En fin Mand og en retfærdig Mand« er den Karakteristik, som Hvalsø Møller faar af gamle Frederiksværkere, som kan huske ham. Hans Embedsgering faldt i en idyllisk og rolig Tid, hvor store Begivenheder sjældent hændte. Desto mere lagde man Mærke til en Episode, der indtraf faa Aar efter, at Hvalsø Møller var blevet Birke-dommer her, og som bevirkede, at en anden af Byens Embedsmænd søgte herfra.

Hvalsø Møller var Ungkarl, og det samme var Postmester Fr. P. Jensen. De mødtes tit paa Gæstgivergaarden, det nuværende Hotel Frederiksværk, hvor Postmesteren spiste. Posthuset laa dengang paa Torvet i Ejendommen Øst for Arsenalet. Som altid, naar Kongen havde Fødselsdag, samledes Byens Spidser til Festmaaltid paa Gæstgivergaarden — og ved en af

»Bogholdergaarden«, hvor Birkedommerne boede fra 1850 til 1909. — Derefter Bolig for Politimesteren indtil 1928.

disse Sammenkomster blev Birkedommeren og Postmesteren Uvenner.

Ved Stegen talte Birkedommeren for Kongen. Han var ikke nogen stor Taler, og det vidste han godt selv, men han kunde ikke lide, at andre lod sig mærke med det. Hans Tale var baade bred og lang, og man kedede sig bravt. Rundt omkring ved Bordet holdt man sig dog nogenlunde skadesløs ved i Stilhed at pokulere med hinanden. Postmester Jensen vilde under denne Ceremoni skænke for sin Sidemand, men da Sidemanden ikke vilde have mere og holdt Haanden over sit Glas, udbrød Postmesteren: »Sikke noget Sludder!« Birkedommeren troede imidlertid, at Bemærkningen var møntet paa hans Tale ...

Der opstod ved den Lejlighed et bittert Fjendskab

mellem Postmesteren og Birkedommeren. Byen blev delt i to Lejre, og til sidst kunde Postmesteren ikke »nære sig« mere i Byen, som han selv udtrykte det, men søgte herfra, og i 1878 forflyttedes han til Frederikssund.

✕

Edvard Balthazar Larsen var født i Flensborg den 19. December 1856. Han var Søn af Premierløjtnant, senere Kaptajn i Infanteriet Harald Larsen og Birgitte Sofie Elisabeth Sehested og Broder til den kendte Industrimand, Ingeniør Poul Larsen (F. L. Smidth). Fra Søndre Birk, hvor E. B. Larsen var Fuldmægtig, kom han i 1901 til Frederiksværk. Han var gift med Petra Bluhme, som døde i 1949.

I 1907, da Frederiksværk ophøjedes til Købstad, blev, som allerede nævnt, E. B. Larsen udnævnt til Byfoged samtidig med, at han vedblev at være Dommer. Samme Aar blev han Byens Borgmester, en Stilling, han beklædte, indtil Loven om folkevalgte Borgmestre kom i 1919, hvorefter han overtog Politimesterembedet. Fra 1910 til sin Død den 25. November 1932 var E. B. Larsen Medlem af Direktionen for Hillerød—Frederiksværkbanen, en Del Aar som dens Formand, og fra 1919 Administrator i K. A. Larssens og Hustrus Legat. Desuden havde han flere andre Tillidshverv, bl.a. i Sparekassen for Frederiksværk og Omegn og som Bestyrelsesmedlem i Firmaet F. L. Smidth, hvor Broderen, Poul Larsen, var Direktør. I 1927 tog E. B. Larsen sin Afsked som Politimester og flyttede til Frederiksberg.

Digtere i Nordsjælland:

Hr. Hareng ved Hegnet

Lige efter at Kelvin Lindemann havde udsendt sin anden Bog »Vi skal nok blive berømte«, blev han interviewet og fortalte da bl.a., at »alle unge Mennesker har en Drøm om den gyldne Berømmelse — men det er ikke Arbejdet, kun Arbejdets Resultater, der interesserer dem. Arbejdet er kun et Middel, ikke et Maal«.

Og paa et Spørgsmaal om, hvorfor han egentlig skriver, svarede han, »at det vel maa være hans Natur. For at reformere, er det bestemt ikke.«

Disse Udtalelser af en ung Digter, Lindemann var kun 19 Aar, da han debuterede, føler han vist ikke Trang til at kalde tilbage i Dag, selv om man i den senere Tid, navnlig i mindre, polemiske Ting fra hans Haand har sporet en vis Oplagthed til i det smaa at reformere, lidt Drilleri til Folkene i de røde Bygninger, lidt Drilleri ogsaa til de alt for ortodokse Udviklingsstroende.

Derimod præges hans Ting af, at Arbejdet for ham ikke alene er et Middel, men ogsaa et Maal. Arbejdet

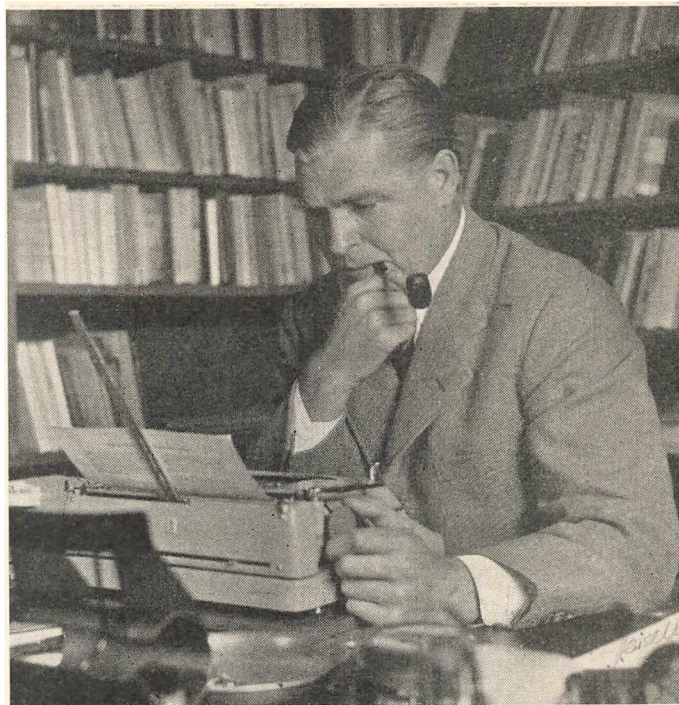
saavel som dets Resultater interesserer ham — og der er vist noget om, som en Kollega til ham engang sagde, at Kelvin Lindemann »kunde sit Haandværk«. Og det er ikke nogen ringe Ros til en Mand, i en Tid hvor mangen haabefuld Yngling med en Skrivemaskine og en Blok Papir tror sig i Stand til med det samme at kunne kalde sig Forfatter.

Et Bevis paa Kelvin Lindemanns Dygtighed er ogsaa hans sidst udkomne Bog, der nu til Jul udkommer paa en Række udenlandske Forlag, bl.a. i Amerika og England. Læserne husker sikkert endnu den Opsigt, Bogen i sin Tid vakte, da den kom frem herhjemme. »En Aften i Koleraaaret« hed den. Forfatternavnet var »Alexis Hareng«. Man husker maaske ogsaa, hvordan adskillige af de ansete litterære Detektiver gik i Vandet og udpegede andre, bl.a. Baronesse Karen Blixen og Professor Chr. Elling som værende Forfatteren. Efterhaanden vendtes Søgelyset imod Kelvin Lindemann, men det er først nu, at han til »Jul i Nordsjælland« offentligt vedgaar Faderskabet.

Naturligvis var det fra Kelvin Lindemanns Side ment som en Spøg, men ogsaa som et Forsøg paa at prøve at faa en Bog vurderet, uden at hans Navn var paa, saaledes at Arbejdet — og ikke de Fornemmelser, der hos Kritikerne knyttedes til Lindemanns Navn — var det afgørende. Flere Kritkere gik paa den, ogsaa af dem, der til daglig ellers var varlige i Brugen af store Ord, naar det drejede sig om Lindemanns Forfatterskab. Hvad ikke formindskede Morskaben i Jægerhytten, der ligger i Kanten af Grønholt Hegn ved Fredensborg.

Her lever Familien Lindemann nu. Fem Tønder Land hører der til, og Husherren er omtalt ikke alene paa Grund af sine Bøger, men ogsaa fordi han dyrker grønt Peber — som Forretning. Jo, Kelvin Lindemann er blevet Jordbruger — og holder af at arbejde med Jord og Planter og Dyr. Ogsaa af at delagtiggøre andre i sine Glæder over dette Liv i Naturen.

For ham er dette at bo paa Landet ensbetydende med at bo i Nordsjælland. Der var ingen Tvivl i Sjæ-

ALEXIS HARENG, alias KELVIN LINDEMANN, skriver her paa sin Bog »En Aften i Koleraaaret« (som han hermed vedstaar sig), denne Gang paa Engelsk, — Lindemann skriver lige let paa begge Sprog, hans Mor var Englænderinde, han har gaaet i Skole i England. Med Engelsk-Versionen af Hareng gaar han atter paa »tværs« af Karen Blixen, der først skrev »Seven Gothic Tales« paa Engelsk, — derefter paa Dansk!

len, da Trangen til at flytte ud fra Storbyen meldte sig for syv Aar siden.

Herude kom »Christopher« til Verden, den naturlige Skribent, der bærer Ved til Søndagslæsernes Drøm om et lille Sted med Straatag. Han fortæller ikke alene om Kompostens store Fordele frem for Kunstgødningen, men ogsaa om sine tamme Ildere og Egern, om Kaniner, Hunde og Burfugle, saavel som om Vildtets Liv i Grønholt Hegn. Og nu staar en Maar, som skal gøres tam, øverst paa Ønskesedlen.

Og alt dette faar han Tid til, samtidig med at han har oversat »En Aften i Koleraaaret« til Engelsk og har skrevet en ny Bog til det danske Publikum.

philax.

NORDSJÆLLANDSKE SKÆMTESPROG

Tegninger af Brostrøm

„Een daa'lig aa storsnudet Kok i Kÿkned ka' jave tyve go'e aa stabile Gæster i Krostuen vækl'“, sagde Mads Opvarter.

„Næej“, sagde Post-Stine. „Gesvindighed kender di int' noed te' paa Højgaard! Deroppe har di'ed saadden, a' før de faar traadt aa vad't, saa er ded den mørke Nat!“

„Ded er godt nok med it pændt Vdseendes: men ded er 'ligevel kuns ded halle a'ed“ sagde Sørine Las Pees.

„Mandfolk er no'en rejdige Skidsakker! I hvert Fald alle dom, der er no'ed ved!“ sagde Bakke-Boline.

„Ded er it fa'lig Væsen, man gør a' dissehersens Anstronomer, forded di kan sige, hvor nær ded bli'r Solformørkelse! Ded ka' di jo leese sig te' i Almenakken!“; sagde Dorie Johans.

„Fruentømmer ligner aldrig Mandfolk!“ sagde Fisker-Johan. — enten saa er di meget bedre end Mandfolk, eller osse er di meget værrel!“

„Hvis a' ded ska' gaa rejdig te', saa maa ded være Hanen, der galer, og Hønnen, der lægger Ægl!“ sagde Skovfodden.

„Naar Folkene paa Fladgaarin om Avningen in enkelt Gang faar in Taar Kaffe, saa gi'r den nærige Mette Marie dom hver en Kaakaas-Makron te', for saadden in Tingest ka' di sidde aa tygge aved om paa in heel hael Timmel!“ sagde Landpostin.

Da Køvmanden spurgte sin nye Ka'el, om han hade faaed læsset Varerne a' ded rejdlige Sted, svarte Ka'elen: Jov, men Manden bor int' ydde ved Skoven, han bor ved Stranden, aa han hidder int' Peddersen, han hedder Madsen, aa der vaa ingen hjemme, saa jeg satte Kassen ved Døren“.

Vor gamle Præst han sagde gerne — kanske nok med lidt andre Ord: „Man staaer sig for det meeste ved aa holde sin Kæft; men ingaang imellem maa man spytte yd, for el's res'kerer man, a' ens ingvendige Deelee eksploderer!“

Da Proppetær Svendsen sagde, at hvis han engang fik en dum Søn, saa sku' han være Præst, saa svarte Præstin ham: „Den Mening har Deres Far altsaa int' væt a'!“

„Ded er ded, jeg siger og altidn har saevt, a' meer end een Giftering har taevt sin Glans i Opvaskervand!“ sagde gamle Ole.

Vanen er det ha'le Liv, ded maatte Las Kusk sande, da han var inge som Soldat og blev Kopperal, han skulde kommandere „Holdt!“ og fik raavt „Pru-u-u!“

„Jeg tror int', vor nye Forkael er rejdig te aa stoele paa, for han lader altid, som om han tror, hva' jeg siger, sæel om ded haele a' ded, jeg fortæller er Løgn!“ sagde Luske-Las-Petter.

Da Jens O'len spurgte Stationsforstander Jacobsen i Kavrup om, hvornær Toget kom, og Jacobsen — I véd ham med det stoere Skæg — svarede, a' ded ku' komme, hvornær som helst, sagde Jens O'len: „Ded vaa dejlig! Ska' vi saa int' sige om in hael Timmes Tid, for saa ka' jeg naa aa' rende hjem eller min Overfrakke!“

Kurfyrst August
af Sachsen
1526-86

Kongedatter og Kogekone

MUTTER ANNA

Anna
af Danmark
1532-85

Anna af Danmark, Chr. III's Datter, berømt Europa over i det 16. Aarhundrede for sine Sukkergodter, 181 forskellige Slags Brændevin, — og Medicin, som kan købes endnu i Dag paa sydtyske Apoteker

Af BORELLA-HANSEN

Mutter Annas Mavebitter —

Hvis »Jul i Nordsjælland«s Læsere har Mod paa at prøve MUTTER ANNAS MAVEBITTER, som Borella-Hansen fortæller om i denne Artikel, — saa er her en Anvisning: BRÆNDEVIN (Hovedbestanddelen) tilsættes SPANSK PEBER, INGEFÆR og SUKKER. Desuden sporedes i den omtalte Bitter: ANIS og noget, der mindede om SELLERI! (Anis: Pimpinelle, bruges stadig i Medicinen, f. Eks. Kongen af Danmarks Brystdraaber).

★

Og kan De yderligere skaffe nogle af de Ingredienser, som nævnes nedenfor, kommer De endnu nærmere Originalopskriften. I Brændevinens Barndom eksperimenterede man ustandseligt for at finde frem til den sande »Livsens Vand«, »Aqua Vitæ« ved at tilsætte Brændevinen de mærkeligste Ting, som skulde kunne helbrede alle Slags Sygdomme og fri Menneskene for alle Arter Pine.

De store Brændinger blev foretaget om Foraaret, og de forskellige Elixirer tilsattes: gule Violer, Morgendug samlet paa hvide Duge, St. Hansnat, sprøde Tvebakker, Engelkød, Dødningeben, Bonderoser, Rørdrumfødde, Milt af Føl, røde Egeskud, Geddeøjne, hvid Vitriol, Kongelys, Elsdyrkløve, Agat og Enhjørninghorn.

☆

Navnlig det sidste tillagdes stor Virkning som Helbredelses- og Beskyttelsesmiddel, man troede, at den underligt snoede Narkhvaltand var Hornet af det sjældne exotiske Dyr »Enhjørningen«, og der betaltes store Summer for Erhvervelsen af det sjældne Materiale. Saaledes fik Kurfyrstinde Anna Tilbud paa »et Horn« der vejede 9 Pund, til 2500 Kr. Hun fandt dog denne Pris saa høj, at der ingen Handel blev den Gang. Fyrster og Konger Europa over nød hendes Bryg i fuld Tillid til, at det indeholdt netop det, der gjorde det til »Livets Vand«; og var Drammen end skrap at faa ned, saa har man trøstet sig med det gamle Ord, at »med ondt skal ondt fordrives«, og forøvrigt er det jo heller ikke alt, hvad Apotekerne laver til os i Dag, der ligefrem er velsmagende.

Og nu kan De jo selv eksperimentere med Julesnapsen
— hvis De tør!

Enhjørning, — efter Kalkmaleri, Elmelunde, Møn.

Forfatteren, Snedkermester BORELLA-HANSEN, Hillerød, standser paa Frederiksborg-Museet foran en Medaillon forestillende Anna af Danmark, en Søster til Frederiksborg Slots Grundlægger, Fr. II, — og fortæller om den mærkelige Kvinde og virksomme Personlighed.

Der er mange Maader at gaa paa Musæer paa! Nogle Mennesker har en ren Mani for at »samle paa Musæumsbesøg«. De kommer hjem fra lange Rejser og fortæller om Besøg paa Louvre, paa Prado, i Uffizierne eller i Vatikanets Samlinger, og spørger man saa, hvor længe de var der, faar man at vide, at Besøgene varierede fra en halv til 1½ Time — omtrent den Tid, som man skulde afse til blot et enkelt af de store Kunstværker, som man lader passere Revy, medens man render igennem Sale og Gallerier med Tungen ud af Halsen.

Det sker mange Gange, at jeg faar Besøg af en eller anden, som jeg spørger: »Skal De ikke en Tur over paa Slottet?« — »Paa Slottet? Næh! Der har jeg været. Jeg var der en Gang med Skolen.« Eller: »Jeg var der som Soldat.« —

Selv har jeg gaaet der i over 50 Aar, mange Gange om Aaret, men jeg har langtfra set det hele endnu, og hvis man gaar paa Musæum paa den rigtige Maade, er Frederiksborgmusæet aldrig til at blive færdig med. Det gaar med det, som f. Eks. med H. C. Andersen; for hver Gang man tager ham frem, opdager man nye Rigdomme og nye Perspektiver, som man aldrig før har lagt Mærke til, og som faar Beundringen for den mærkelige Mand til at stige endnu en Grad. Tag nu f. Eks. en enkelt Linie fra »Klods Hans«, Det hedder om den ene Broder, at »Han havde Forkundskaber, og de er nyttige!« Ja, det er lige hvad de er, og den Linie er god at skrive sig bag Øret i alle Livets Forhold, ogsaa naar man vil have noget ud af et Musæumsbesøg.

★

Jeg stod en Dag i en af de Stuer deroppe, som jeg holder mest af, den, der er helliget Slottets Grundlægger Frederik II og Mændene omkring ham. Paa een Gang faldt mit Øje paa to smaa Medailloner, ikke større end et Par 2 Kroner, med to Portrætter, en Mand og en Kvinde i Tidens Dragter. Jeg syntes, at jeg skulde kende de to, men kunde ikke komme paa, hvor jeg havde dem fra. Jeg gav mig god Tid, og lidt efter lidt dukkede der et Billede op for min Bevidsthed. Det var i Dresden en smeltende varm Sommerdag for mange Aar siden. Jeg havde været i »Zwin-

Anna af Sachsens Forældre,

Kong Chr. III, 1503—59, (malet af J. Verheiden) og Dronning Dorothea, 1511—71, født Prinsesse af Sachsen-Lauenborg, gift 1525 med Chr. III (gl. Kopi efter Jacob Binck), begge Billeder paa Frederiksborg.

geren« om Formiddagen, og nu var jeg havnet i »Grünes Gewölbe«, de sachsiske Kurfyrsters »Rosenborgsamling«, hvor man opbevarede alle de Kostbarheder, som Fyrstehuset i Aarhundredernes Løb havde samlet sammen. Jeg havde svælget i Guld og Barokperler, i Rubiner og Brillanter, saa store som Hasselnødder, og Buster af længst hedenfarne Kurfyrstinder i omtrent naturlig Størrelse, hugne i een eneste Ametyst, nu kunde jeg ikke tage mere!

Jeg fandt mig en lille Niche, hvor der stod en Taburet, og med Hovedet lænet til Væggens Sandsten lykkedes det mig at »falde hen« i den Brøkdæl af et Minut, der er i Stand til at gøre en til et nyt og bedre Menneske. — Paa een Gang var jeg lysvaagen! Hvad var nu dette her? Der var en, der brugte mig som en Slags Kendingsmærke. Foran mig stod en Skolelærer med en lang Hale af Skolebørn efter sig, og Munden løb paa ham, saa jeg maatte holde Ørerne stive for at følge med. »Kan I se det Maleri, der hænger der til højre for den lille Mand i det graa Tøj, der sidder og sover derhenne? Det forestiller den bedste Kurfyrstinde, Sachsen nogen Sinde har haft. Hun var saa klog og saa god, at Folket hædrede hende med Tilnavnet »Mutter Anna«. Hun kom fra Danmark, og blev gift med Kurfyrst August!« — Fra Danmark —! Det maatte jeg høre mere om, og da jeg fik fat i en gammel Kustode, der var glad for at fortælle, fik jeg ikke alene en hel Del at vide om Mutter Anna selv, men jeg fik forevist alle de Erindringer om hende, som Musæet rummede, lige fra Smykker til hendes Husapotek og Syskrin, der var forsynede med alt, hvad en dygtig Husmoder kunde ønske sig! Samtidig fik jeg at vide, at hun ved Siden af

at være en dygtig Kone i sit Hus var en stor Farmaceut og Brændevinsbrænder, og at man den Dag i Dag kunde købe hendes Præparater paa Dresdens Apoteker under Betegnelsen »Mutter Anna Salve«, »Mutter Anna The« og Mavebitter, og Dagen efter konstaterede jeg, at det virkelig forholdt sig saadan. Det var altsaa hende, som jeg havde genkendt paa en Miniature paa Frederiksborg. Hun havde forstaaet at hævde sig i det fremmede paa en saadan Maade, at hendes Navn endnu 400 Aar efter nævnedes med Hæder i hendes andet Fædreland, og hendes Medikamenter endnu forhandles og betragtes som særlig fremragende!

★

Hvem var hun saa, denne Anna, der kom fra Danmark og blev gift med Kurfyrsten af Sachsen? Hun var Datter af Chr. III og Dronning Dorothea og altsaa Søster til Fr. II. Hun har faaet en udmærket Opdragelse, for Moderen var en dygtig Husholderske og en yderst myndig Dame, hvad de bevarede Billeder bærer tydelige Vidnesbyrd om. Hele sit Liv holdt Anna en livlig Forbindelse vedlige med sit Hjem, og hendes Produkter var højt skattede ved det danske Hof; ikke mindst var hendes Brændevin noget for Fr. II, som jo var besat af en stedsevarende Tørst, der lagde ham i Graven længe før Tiden. Det var i Brændevinsens Barndom, og alle var overbeviste om, at man her havde fundet et Universalmiddel imod alle Slags Sygdomme, selve »Livets Vand«, »Aqua Vitæ«.

Oprindelig kunde man kun købe Brændevin paa Apoteket, og den indtoges med Ske som Medicin. Kælenavnet »Sub« kommer af at søbe! —

Mutter Annas Brændevinsbrænderi

har set omtrent saadan ud. Gengivelse efter gl. Tegning af Brænderi fra Aar 1540. I Danmark foregik det første Brændevinssalg fra Apotekerne (heraf Ordet Dram, en Forvanskning af Apotekermaalet Drachme). Brændevin blev første Gang beskattet i 1621, og siden har privat Brændevinsfremstilling været forbudt. Omkring 1800 fandtes der ca. 2500 legitime Brænderier i Danmark, i 1914 var der 26, i 1918 kun 2. Nu har alene A/S De danske Spritfabrikker al legitim Spritfremstilling.

Anna af Sachsen var selv overbevist om Brændevinens helbredende Egenskaber, og hun eksperimenterede paa Livet løs, og var regnet for at være blandt de kyndigste i Brændevinsfremstillingens Kunst i hele Europa. Ved hendes Død fandt man ikke mindre end 181 forskellige Opskrifter paa forskellige Arter af Aquavit, der hver især havde specielle Egenskaber overfor alle Slags Sygdomme paa Sjæl og Legeme.

Da Broderen, Fr. II, en Gang følte sig syg, bad han Anna om en Recept der passede for hans særlige Tilfælde, men nej Tak! Sine Recepter gav hun ikke fra sig, de betragtedes omtrent som Statshemmeligheder, men hun var aldrig karrig med at dele ud af sine Medikamenter, og der blev omgaaende afsendt en passende Portion til Kongen af Danmark. Samtidig anbefalede hun klogeligt Kongen at holde en vis Diæt, og navnlig at holde Maade med Drikkeriet!

Det hjalp ogsaa, men Kongen kom til at holde saa meget af Medicinen, at han snart efter rekvirerede mere af samme Slags, hvorefter Anna maatte tilskrive ham, at hun nu nærede »trohjærtig, søsterlig Frygt for, at »hans Kærlighed« nu drak altfor megen Brændevin.« — Ak ja, saadan gik det jo desværre adskillige i Tidens Løb. Tænk paa Jeppe, der maatte og skulde have sin Morgendram, selv om han vidste, at han maatte betale dyrt for den, naar Nille kom frem med Krabasken, eller paa Per Degn i »Erasmus Montanus«, han kan heller ikke staa for Klukflasken, men som den belevne Mand, han er, maa han camouflere sin Drikkældighed overfor de jævne Bønder, han besøger. Da Flasken kommer paa Bordet, siger han til Konen: »Tak, Morlille! Jeg drikker ellers ikke Brændevin, uden naar jeg har ondt i Maven; — men jeg har gemeenlig en slet Mave.« — Saadan kan det jo ogsaa siges!

★

Det var nu ikke alene Medicin, den kloge Kurfyrstinde forstod at brygge sammen, men hun tilvirkede ogsaa en Slags Universal-Modgift, der var virksom imod alle Slags Forgiftninger, den saakaldte »Antidotus Saxonica«, og den Slags Sager var i høj Kurs i sin Tid, hvor man ikke tog det saa nøje med

lidt Arsenik eller andet godt i Maden, hvis man ønskede en eller anden sat ud af Spillet.

At hendes »Elixir« har været krabat, har man et talende Vidnesbyrd om.

Efter et Besøg i Danmark forærede hun sin Far Chr. III en Portion af det kostelige Præparat, som han omgaaende lod prøve paa en dødsdømt Forbryder.

Kongen skriver i et Brev til Datteren om Forsøgets Udfald:

»Vi ville Eders Kærlighed venligt og faderligt ikke forholde, at vi efter Eders Kærligheds Afrejse, haver behandlet Modgiften efter meddelt Anvisning; og derpaa prøve dens Virkning paa et Menneske der havde sit Liv forbrudt.

Om Morgen havde vi ladet ham give et Quintin »Mercurius Sublemati« i en Portion Risengrød. Saa saare, han havde nydet dette, svulmede han øjeblikkelig op, befandt sig saa ilde, at det tydeligt nok vilde blive Døden.

Saa havde vi ved vor Medicus, Dr. Cornetius, ladet give ham Modgiften i en Drik Vin. Den begyndte straks at virke, og med Tugt at melde gik det fra ham baade foroven og forneden, saa at han snart følte sig bedre og atter kom til sig selv. Dog klagede han over, at der endnu var nogen Trykken over Navlen. Da lod vi ham om Eftermiddagen give ligesaa meget af Pulveret som første Gang, og saa kom han sig, og følte sig sund og rask, som intet var hændet ham.« —

Det er let at forstaa, at en Konge dengang har været glad for at have saadan et Middel i Huset.

Mutter Annas Konfekt var ogsaa beromt og blev anvendt som kærkomne Gaver til Europas Fyrster.

Da Prins Hans af Danmark skulde have Bryllup, skrev Dronning Dorothea til Datteren og bad hende skaffe »Konfekt til 3 Borde«, og hun udbad sig blandt andet følgende Specialiteter: »Svinefødde«, »Faareben«, »Hasselnødder«, »Svedsker«, »Krebs«, »Fisk«, »Fugle paa Spid«, »Pommerantser« m. m., alt af Sukker. Et udmærket Tandpulver fremstillede hun ogsaa foruden en Mængde forskellige Salver og Sminker, som brugtes i kolossale Mængder. Det var jo nærmest anset for at være skadeligt at vaske sig, hvorfor der krævedes megen og godt dækkende Sminke til at skjule Snavset.

»Det er renligt hver Morgen at tørre Smudset af Ansigtet, men det kan ikke anbefales at vaske det i Vand, thi dette gør Ansigtet modtageligt for Kulde om Vinteren og Hede om Sommeren —« hedder det i en samtidig »Takt og Tone«, som der fandtes flere af, bl. a. Henrik Rantzaus, der er en hel Guldgrube af lignende gode Raad til Sundhedens Bevarelse.

★

Jeg har selv en Gang haft Lejlighed til at smage Mutter Annas Mavebitter.

Jeg var i Mellemkrigsaarene i Berlin sammen med min Konc og to andre Damer, og vi boede paa et lille Hospitz nede ved »An der Schleuse«, som ejedes af en gl. Pastor emeritus. En Middag, da vi kom hjem, modtog han os i Hallen og inviterede mig med en stor Reverens ind i sit private Kontor, hvor han vilde skænke mig en »kurfürstelig« Mavebitter, fordi jeg havde tilført hans Hus saa megen Skønhed paa een Gang!!! —

Da vi kom indenfor og fik lukket Døren, sagde han med et elskeligt Smil: »Det, jeg sagde derude, var nok Sandhed, men det var ikke hele Sandheden, for De skal have min »kurfürstelige« Mavebitter, fordi De er en af Verdens modigste Mænd, siden De tør begive Dem ud paa Rejse i Selskab med hele tre Kvindfolk! — Skaal!« —

Saa fik jeg min »Bitter« og jeg skal love for, at den var skrap. Den var i Stand til at opvække døde, og hvis man hylder den gamle Regel, at med ondt skal ondt fordrives, saa har denne »Drink« sikkert været god mod mange Onder, og hvis det er den, Fr. II har fattet Kærlighed til, saa er det intet Under, at han maatte opgive Aanden, tilsyneladende for hans Tid var ude.

Den 95-aarige fra Helsingør Apotek

Af PER B. ANDERSEN

*I en Kælder, sort som Kul,
allerdybest nede,
var et prægtigt Musehul
og en Musede.
Skønt de levede lidt smaat,
havde Musene det godt;
de gik rundt og gnasked
og blev aldrig vasket.*

*Seksten søde Børn der var.
Nej, hvor var de spændte;
thi i Dag hos Musefar
var der Bal i Vente.
Hver en lille Mus var glad,
og til Tidsfordriv paa Rad
sad de midt i Salen,
bed sig selv i Halen.*

*Nu en Grankvist blev sat op,
Musemor holdt Talen,
derpaa gik det Hop i Hop
rundt i Gildessalen.
Saa kom Julemaden ind:
Sildeben og Pølseskind,
Tællelys og Kager,
lutter gode Sager.*

*Fire Musefrøkner smaa
Julemaden bragte,
Ostepinde ovenpaa,
naa da, hvor det smagte;
men den allermindste Mus,
tænk engang, det lille Pus
taalte ikke Smavsens,
men fik ondt i Mavsens.*

*Nu paa ny i Ring man fo'r,
alle peb af Glæde,
selv den tykke Musemor
saa man Dansen træde.
Men da Morgenstunden kom,
ak, var hele Salen tom,
for til sidst kom Katten,
aad dem alle atten.*

Forfatteren, Apoteker *Vilh. Høm*, fortæller her Træk af sit lange Liv: Født i Helsingør 3. Februar 1860, Søn af Sadelmagermester J. B. Høm (død 1894) og Hustru Emma, f. Bricghel (død 1902), gift 16. Juli 1889 med Doris Marie, død 1932, Datter af Husejer J. Petersen og Hustru, f. Kittler. Høm blev cand. pharm. 1883, Apoteker i København 1913—40, Medlem af Dyreværneforeningen »Svalen« (1887—1921) og af Bestyrelsen for Københavns Apotekerforening 1921—30, Censor ved Pharmaceutisk Medhjælpereksamen 1914—29. Udgav 1894 »Aaby Apotek«, derpaa »Hyggelige Timer«, »Jul paa Landet«, »Hjertens Fryd«, »Solskinstimer«, »Foraarshistorier«.

Paa en meget stille Villavej i Charlottenlund ligger et meget stille Hus, idyllisk udefra — idyllisk

som Aarhundredskiftet inde. Paa første Sal i et solrigt Værelse ligger en gammel Mand i Sengen. Han er kun i Stand til at forlade den i Minutter ad Gangen, for han er meget gammel. 95 Aar, snart 96. Han blev spurgt, om han endnu kunde fremsige »I en Kælder sort som Kul . . .«

De to første Linier kom lynsnart, den tredie skulde hentes langt, langt tilbage i Hukommelsen . . . men saa fulgte ogsaa den fjerde Linie med.

Hvorfor spørge en gammel Mand om det? Fordi han hedder *Vilh. Høm* — og fordi det var ham, der for mange Aar siden skrev Sangen, en af Danmarks berømteste Børnesange. Han har skrevet saa meget andet: Sange, Noveller, Bøger. Og omkring Aarhundredskiftet var Bøgerne nogle af de mest kendte og højst

elskede. Kom i halve Snese Oplag. Vilh. Høm blev i Oplag kun distanceret af *Walther Christmas*.

Hvordan begyndte det? Og hvor? Det begyndte i *Helsingør*, I Sudergade ved Mariekirken.

— Min Fader var Sadelmagermester, og han fik seks Børn. Jeg blev født i 1860. Selv om mit Liv har været længere end de flestes, husker jeg mange Ting udmærket — ogsaa fra Barndommen i den dejlige By. Jeg husker for Eksempel ganske klart den Vinter, jeg fyldte otte Aar, for da var Sundet frosset helt til. Der var Tivoli paa Isen ud for Kronborg, Boder, Telte, Ud-raabere og Karusseller. Og jeg fik Lov at gaa derned. Men min Plan var en anden — jeg vilde til Sverige. Jeg styrede uden om Tivoli'et, sprang over Revnerne i Isen, klatrede over Isskruningerne. Det var herligt. I Dag undrer det mig ikke saa meget, at jeg virkelig kom til Sverige — mere, at jeg nogen Sinde kom levende hjem igen. Mens jeg var paa Hjemvejen, blev det mørkt, jeg kunde ikke længere se Revnerne mellem Flagerne, og jeg var dødsens bange. Jeg lagde mig paa Knæ paa Isen og bad til Gud, om han vilde vise mig Vejen. Mit Liv har været fuldt af lykkelige Begivenheder, en af dem var, da jeg fik Øje paa Helsingørs Havnelygte den Januar-Aften.

✱

Det kan ikke undre nogen — heller ikke mig — at Helsingør har forandret sig meget, siden da. De unge vil have svært ved at forestille sig, at der i min Barndom var Vand, hvor nu den store Stationsbygning ligger — og har ligget saa længe.

Den lille Vilhelm blev sat i Helsingør højere Real-skole. Hvad han skulde være, vidste ingen, heller ikke han selv, men han tegnede ivrigt — og han begyndte at skrive Vers. Nogle af dem blev optaget i lokale Aviser, og da han var 17, skrev han sin første Novelle, som »Helsingør Dagblad« tog og betalte med seks Kroner.

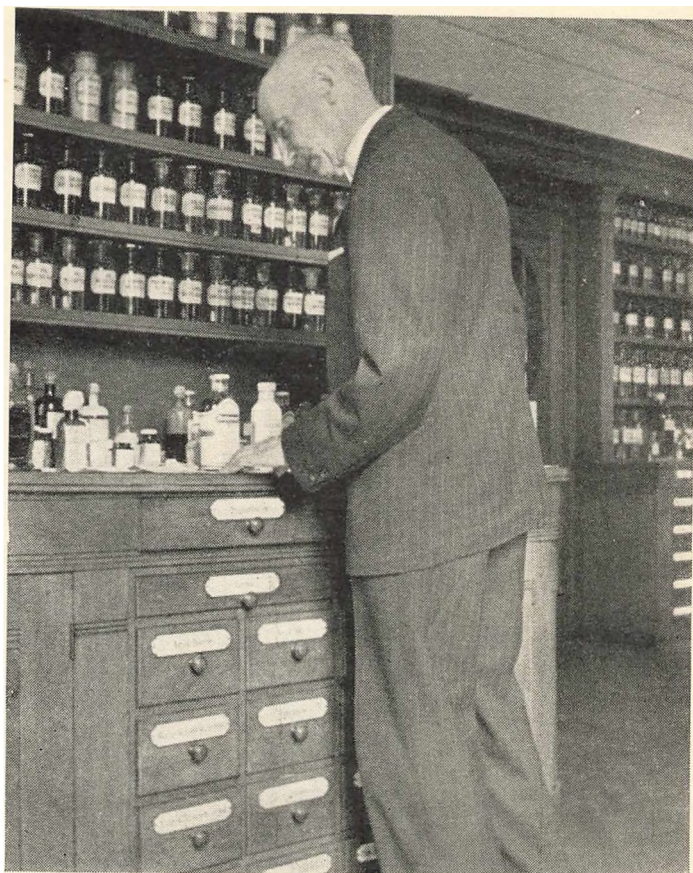
— Den var ganske givet heller ikke mere værd!

I Skolen blev der spillet Komædie. »Den politiske Kandestøber«. Den senere konservative Politiker, Professor *H. O. G. Ellinger*, spillede Kandestøberen — Vilh. Høm hans Kone, *Gedske*. Forfatteren og Lægen *Normann Hansen* var Tjenestepigen, og den senere Direktør for *F. L. Smidth og Co.*, Ingeniør *Poul Larsen*, var allerbedst som Henrik.

— Den Forestilling er et af mine kærester Minder . . .

Som Dreng kom Sadelmagersønnen ofte i Oberstløjtnant *Johannsens* Hjem. Han var gode Venner med Sønnen *Wilhelm Johannsen*, der blev Professor og Universitetets berømte Arvelighedsforsker — men endnu bedre Venner med Datteren *Ida*. En Dag sagde Oberstløjtnantens Svigermor, Provstinde *Ebbesen* fra Als:

— Du ved, at vor egen Wilhelm snart skal forlade

Apoteker Vilh. Høm i sit Apotek »Svalen«, — hvor han saas dagligt fra 1913 til 1943.

sin Plads paa Apoteket . . . var det noget for dig at blive hans Efterfølger som Discipel?

Saa blev Vilh. Høm Apoteker — eller i hvert Fald Discipel. Efter fire Læreaar gik Turen til Holbæk, siden til Graasten, der laa Syd for Grænsen, og hvorfra Høm blev fjernet af et *Bismarck*-Dekret, der krævede tysk farmaceutisk Uddannelse for Arbejde paa tyske Apoteker.

Mens Vilh. Høm derpaa begav sig paa en lang Rejse rundt i Tyskland, i *Goethes* og *Schillers* Fodspor, solgte Apoteker *Steenberg* »Det gamle Apotek« i Helsingør. Han blev Korngrosserer i København, havde intet Held — og var en Overgang Inspektør paa Skodsborg Søbad.

Høm endte i første Omgang paa Kong Salomons Apotek paa Østergade i København. Han blev der i 26 Aar, mens det 19. blev til det 20. Aarhundrede.

✱

Og saa syntes han, Tiden var inde til at faa eget Apotek. Han mobiliserede Venner og Bekendte, Sundhedsstyrelse og Apotekerfond — og til sidst . . .

— Ja, til sidst tog jeg en af mine Bøger, »Hjertens Fryd«, under Armen og gik op til Kong *Frederik den Ottende*. Aldrig havde jeg tænkt mig, en Konge vilde være saa elskværdig mod mig. Da jeg havde givet ham Bogen, spurgte han, om han maatte gøre noget for mig

til Gengæld, og det maatte han jo gerne, saa jeg bad om dette Privilegium til et Apotek! Han vilde se, hvad han kunde gøre, men det var jo altsaa Sundhedsstyrelsen, der bestemte, sagde han — han skulde bare skrive under.

Men Privilegiet var allerede givet bort. Altsaa til det Apotek, jeg havde haft i Tankerne.

Nogle Aar senere skulde der oprettes et nyt Apotek paa Nørrebrogade, og jeg gik igen til Kongen — nu *Christian den Tiende*. Han var saadan lidt mere Garderofficer end sin Fader, men ogsaa han var rigtig venlig. »Der er bare een Ting, jeg ikke forstaar,« sagde han til mig, »hvordan kan I læse de Kragetæer, Lægerne skriver paa Recepterne? Jeg har ogsaa lært Latin, men jeg kan ikke læse eet Ord af det!«

— Øvelsen, Deres Majestæt, svarede jeg. For øvrigt fik jeg Privilegiet, indrettede mit Apotek Nørrebrogade 224, og jeg kaldte det »Svalen« efter Dyreværne-

Et af de seneste Billeder af den nu snart 96-aarige Vilh. Høm i sit Hjem.

foreningen, som jeg havde været med til at starte. I mit eget Apotek var jeg til for 13 Aar siden. Jeg holdt op som Landets ældste Apoteker, 83 Aar var jeg.

Efter at Vilh. Høm fik eget Apotek, holdt han helt op at skrive. Han havde tidligere skrevet sine Ting paa de ulønnede Nattevagter paa Kong Salomons Apotek, og foruden alle de mindre Værker blev det til i alt seks Bøger, hvoraf »Aaby Apotek« er Hovedværket og »Jul paa Landet« langt den populæreste. Den kom for et Par Aar siden i et nyt Oplag. Hvorfor nu saa populær? Høm var *Morten Korchs* Forgænger, hør bare en Indledning som denne:

— Det var Juleaftens Dag, Postmesteren saa paa Uret. Vilde 9,45 blive forsinket? Han bakkede lidt paa den lange Pibe og saa ud over Perronen, der var næsten skjult af Snevejret. Købmandens *Elvira* skulde være med Toget ...

Der er nok ingen Mystik i den Sukces!

✱

Det er ikke helt rigtigt, naar Vilh. Høm hævder, han ikke skriver mere. Han skriver bare ikke med Udgivelse for Øje. Derimod Beskrivelser af sine mange og lange Rejser, som han læser op for de faa Venner, der endnu lever. Eller for sin Kusine, Frk. *Brieghel*, der i 22 Aar har boet hos ham. Hun faar en Times Højtlesning hver Aften, og hun holder af det, for hendes Fætter har nok at fortælle om. Han har rejst overalt i Europa, den nære Orient og Nordafrika. Han har været i Italien 23 Gange! Frk. *Brieghel* siger:

— Vilhelm er et mærkeligt Menneske. Jeg spurgte engang hans Hustru, om han nogen Sinde var morgengnaven. »Han har aldrig været det endnu i de 43 Aar, jeg har kendt ham,« svarede hun.

Og nu gaar Livet ganske stille i Villaen i Charlottenlund. Hustruen er død, Børnene er døde, Vennen *Morten Korch*, der boede et Par Huse derfra, er død. Det er en 95-aarigs Lod.

✱

Engang imellem sidder Forfatteren, Apotekeren og Dyrevennen Vilh. Høm paa sin Græsplæne og spiser sin Mad. En Dag, han gjorde det, satte en stor Rotte sig ved Siden af ham og spiste, hvad han havde lagt ud til Fuglene. Den var kommet paa Besøg fra Charlottenlund Skov — og han lod den sidde.

— Den var da saa nydelig, sagde han.

FJORDEN VED FREDERIKSSUND — LANDSKABET, LYSET, LINIERNE

Maleren, der lærer os at se »Miraklet ved Fjorden«

Af FLEMMING MADSEN

Kunstbyen Frederikssund —

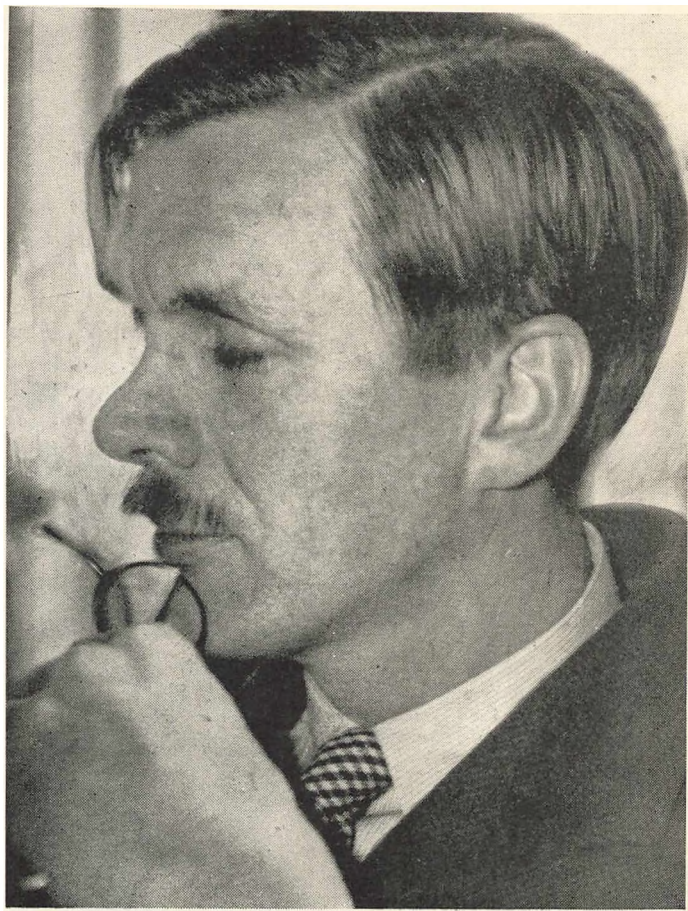
FREDERIKSSUND og dens nærmeste Omegn har en stor Kunstner-Koloni, — større og af finere Karat — end de fleste Byer kan mønstre det, og Byens Borgere er gennem Kunstforeningen i stadig Kontakt med baade egne og udenbys Kunstnere. Planen om Willumsen-Museet, der nu bliver Virkelighed, gør ikke Kunstinteressen mindre.

I den Forbindelse maa vi maaske i al Beskedenhed henvise til Artiklen i »Jul i Nordsjælland« for to Aar siden, da Kunstkritikeren Flemming Madsen rejste Spørgsmaalet om den Kunstpolitik, man vilde fastlægge for Museet. Tempel eller Institution? hed Artiklen. Det blev foreslaaet, at man tog under Overvejelse at lade den store Willumsen være »kunstnerisk Vært«, en »gæstfri og generøs Vært, der altid helst ser sig omgivet af Ungdom«, Museet skulde efter dette Forslag gøre sig selv til en levende Institution med »bestandig fornyet Fremvisning af nyere Kunst«. Vi modtog efter den Artikel en Del Breve fra Kunstinteresserede, overvejende med Tilslutning til Tanken, der, saa vidt vi forstaa, skulde kunne realiseres, naar Museet først staa der og byder Folk indenfor.

☆

I Aar skriver *Flemming Madsen* paa Opfordring om en af de Frederikssund-Kunstnere, i bogstaveligste Forstand en af Byens egne, der kunde »staa« og endda vilde klæde store J. F. W. ved en Udstilling: *Thorvald Hagedorn-Olsen*.

Han er født 1902, uddannet hos Othon Friesz i Paris i 1924—25 og paa Kunstakademiet 1925—28. Studierejser til Holland, England, Spanien, Sydfrankrig og Italien. Nu i en Aarrække bosat i Marbæk ved Frederikssund, — ved Fjorden, hvis Lys og Linier og Flader har givet ham Motiv til saa mange Billeder. Hagedorn-Olsen er repræsenteret paa en Række Museer, med baade Landskabsbilleder og Figurkompositioner, bl. a. paa Kunstmuseet, i Malmø og paa Nasjonalgalleriet i Oslo.

Hagedorn-Olsen.

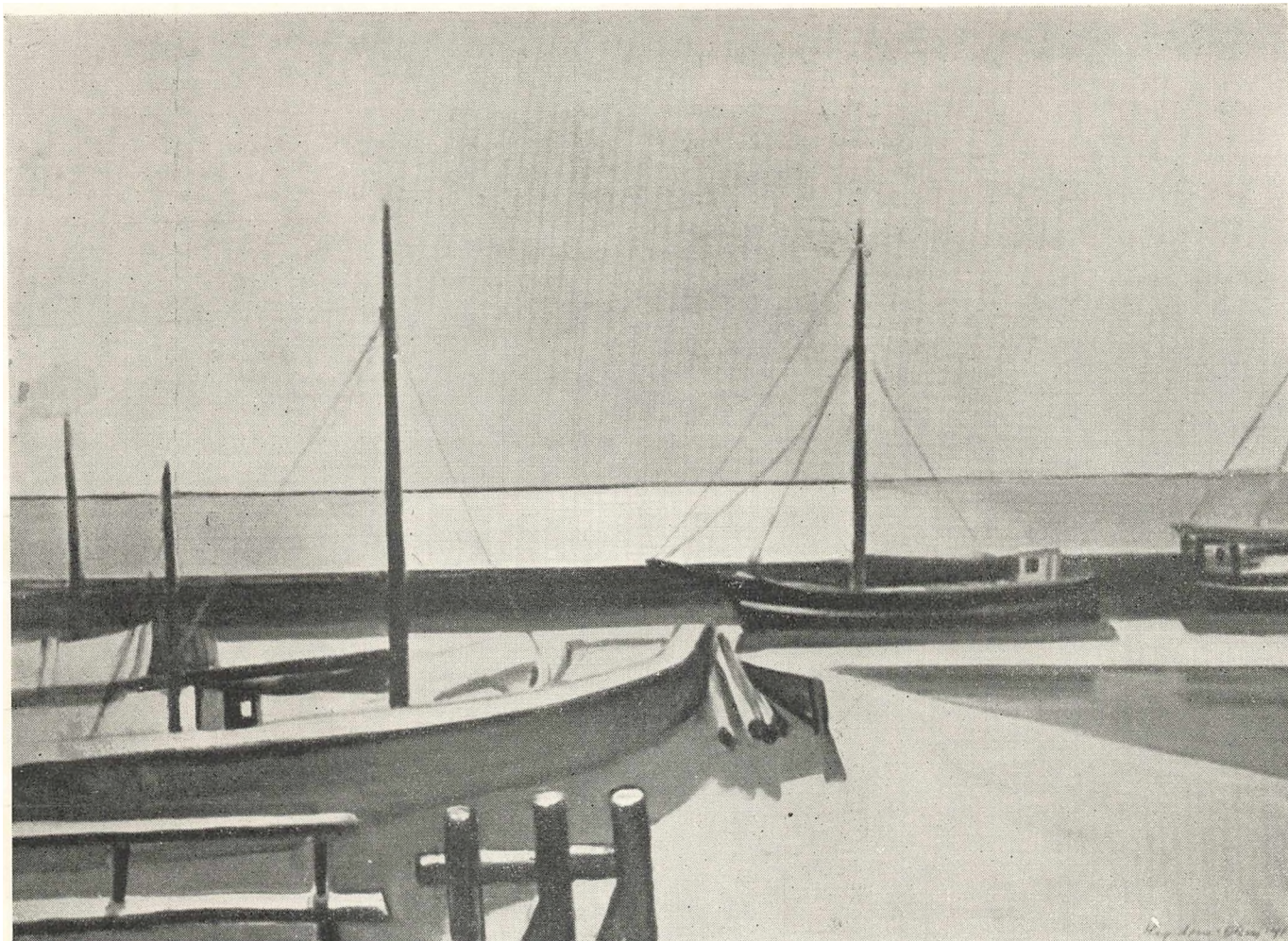
En Oktoberdag kom jeg kørende ad Landevejen fra Roskilde mod Frederikssund. Kort før Bivejen mod Jyllinge, hvor Vigen gaar ind til Vejen og aabner for Synet mod Fjorden og Eskilsø, maatte jeg standse. Det var hen paa Eftermiddagen, Solen stod lavt og sendte gennem et tyndt Skydække et blændende hvidt Lys ind over Landskabet. Men dette »lange Side-lys« trak Konturerne skarpt op. Hver lille Runding i Markerne, hver Plovfure, hvert Træ og hver Busk fik sin Skygge, der var tegnet saa skarpt, som om der lige havde været en paa Færde med sort Retouche. Det hele stod saa utroligt præcist for Ens Øjne. Ogsaa Farverne. Paa en Sommerdag kan et Landskab være sløret af Varmen. Den kølige Efteraarsdag lægger Farverne frit frem paa en helt anden Maade. Der er ingen Atmosfære mellem os og Tingene. Og Farverne var kølige som Luften selv. Blaa, grønne og hvide dominerede, og de sorte Skygger i Pløjemarkerne gav mere Farve til Mulden end Mul-

den selv. Sollysets Reflekser blev kastet tilbage fra Fjordens Overflade, hvor en svag Brise fik Bølgerne til at glitre i Lyset som et Hav af urolige Glasstumper.

Det var et fuldstændig betagende Syn og atter en Bekræftelse paa, at Oplevelser af Naturen er at finde ogsaa uden for det, Bymennesker kalder for Sæsonen, og som vel i altfor mange Tilfælde er begrænset til Skolernes Sommerferie. Det skyldes ikke, at der ikke i og ved Byen er lignende Mirakler at finde. Men simpelthen, at de fleste af os har en Tilbøjelighed til at lukke os selv ude fra Naturindtryk det meste af Aaret.

☆

Det sker vel næppe for ret mange, at de færdes paa Landevejen fra Roskilde til Frederikssund en Hverdag i Oktober blot for at samle Indtryk fra Naturen. Den almindeligste Aarsag vil sikkert være, at man skal fra Roskilde til Frede-

Hundested Havn, 1941.

rikssund. Det skulde jeg ogsaa. Men naar jeg blev standset ved Vigen, er jeg ikke i Tvivl om, hvem det var, der havde Æren.

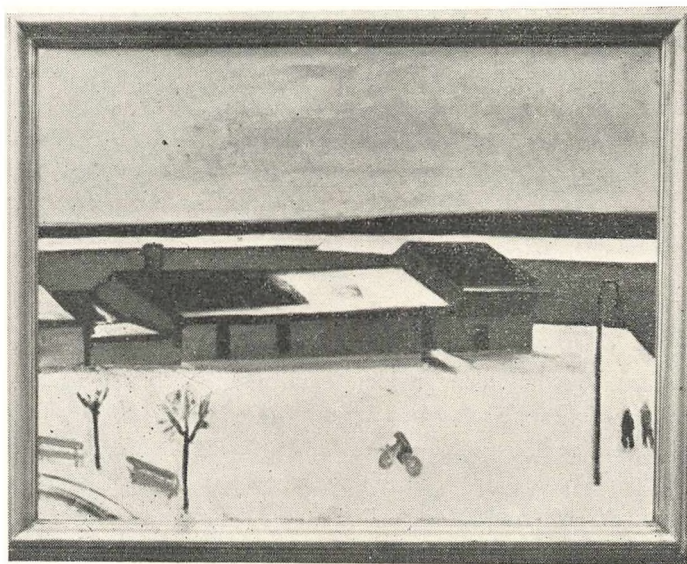
Manden hedder *Tb. Hagedorn-Olsen*.

Næsten hvert Aar vil man paa Den Frie Udstilling i Februar kunne finde en Stribe Billeder af Hagedorn-Olsen. Han har i det væsentligste beskæftiget sig med tre Grupper af Motiver: *Figurbilleder, Italien og Landskaber fra Danmark*. Hagedorn-Olsen, der er 53 Aar gammel og blev født i Svendborg, har faaet Uddannelse som Malersvend, har gaaet paa Malerskole i Paris i 1924—25 og paa Akademiet i København i 1926—29. Han udstillede paa Kunstnernes Efteraarsudstilling i 1930—32, senere paa Den Frie Udstilling, som han siden 1937 har været Medlem af. Han har ved Salg af Billeder til en Række Museer her og i Udlandet opnaaet en Slags officiel Anerkendelse. Statens Museum for Kunst har saavel Landskaber som store Figurbilleder. Ogsaa dekorative Opgaver har han udført. En af dem staar der stadig Blæst om. Det er det store Billede til Forhallen i Aarhus Raadhus. Det blev afleveret i 1947.

Udsmykningen i Aarhus er anbragt paa et stort Vægfelt, der svæver i Luften. Selve dette Felts Tilstedeværelse er en af de faa helt forkerte Ting i Raadhuset. Det er ejendommeligt uden Kontakt med Rummets øvrige Bestanddele. Man ser det fra en skraa Vinkel nedefra og man kan meget vel komme til at se det paa for ringe Afstand. Aarhus tog imod et Tilbud fra

Ny Carlsbergfondet om at lade Hagedorn-Olsen male et Billedfelt til denne Plads. Han løste det ved at udføre en Komposition med nøgne Mennesker, Voksne og Børn, paa en dybblaa Baggrund. Skikkelserne symboliserede ved deres Holdning og Beskæftigelse en Bys Liv, dens Borgeres Arbejde, Fritid og Leg.

Skikkelserne er ikke noget Forsøg paa at gengive Mennesker

Vinterlandskab ved Fjorden.

Typisk Hagedorn-Olser.-Landskab fra Frederikssund-Eggen.

i direkte Naturefterligning. Alene Nøgenheden er jo en Form for Abstraktion, hvorved Kunstneren befrier sit Billede for Tilknøytning til en bestemt Periode og løfter det op i en generaliserende, tidløs Stil. Det er ikke mærkeligt, at Billedet vakte Diskussion, fordi Opgaven var saa vanskelig. Det er heller ikke Hagedorn-Olsens betydeligste Arbejde, men det føjer sig glimrende ind i Helhedsindtrykket af hans Virksomhed, der er saa stærkt præget af en personlig, uafhængig Opfattelse af den Verden, vi færdes i.

☆

Hagedorn-Olsen har i andre Figurbilleder, og nok med større Held, fundet Forløsning for de Tanker, han gør sig om Livet. Han har hyldet Skønheden, Poesien, Frugtbarheden, Moderfølelsen. Hans nøgne Skikkelser synes alle at tilhøre samme Familie, og dette slægtsbetonede i Samhørigheden mellem Voksne og Børn er noget meget væsentligt for ham og finder smukke Udtryk. Disse nøgne Skikkelser er aldrig gjort naturalistiske. De er nok formede i Menneskers Billede, men de er frie Gendigtninger over Temaet: den menneskelige

Skikkelse. Maleren søger ikke gennem Farven eller Linjerne at bibringe os nogen Illusion om, at det er bestemte Personer, han gengiver for os. Skikkelsernes Præg som Væsener er langt mere udtrykt i deres indbyrdes Samspil, deres Leg og Handlinger. Der er en alvorlig og harmonisk Stemning i disse Billeder.

☆

Hagedorn-Olsen bor ved Frederikssund, ved Fjorden et Par Kilometer Syd for Byen i et Hus, han selv har bygget, med Udsigt mod den lille Ø Kolholm. Man kan vanskelig undgaa at komme til at tænke paa ham, naar man færdes paa disse Egne, hvis man har set, hvad han faar ud af dette Tema i dansk Natur. Og han er bedst i Vinterbilleder — med eller uden Sne — fordi den uforbeholdne Maade, hvorpaa et Landskabs Konturer udleverer sig paa denne Aarstid, har givet ham Mulighed for at komponere Landskaberne omkring det, der for hans Billedkunst er blevet det væsentligste: Strukturen og Lyset. Man fristes til at sige, at der er noget behageligt »kontant« over hans Landskabsmaleri. Det er stærkt forenklet, baade i Farver og Linjer, Fladerne og Konturerne er placeret

meget konsekvent paa Billedfladen, og Detailler er rensed ud. Han samler Opmærksomheden om det, han finder væsentligst, og forstærker Virkningen ved at rydde andet til Side.

Det danske Landskab byder Malerne uendelige Muligheder for personlig Udvikling, fordi det i sig selv er saa afvekslende, og fordi Hav, Bugter og Fjorde skaber saa rige Muligheder for Variationer i det Lys, som er den første Forudsætning for, at man kan opleve noget. Hagedorn-Olsen har med sine Billeder fra Æggen ved Frederikssund givet os et glimrende Eksempel paa, hvor stor Betydning en Maler kan faa ogsaa gennem Landskabsbilleder. De griber saa aktivt ind i vor Bevidsthed, fordi de er saa intense og Eksempler paa, at Billedkunst kan aktivi-

sere Beskuerens egen Evne til at se. I sine Figurbilleder er Hagedorn-Olsen en utrættelig Forkynder af den Anskuelse, at Mennesker skal forstaa Skønheden i den almindelige Hverdags Gerning og i Samværet med andre Mennesker.

I den Maade, hvorpaa han gennem Landskaberne viser, hvor stærkt han selv kan gribe Skønheden og det storladne i Naturen omkring os, giver han et Eksempel paa Efterlevelse af det Budskab, han forkynder. Det gælder Landskaberne baade fra Danmark og fra Italien. Men hans Billeder fra Danmark er dog saa stærkt i tal-mæssig Overvægt, at det nok kan være berettiget at betegne ham som Maleren, der fortæller os om Miraklet ved Fjorden.

CAROLINE MATHILDE

paa Hørsholm og Sophienberg

Af EYVIND RAFN

Med Udgangspunkt i et nylig fundet, meget smukt Eksemplar af Skillingsbladet om Caroline Mathildes Ridetur i Hørsholms Omegn fortæller Eyvind Rafn om Samtidens Bedømmelse af Dronningen som »Pioner« baade som Fodgængerske og som Rytterske og illustrerer den med en Række ikke før offentliggjorte Billeder og Fotografier, ogsaa af Møblerne, som ifølge Traditionen har staaet i Dronningens Privatgemak paa Slottet i Hørsholm. Møblerne tilhører nu Enken efter Direktør, exam. jur. Th. Fugmann, som drev det nu nedlagte Rungsted Badehotel til 1916, efter at han lod det opføre samtidig med, at Jernbanen i Slutningen af forrige Aarhundrede kom til Rungsted. Fotografierne er udført af Fotograf Mogens Falk fra Københavns Stadsarkiv.

Dronning Caroline Mathilde var som bekendt vor første kongelige Fodgænger paa en Tid, hvor det var ualmindeligt, at kongelige spadserede blandt Undersaatterne. Det vakte den mest levende Opsigt, da hun begyndte at foretage sine Spadsereture rundt om i København. Dronningen vandt almindelig Sympati — ja endog rosende Omtale for det i Samtidens Avis: »Den danske Mercurius«, som skrev:

Slet ingen det at gaa e gemeent nu kalde tør
 Og skumle over dem, som ikke altid kjør.
 De alle tier, ja sig gjør deraf en Ære,
 At lade alle see, dem Benene kan bære,
 Før var det vel gemeent, men er saa fornemt nu,
 At Hjemmet, for at gaae, tit kommes ej ihu.
 Hvad er da Grunden til saa vigtig en Forandring,
 At daglig Kjørsel er omvendt til daglig Vandring;
 Vid: Dronningen selv gaaer, den saa Ophøjede,
 Paa Stadens Volde, ja endog paa Gaderne,
 Og dermed har beviist, at Høihed intet lider
 Ved at nedlade sig tilfods paa sine Tider.
 Tak, Caroline, Tak for den Opdagelse.
 Du friske Folk har lært at bruge Benene.

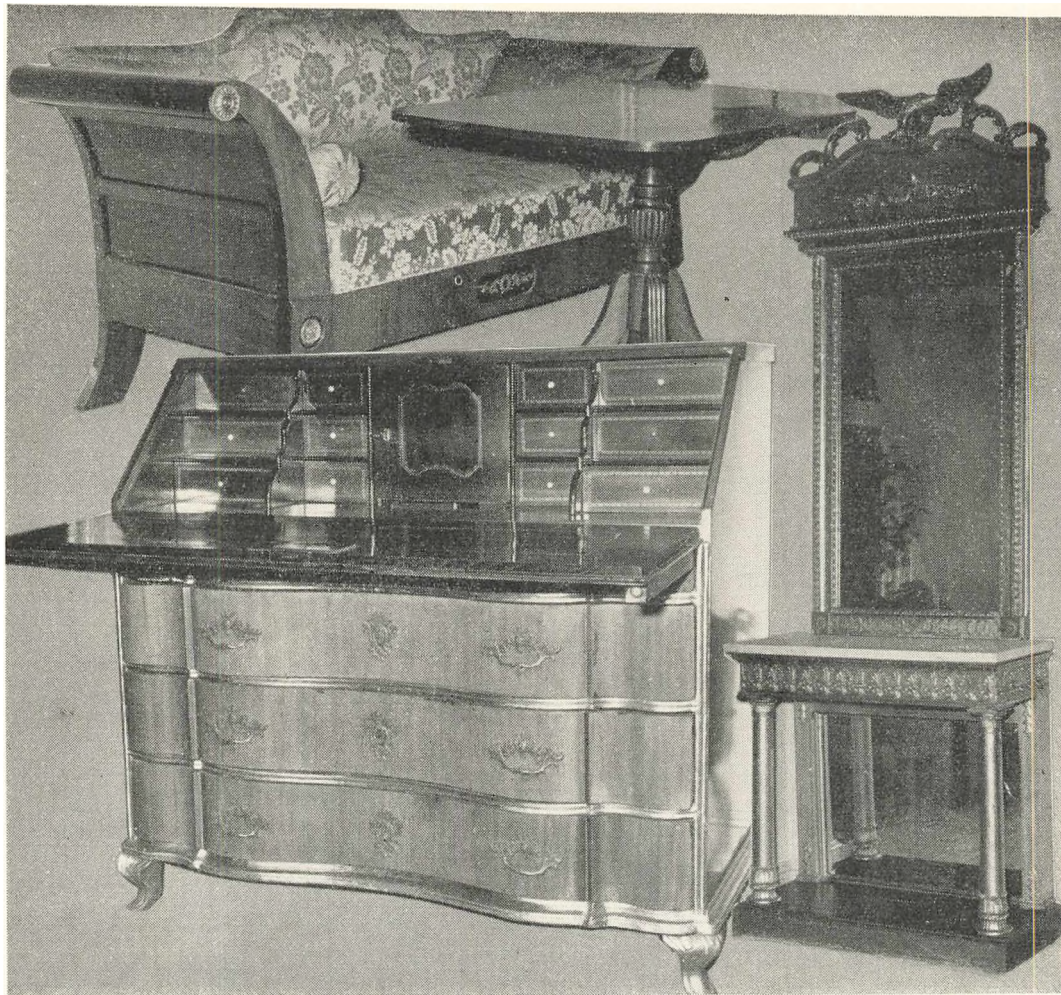

Chefen for Landsarkivet for Sjælland, Bornholm, Møn m. v., Landsarkivar Harald Hatt fandt paa en Hylde paa Landsarkivet i København dette udadleligt bevarede Eksemplar af det næsten 200 Aar gamle Skillingstryk med en Fremstilling af Dronning Caroline Mathildes for hin Tid saa opsigtsvækkende moderne Ridefaçon, som Dronningen praktiserede paa Hørsholmegnen. — Billedet er nu, smukt indrammet, hængt op paa Landsarkivet ved Indgangen til alle de gamle Arkivalier fra Hørsholm og Omegn.

Man havde aldrig tænkt sig at komme til at opleve noget lignende.

Men det skulde blive meget værre.

Dronningen begyndte at ride i Mandfolkedragt — og tilmed overskrævs paa Hesteryggen! Det var noget, man end ikke havde drømt om. Men ogsaa dette Brud med al hidtidig Tradition kaldte Sympati frem i Be-

Øverst den tunge Mahogni-Sofa fra Hørsholm Slot, efter Traditionen Caroline Mathildes, men efter alt at dømme lidt yngre end Struense-Tiden. — Til højre det store, rigt forgyldte Spejl, i hvilket Caroline Mathilde, ifølge Traditionen saa sig selv for første Gang i Ridebenklæder! — Caroline Mathildes Sekretær af poleret lyst Egetræ med svære Bronzebeslag og mange Smaaskuffer med hemmelige Rum. Det staar i Dag ganske som i sin Tid paa Slottet i Hørsholm. Nu befinder den sig paa anden Sal i en moderne Ejendom paa Strandvejen i Hellerup og ejes af Enkefru Thyra Fugmann, som bruger den daglig. Sekretæren er 114 cm lang, 112 cm høj, 56 cm dyb. Oven paa den har staaet en Potpourrikrug fra Den kgl. Porcelænsfabrik.

folkningen. Denne Gang viste den sig desuden endnu mere tydeligt, nemlig i et af de populære Skillingsblade, der forhandlede til saa lav en Pris, at de blev Allemandseje. Det var Træsnit, som var trykt paa billigt Papir. Derfor holdt de heller ikke ret længe og er meget sjældne i vor Tid. Træsnittet, som er fra ca. 1771, viser Dronningen til Hest paa Hørsholmegnen, hvor hun ofte red ud paa denne Maade sammen med Struensee paa længere Ture, undertiden til Sophienberg. Træsnittet er et af de saakaldte tidlige Thieletryk. Det betyder, at det er fremstillet paa det i sin Tid ansete københavnske Trykkeri, som tilhørte Bogtrykker Borups Enke Rebecca, født Buch, da det overtoges af den i Westfalen fødte Bogtrykker Johan Thiele, som 1748 var kommet til København. Der udsendes ogsaa Billeder fra Borups Trykkeri og at Thiele fortsatte i samme Retning viser bl. a. dette Træsnit af Dronningens Ridt. Interessant er ikke mindst Teksten under Træsnittet. Den er ogsaa versificeret. Saa nærgaaende at beskrive Dronningens smaa »Pionéarbejder« i ubunden Stil var man dog ikke og det paa tysk skrevne Digt lyder i fri Oversættelse her:

*Se her Mathilde ride,
Oh, sjældne Syn!
Læg Mærke til dette Ridt,*

*Og glem det aldrig!
Thi indrømme maa enhver:
Saa smukt et Ridt saas aldrig før.*

✱

*Til Heltinde rigtigt født,
I sin mandige Habit,
Giver hun sin Hest af Sporen
Vovende hurtigst Ridt.
O, BRITISKE HELTINDE!
Aldrig saas i Danmark sligt et Ridt.*

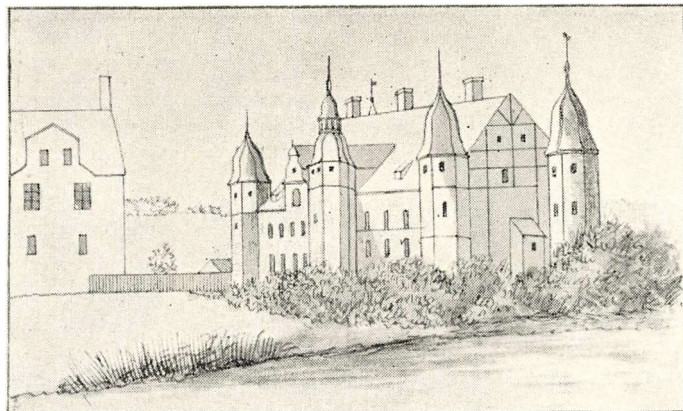
✱

*Ær dog ikke kun i Ridning
Denne Heltinde.
Thi der kommer hendes Barn
Og ønsker at blive passet!
O! Lær I danske Damer
af Hende, at a m m e Eders Børn.*

✱

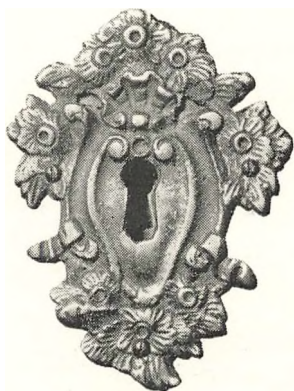
Ja, saadan lød endnu Folkets Ros til dets Dronning den sidste Sommer, hun levede paa Hirschholm Slot. Saaledes spredtes vidt omkring i Danmark Hyldesten til denne engelsk fødte Prinsesse. Man kan den Dag i Dag glæde sig over den smukke Opsætning af Digtet, — de smagfulde Typer og det tydelige, faste Præg staar trods den beskedne Papirsort. Man behøver ikke at være »Kender« for at se, at Bogtrykker Thiele har

haft godt Materiale at arbejde med og dertil Haandelag og Smag. Det passer i Kvaliteten paa sin Vis til Caroline Mathildes Omgivelser, hvad enten vi følger Dronningen til Sophienberg paa Strandvejen Nord for Rungsted, hvor Bebyggelseslinjen standser, eller til Hirschholm Slot. Mens dette var Nordeuropas skønneste Kongebolig, saa var Sophienberg, som er opkaldt efter Christian VI's Dronning Sophie Magdalene (1700—1770), der lod den berømte Hofbygmester Niels Eigtved (1701—1754) opføre det i 1744, ogsaa af betydelig Kvalitet. Det fornemmes tydeligt, at det ikke blot er bygget, men ogsaa *placeret* af den samme lille Kreds, som skabte Eremitagen — den ligger jo heller ikke ligefrem uskønt placeret! Sophienberg laa med store Terrasser foran Slottet ud mod Stranden. Kongen og Dronningen værdsatte Udsigten derfra over Sundet og ikke mindst naar det passeredes af de store Skibskonvojer, — undertiden kunde der være langt over hundrede Skibe paa een Gang. Ja, der forelaa endog konstant kgl. Ordre om ridende Bud fra Sophienberg til Hirschholm Slot, hver Gang en større Konvoj passerede. Men Glæderne ændrede sig med Caroline Mathilde og Struensee, saa ikke kun Sophienberg smuldrede, men endog Hirschholm blev revet ned og forsvandt ved Frederik VI's Reskript i Sommeren 1810. I 1793 solgtes Sophienberg til en Privatmand, Cancelliraad Neergaard, Bygningerne forfaldt, og en senere Ejer, en Officer ved Navn Hans Lillenschield, lod den gamle Havemur fjerne for at sælge Stenene. Og snart efter maatte den gamle Park segne for Øksen. Nu staar kun ca. tre Femtedele af den nederste Etage — pietetsfuldt værnet af P. E. Lange-Müllers Efterlæggt, efter at denne vor berømte Tonedigter købte den i 1898 af sin Svigerfar Konsul Block.

Hørsholm Slot, som det saa ud i 1769. Det er en Gengivelse af en Tegning, som findes i Thotts Samling paa Det kgl. Bibliotek og som har været offentliggjort i Karl Larsens smukke og forlængst udsolgte Publikation: »Hørsholm og Rungsted«. Den udgaves i 1913 af Hørsholm Grundejer- og Kommunalforening.

Kvaliteten i Farver og Former finder vi ogsaa, hvis vi følger Caroline Mathilde ind i hendes Privatgemak paa Hirschholm. Det staar nemlig ifølge Traditionen bevaret endnu, hvad Møblerne og deres Betræk angaar hos deres nuværende Ejerinde, Enkefru Kammeraadinde Thyra Fugmann paa Strandvejen i Hellerup. Fru Fugmann ejer dem efter sin længst afdøde Mand, Kammerraad exam. juris Th. Fugmann, som arvede dem efter sin Far Cancelliraaden i det gamle Hørsholm, som igen havde dem fra sin Far, der købte dem paa den store Auktion, der holdtes i Hørsholm i Henhold til Frederik VI's Reskript, hvorved Inventaret fra Hirschholm bortsolgtes offentligt og Stenene fra Slottet førtes til København. Her tjente de til Opførelse af Domhuset efter Tegning af den samme Arkitekt, Chr. Fr. Hansen, som ogsaa tegnede Planerne til den nuværende Hørsholm Kirke.

Nøglebeslag paa Caroline Mathildes Sekretær.

Jule-Postillon d'amour

Af »STRANDBY 1294«

Det er Lillejuleaften om Formiddagen. Telefonen ringer, og der meldes en Samtale fra København. En Damestemme, ung kan man høre, siger:

- Hallo, jeg kunde vel ikke faa Lov til at tale med Ingeniør Skovbeck?
- Ingeniør Skovbeck? Hvilket Nummer har De forlangt?
- Strandby 1294!
- Det har De ogsaa faaet, Frøken! Men her kender vi ikke nogen Ingeniør Skovbeck!
- Er det da ikke Plantage-Hotellet?
- Nej, saa skal De ha' Strandleje 1294!
- Aah! Jeg staar inde paa Hovedbanegaarden, og jeg har maattet vente over en halv Time paa at faa Forbindelsen — og mit Tog gaar om 5 Minutter . . .
- Kan jeg hjælpe Dem med at afgive en Besked til Hotellet? Jeg kan faa Strandleje paa mindre end et Minut!
- Ja, vil De?
- Det vil jeg gerne!
- Vil De spørge efter Ingeniør Skovbeck og sig, at Bodil

kommer op til Hotellet i Eftermiddag? Sig bare saadan, saa véd han, hvad jeg mener!

- Det skal jeg gerne gøre! Jeg ringer med det samme!
- Aah, hvor er det pænt af Dem! Maa jeg sige Dem mange Tak!

De sidste Ord sagde hun med Graad i Stemmen . . .

★

Hvad mon nu det er, jeg har rodet mig ind i, tænkte jeg — men ringede dog straks Centralen op og forlangte Strandleje 1294.

- Ja, Plantage-Hotellet her!
- De taler med — — —, træffer jeg Ingeniør Skovbeck hos Dem?
- Et Øjeblik, saa skal jeg se, om Ingeniøren er paa sit Værelse!

★

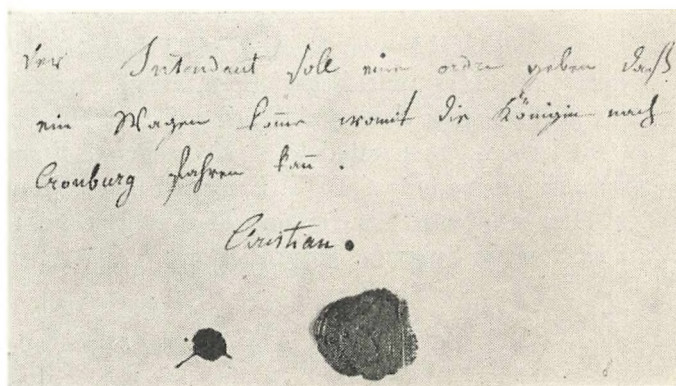
— Hallo, ja, det er Ingeniør Skovbeck!

DRONNINGENS SIDSTE REJSE I NORDSJÆLLAND

Den sindssyge Chr. VII.s Dronning, Caroline Mathildes dramatiske Tur, fortalt i en Række Billeder, hvoraf flere er sjældne, — fra Ordrens Udstedelse under Maskeballen paa Christiansborg Natten mellem 17. og 18. Januar 1772, til Ankomst og Forhør paa Kronborg, — en Rejse, hvor Dramaet i og omkring den skarpt bevogtede Karosse, der kørte i rasende Fart, danner en stærk Kontrast til de fredelige nordsjællandske Landskaber, som passerer Revue.

★

Efter Besættelsestiden var Eyvind Rafn beskæftiget med at hjælpe Louis Bobé med at udvælge Illustrationsmaterialet til en Bog om Caroline Mathilde, som Bobé efterlod sig i Manuskript ved sin Død. Bogen er særlig interessant, fordi den er skrevet paa Basis af Kendskab til alle Dokumenterne i Kongefamiliens Privatarkiv i Rigsarkivet, som ingen andre har haft Lejlighed til at se, før der i Besættelsestiden udstedtes et kgl. Reskript om, at Bobé maatte læse alt. Mens Manuskriptets Offentliggørelse endnu hviler, fortælles her med flere aldrig før set Billeder om Dronningens sidste Rejse fra København til Kronborg, før hun førtes til Byen Celle, hvor hun døde i 1775, kun 23 Aar gammel.

Ordren

»Intendanten skal give en Ordre at en Vogn kommer hvor-med Dronningen kan køre til Cronburg« — saadan lyder, ordret oversat fra tysk, Dokumentet som udstedtes af Kongen Natten mellem den 17. og 18. Januar 1772. Det skete i flyvende Fart, — som det kan ses den Dag i Dag af Laksprøjtet paa det originale Dokument. Det findes i ulastelig vel bevaret Stand paa Rigsarkivet. Den Nat, det udstedtes paa Christiansborg var der stort Maskebal paa Slottet. Foruden Caroline Mathilde deltog ogsaa Struensee. Men Christian den 7., der ikke brød sig om Karnevaller, var gaaet tidligt til Ro og sov allerede fast, da han pludselig blev vækket og fik forelagt Dokumentet. Han underskrev straks for at kunne sove videre.

— De taler med — — —. Jeg har en Telefonbesked til Dem fra København! Jeg har lovet at sige, at »Bodil kommer i Eftermiddag«!

— Saah! Hvor har De den Besked fra? Og hvad blander De Dem overhovedet i det for?

— Hov, hov! Maa jeg lige forklare Dem . . .

— Nej, Deres Forklaringer kan De godt spare Dem! Afringing.

Naa, tænkte jeg, han bryder sig aabenbart ikke om at se Bodil! Men han kunde jo godt have været en Kende mere høflig . . .

★

Anden Juledag ringede det paa min Dor. Da jeg lukkede op, stod der et ungt Par udenfor. Jeg havde aldrig set nogen af dem før. Det var hende, der tog Ordet:

— Er det Hr. — — —?

— Ja!

— Jeg er Bodil!

— Aah!

— Ja, fortsatte han: Og jeg er Ingeniør Skovbeck! Vi, eller rettere jeg, kommer for at sige Dem Tak og for at give Dem en Undskyldning!

— Kom indenfor!

Jeg fik Parret ind og anbragte dem ved mit Skrivebord.

— Ser De, sagde Ingeniøren efter en lille Pause — der var kommet en Kurre paa Traaden mellem Bodil og mig! Jeg var stukket af til Strandleje her oppe i Nordsjælland — — —, men Bodil fandt mig altsaa alligevel og fik fat i mig, takket være Dem! Jeg var fyldt til Randen af Jalousi, da De ringede — og, ja, jeg bar mig ad som et Fjols! Vil De tage mod en Undskyldning fra mig?

Inden jeg kunde faa mælet et Ord, sagde Frk. Bodil:

— Vi var blevet saa skrækkelig Uvenner, Knud og jeg, faktisk om ingenting, og saa — —, ja, saa fik vi talt med hinanden den Dag, De var saa elskværdig at være vores Jule-Postillon!

— Du kan godt sige Postillon d'amour! indskød Ingeniøren.

— Ja, fortsatte hun og lagde sin Arm om hans Hals, for Juleaften blev Knud og jeg forlovet, rigtigt forlovet altsaa — —, og De er den første, der faar det at vide!

— Ja, men kære unge Venner, saa gratulerer jeg! Det var da dejligt at høre — og vide, at jeg har haft en lille Finger med i Spillet! Til Lykke!

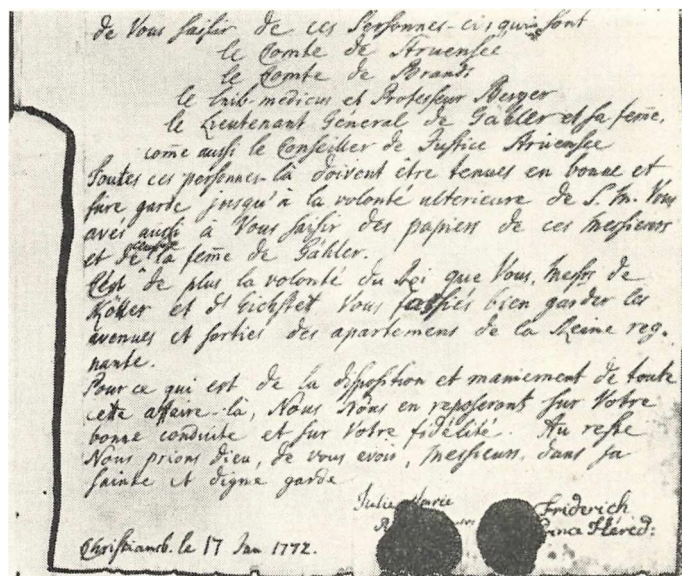
★

Behøver jeg at tilføje, at jeg hentede en Flaske »Very old Oporto« ind fra Skabet og, at der blev sagt mere »Til Lykke« og »Glædelig Jul« og »Godt Nytaar« — — —?

Rejsen begynder -

Frederik Christian Lund (1826-1901), den københavnske Skomagerson, som naaede at blive udnævnt til titulær Professor for sine mange Billeder af kendte Optrin i Danmarkshistorien, skildrer her det Øjeblik, hvori

Struensee arresteres

Mens Dronningen kørte mod Kronborg under stærk Bevogtning af Dragoner til Hest, førtes Struensee til Kastellet i København som Arrestant paa Basis af en Ordre udstedt samme Nat paa Christiansborg af Christian den Syvendes Stedmor Enkedronningen Juliane Marie og hendes Søn Arveprins Frederik. Selve Ordren er udstedt paa fransk og tydeligt signeret af Enkedronningen og Arveprinsen, som ogsaa har sat deres Titler og Laksegl under. Den opbevares paa Rigsarkivet. Men ogsaa den bærer Præg af at være blevet hurtigt til. Papiret er paa en næsten lidt mystisk Maade flænget halvt af i venstre Side.

Intendanten har virkeliggjort Kongens Ordre om at lade en Vogn køre frem i Slotsporten paa Christiansborg. Vi ser Dronning Caroline Mathilde for sidste Gang tage Afsked med Slottet. Bag hende bæres hendes Datter Prinsesse Louise Augusta, der var blevet født om Sommeren paa Slottet i Hørsholm.

Slangerup-Grisen, der sad arresteret i 8 Maaneder

Ved QUERCUS

I Efteraaret 1698 blev der stjaalet mere end sædvanligt i Slangerup og Omegn. Det gik især ud over Bøndernes Svin, og alt tydede paa, at det var den samme Tyv, der var paa Spil alle Steder.

Blandt dem, der mistede Grise, var Christen Jensen i Slagslunde, Anders Hansen i Uggeløse og Skovrider Jacob Leitheuser i Jørlunde.

Kort efter at disse tre Tyverier havde fundet Sted, solgte Fæstebonde Ole Nielsen Fisker, som boede i Slangerup, to Grise til Jacob Snedker, ogsaa en Slangerupper, og Ole, som var stærkt forgældet, blev mistænkt for at være Gerningsmanden til Tyverierne. Snedkeren maatte aflevere Grisene til de to Bønder i Slagslunde og Uggeløse, og Amtmand Johan Otto Raben gav Befaling til, at Ole Fisker skulde arresteres, for at Øvrigheden kunde faa Lejlighed til at »ud-

rydde saadan et liderligt Menneske her af Amtets«, som det hed i Amtmandens Brev, der blev oplæst paa Slangerup Byting.

Det var i November, og seks af Byens Borgere fik Besked om at foretage Arrestationen. For deres Ulejlighed og for at holde Vagt over Ole i to Dage og to Nætter fik de 1 Rigsdaler til Deling. Beløbet opførtes som Udgift paa Amtsforvalter Kai Ahlefeldts Regnskab.

Det var forøvrigt denne Amtsforvalter Ahlefeldt, der havde en Datter, Frederikke Amalie, som »forsaa« sig paa en Bondekarl Søren Larsen fra Sperrestrup i Jørlunde Sogn og absolut vilde giftes med ham. De blev ogsaa gift — en Historie, man snakkede meget om. Søren blev fikset lidt op, blev kaldt Lauersen, udnævntes til Skriver og derefter puttet ind

Hvor øde Omgivelserne i Nordsjælland har set ud sammenlignet med vor Tid, naar Dronningen gennem Karossens Vinduer har kigget ud over Landskabet, efterhaanden som dette dukkede frem paa Køreturen, har vi Lov til at danne os et sikkert Indtryk af endnu i Dag næsten to hundrede Aar efter. Det kan vi takke Ole Jørgen Rawert for (1786-1851). Denne København'er, som var gift med Døtrene af Geheimecabinetssecretair Bugge — den første døde efter nogle Aars Ægteskab — var 1811 til 1816 Medlem af Fabrikdirektionen og blev senere Fabrikdirektør. I Aarene 1819-21 rejste han rundt omkring for at sætte sig ind i industrielle Forhold og arbejdede i sin Fritid med Tegning, de Steder, han kom hen. Her ses hans efterladte Akvarel, som han lavede 1824 af Toldforvalterboligen i Vedbæk.

Mens Struensee sad ophidset i Kastellet og Kongen sov paa Christiansborg, kørtes den unge Dronning i susende Fart gennem Nordsjælland. Vi har let ved at slaa Følge takket være det rigt detaillerede Landkort, som fire Aar før saa Lyset og endnu i uadællig Stand findes paa Det kgl. Bibliothek i Kortsamlingen. Det er lavet af den ansete Korttegner Caspar Wessel (1745-1818). Han, som er Student fra Christiania gamle Latinskole, blev cand. jur. fra Københavns Universitet og ansattes allerede 1764 som Korttegner under Videnskabernes Selskab.

paa Amtskontoret. At han hverken kunde læse eller skrive, saa man bort fra. Han blev endda Kai Ahlefeldts Efterfølger som Amtsforsvalter. Men i 1733, efter at hans fornemme Kone var død, suspenderedes han — der var Kasseangel, hed det sig — og Aaret efter blev han afskediget.

Den arresterede Ole Fisker kørte man til Frederiksborg og satte ham i Arrest paa Slottet. Fangevogteren fik 6 Skilling om Dagen for at føde ham, og da Ole sad i Hullet i 232 Dage, blev det 14 Rigsdaler 3 Mark ialt.

Alt dette var der for saa vidt ikke noget usædvanligt i. Derimod skete der det mærkelige, at Gris Nr. 3 — den, der var blevet stjaalet fra Skovrideren — ogsaa blev arresteret! Den kom med til Frederiksborg, hvor der indrettedes et Aflukke til den paa Slottet, og Slutteren fik ogsaa den paa Kost, ligeledes for 6 Skilling om Dagen. Regningen lød ogsaa i dette Tilfælde paa 14 Rigsdaler 3 Mark for Føde i 232 Dage.

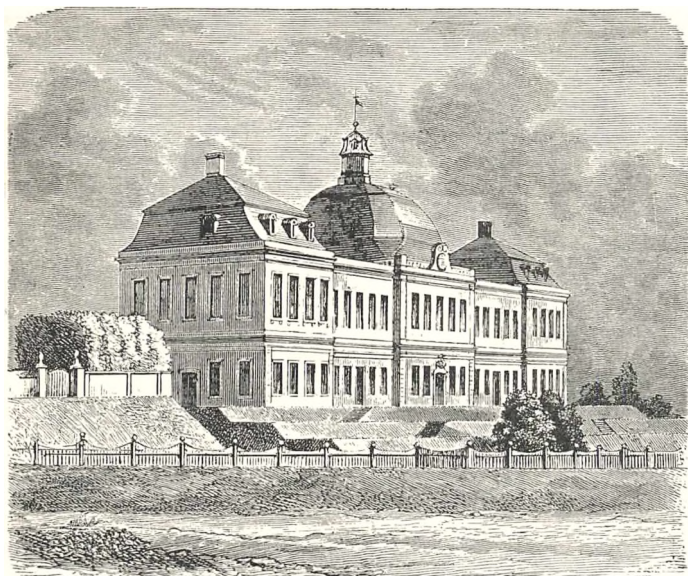
Amtmand Raben fandt, at 6 Skilling om Dagen til Grisen var for meget, og nedsatte Kostpengene til 4 Skilling. Det hjalp ikke, at Slutteren, altsaa Arrest-

forvareren, protesterede og erklærede, at Grisen, som jo efterhaanden blev til et stort Svin, var dyrere at fodre paa end Ole Fisker. Dertil kom, sagde Slutteren, at han havde meget mere Mas med Grisen end med Ole. For Ole var da delvis selvtransportabel paa Rejserne til og fra alle de Tingsteder og Domstole, hvor han blev fremstillet, men det var Grisen ikke. Den var arresteret saavel som Ole Fisker, og man slæbte den troligt med fra Forhør til Forhør sammen med Ole!

★

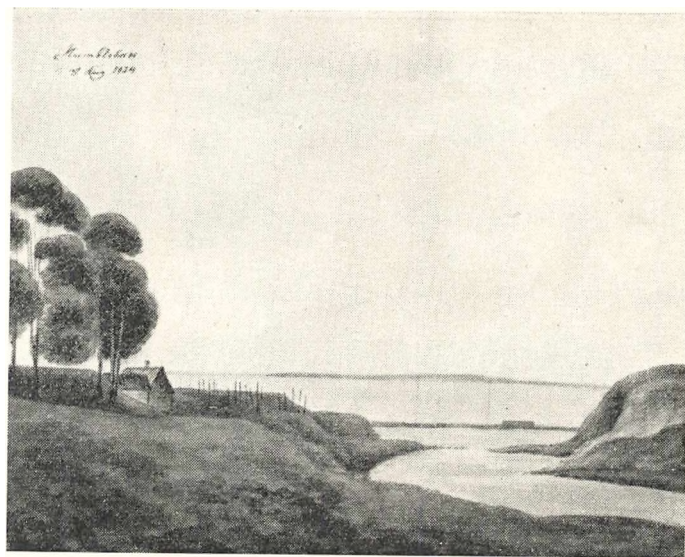
Kort før Jul blev Ole Fiskers Søn, Niels Olsen, ogsaa sat fast. Han sad inde i nøjagtigt 14 Dage, men vilde ikke bekende hverken det ene eller det andet, og saa maatte man slippe ham ud igen. Det er ganske pudsigt at se, at Kostpengene for Ole Fiskers Søn blev opført med 19 Dage — uden at det opdagedes. Fangevogteren snød sig altsaa til 30 Skilling ekstra!

Ole Fiskers og Grisens Rundrejse begyndte i Slangerup, hvor de to Arrestanter, altsaa Ole og Grisen,

Forbi Sophienberg -

De færreste gør sig i Dag noget Begreb om, hvor smukt der oprindelige Sophienberg, hvortil Struensee og Caroline Mathilde ofte red Ture, tog sig ud set fra Strandvejen med sine Terrasser foran. Et af de bedste Billeder, vi ejer af det, er Staalstikket, som er lavet af Xylografen Johan Frederik Rosenstand (1820-87), der som Elev af Axel Kittendorf (1861-68) og Englænderen Beneworth var en af vore kyndigste paa Omraadet. — Her ses det reproduceret efter Originalstikket, hvis Størrelse er 9 cm x 11 cm. Originalen er nu i Privateje.

Den øde Strandvej

I Sommeren 1824 var Rawert i Humlebæk, hvor han malede en af sine smukkeste Akvareller. Den forestiller den gamle engelske Kanonbaadshavn — lige overfor Hveen — der hvor nu Søen mellem den gamle og den nye Kirkegaard i Humlebæk ligger med en Bro over.

Med de smukke saftiggrønne og dybblaa Farvetoner, som denne Akvarel har, viser den os Rawert stadig som den nøgterne og smagfulde Skildrer.

fremstilledes paa Bytinget tre Tingdage i Træk. Amtsforvalter Ahlefeldt mødte selv i egen høje Person hver Gang, men Ole havde ikke noget, han skulde have bekendt! Han forklarede, at han selv havde opfødt Svinene. Det kunde han skaffe Vidner paa, paa-stod han, men saadan Tidsspilde vilde Byfoged Ølgaard i Slangerup ikke høre Tale om . . .

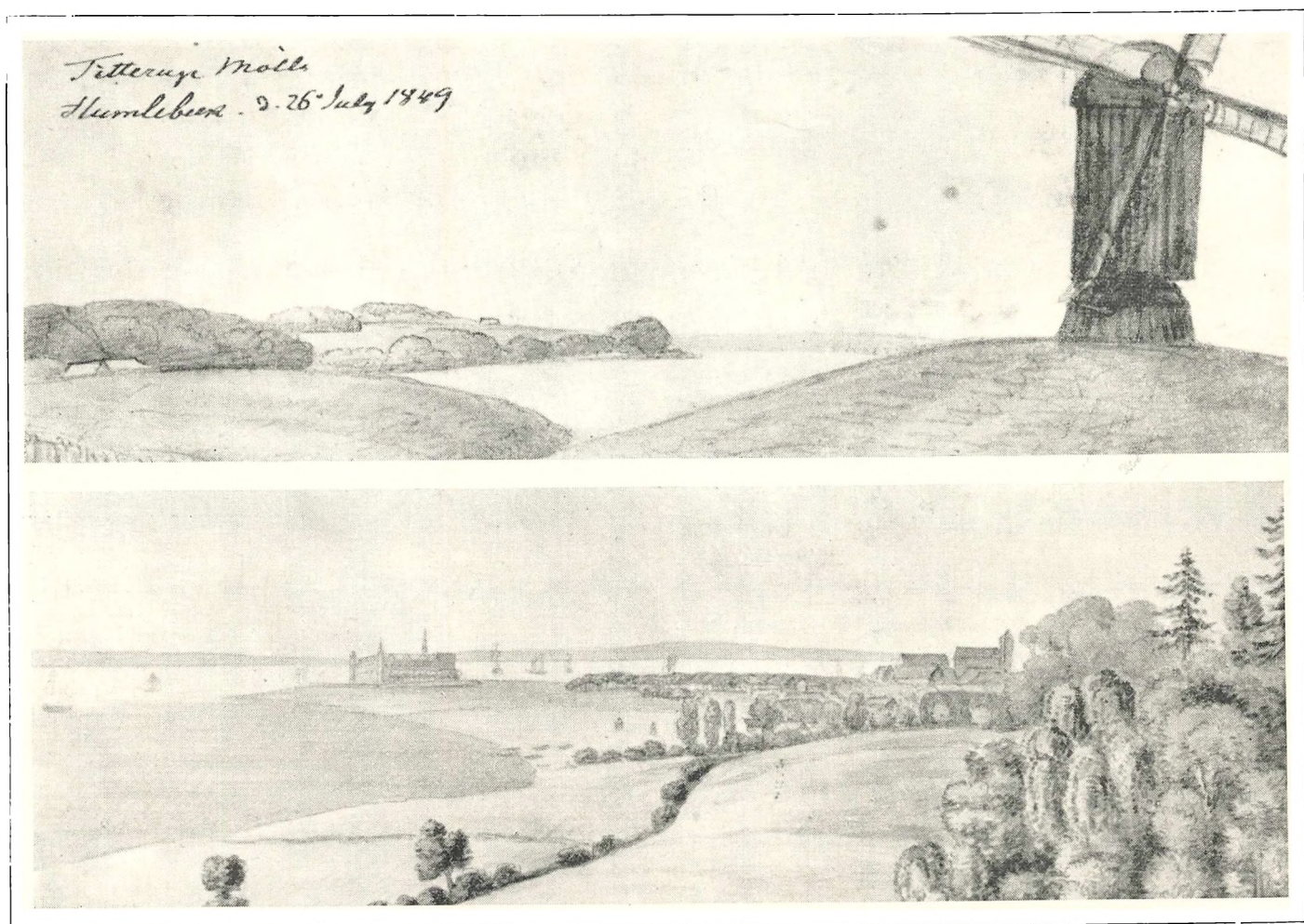
Saa skulde Sagen for Sjællands Landsting i Ringsted, og da Ole Fisker fik Nys om det, lod han sig i forblommede Udtryk forlyde med, at det skulde han nok forhindre. Han vilde simpelthen bryde ud af Arresthuset. To Karle blev saa sat til at passe paa ham. Betaling fik de i Naturalier, og desuden bevilgedes der dem et Lys hver Aften. Det blev til 2 Rigsdaler 4 Mark 4 Skilling alene til Lysene i de 130 Dage, Ole Fisker havde Selskab af Karlene, og Kirurgen, d.v.s. Barberen, i Hillerød, som i samme Tidsrum havde plastret paa Ole Fiskers ene Fod — »opvartet hans Tær«, som Papirerne lød paa — honoreredes med 2 Mark.

Endelig den 1. Marts 1699 kørte man Ole og Grisen til det sjællandske Landsting, hvor Prokurator

Niels Aagaard fra Hillerød blev beskikket som Forsvarer. Da Ole Fisker havde hørt Aagaards første Forsvarstale, forlangte han imidlertid at faa en til at føre Sagen for sig, som var bedre skaaret for Tungebaandet, og saa hentede man en Roskilde-Prokurator, der hed Peder Nielsen. Han satte straks ind paa, at man havde nægtet Tiltalte at føre Vidner, og det lykkedes ham at faa Sagens Behandling udsat til den 12. April, hvorefter Ole og Grisen efter 5 Dages Forløb returnerede til Frederiksborg.

★

Vidnerne, som Ole Fisker førte, var dog ikke meget bevendt — det var hans Svigersøn og to Soldater fra Egnen. Svigersønnen stak af til Skaane, og den ene af Soldaterne bekendte i en Krigsret, at hans og Kammeratens Vidneudsagn var Løgn. Det var Ole Fiskers Kone og Datter, der havde informeret dem og givet dem 4 Skilling for at afgive falsk Forklaring. Den anden Soldat gjorde sig derefter usynlig. Han deserterede fra sit Kompagni, men blev senere fanget. Under disse Vidneafhøringer fandt man det ikke raa-

deligt at have Ole Fisker til Stede. Derimod var Grisen der!

Den 12. April blev Ole saa paany ført til Ringsted — stadig sammen med Grisen. Ikke mindre end 50 Vidner blev afhørt — og saa maatte man udsætte Sagen endnu en Gang, for Oles Forsvarer, Peder Nielsen, var død kort i Forvejen. Næste Møde paa Landstinget fandt Sted den 24. Maj 1699. Ole Fisker ankom fra Frederiksborg under stor Eskorte, »bevogtet af mange dygtige Folk, for at ikke hans mange Slægt og Venner skulde borttage ham.« Et af Vidnerne, Oles Søstersøn, fragik nu sin tidligere Forklaring og undskyldte sig med, at Ole Fiskers Kone havde drukket baade ham og flere af de andre Vidner fulde.

Dommen faldt den 1. Juli 1699, afsagt af Landsdommer Tage Tott, og den lød paa, at Ole Nielsen Fisker skulde regnes for en Tyv og derfor tre Gange miste sin Hud ved Kagen, d.v.s. een Gang for hvert Svin, han havde stjaalet. Desuden skulde han have Tyvemærke indbrændt paa Ryggen. I Erstatning skulde han betale en hel Masse Penge, og Sagens Omkostninger, herunder 5 Rigsdaler til Mestermannen

for hver Fiskning og 4 Rigsdaler for Tyvemærket, blev ligeledes paalagt ham.

Ole Fisker slap dog for baade Fiskning og Brændmærke, for den 11. Juli brød han ud af Fangehullet trods Vagtmandskabets Paapasselighed — og ingen saa ham nogensinde mere.

★

Grisen, som under Processen havde været fremstillet 6 Gange paa Slangerups Byting og Kronborg Birketing, 2 Gange til Krigsforhør i København og 3 Gange paa Landstinget i Ringsted, hører man efter Oles Flugt ikke mere om.

Man opgav at finde Ole og holdt i Stedet for Auktion over hans Ejendele, saa hans Gæld og Udgifterne til den langvarige Proces kunde blive dækket. Da alt var betalt, blev der 22 Rigsdaler 7 Skilling tilovers. Dem lagde Barberen fra Hillerød Beslag paa som Efterbetaling for den ydede Lægehjælp. Der blev saaledes ikke saa meget som en Enesteskilling til Ole Fiskers Kone.

Til Forhør

For til Slut at løfte en Flig af Sløret over Louis Bobés efterladte Manuskript: Han fortæller, at Dronningen under Fangenskabet paa Kronborg med saadan Iver forlangte Bøger at læse, at Slottets Kommandant maatte sende Bud til København for at faa at vide, hvordan han skulde forholde sig. Han havde kun nogle militære Bøger, som Dronningen havde afslaaet. Dette Træk svarer til den Ro, hvormed hun modtog Kongens Udsendinge og straks stillede sig værdigt til Raadighed for Afhøring. De kom til Kronborg Kl. 4 om Morgenen i et saa buldrende Mørke, at de opskræmte alle undtagen Dronningen. Maleren Carl Thomsen (1847-1912) har i 1902 malet dette Billede uden at vide, hvor nær han kom Virkeligheden. — Da Forhøret sluttede, var Dronningens Skæbne beseglet. Hun tilstod at have været Kongen utro med Struensee. I den gryende Sommer sejledes hun den 31. Maj til Hannover, hvor hun boede paa Slottet i Celle og døde allerede den 10. Maj 1775, kun 23 Aar gammel, agtet og elsket af Celles Indbyggere. Den Dag i Dag lever i Byen det smukkeste Minde om hende.

← Saa helt ubebygget tog Nordsjælland sig ud endnu dengang set fra Tipperup Mølle.

☆

Og saa er vi fremme. I 1820 har Rawert med Ynde skildret Landskabet omkring Kronborg. Akvarellen fortæller tydeligt hvor øde, der var 48 Aar efter, at Dronningen her havde sit sidste Opholdssted i Landet..

NORDSJÆLLANDSKE NOTER

HILLERØDDRENGEN, DER OPFANDT HATTEAFSLAGNINGSMASKINEN

Brev til »Jul i Nordsjælland«
fra Romeo, Michigan, U.S.A.:

James B. Giern.

For mange år siden lå der et langt lavt hus på Sdr. Banevej i Hillerød. Huset tilhørte enkefru Gjern. Det var dér, hvor Nordsjællands Venstreblad en gang havde til huse. Nu er der en stor moderne bygning. Ude i fru Gjerns have stod et mægtigt lindetræ, som strakte sine grene ud over plankeværket og halvvejs tværs over gaden.

Om sommeraftenerne sad man dér og spiste sin aftenmad, det var ligesom at være i skoven, — en oldenborre faldt ned paa ens tallerken, men den slags ænsede man jo ikke. Fru Gjern havde en søn, en rigtig hallunk, han var noget af en opfinder, og hans op-

findelser og ideer var ikke altid til samfundets gavn eller glæde. Nu var det saadan, at en person — selv med høj hat — kunne færdes under grenene, men saa konstruerede denne dreng — Jens — et slags hejseværk, noget i retning af den gamle krigsmaskine bliden. Og denne indretning kunde dirigeres bag plankeværket. Ideen med maskineriet: en gren kunne bøjes ned, så at den netop strøg hatten af en forbi-passerende. Når nu en fin herre nærmede sig, tog han naturligvis »sigte« og konstaterede, at han let kunne gå under grenen — — men ganske langsomt og ubemærket bøjedes grenen ned — og — vips fløj hatten af. Efter at have samlet sin ejendom op så offeret sig om. Han kunne ikke begribe, hvordan det var gået til, — for grenen var jo vipet tilbage igen. Der var naturligvis altid et galleri af fnisende ungdom bag plankeværket.

Jeg kan særlig huske en aften, direktør Rathien for efter sin flotte derby — hans stedsøn Fredy var en af banditterne bagved, og det var vanskeligt at holde ham fra at brøle af latter.

Men som det går for så mange opfindere: verden sætter ikke pris på deres anstrengelser. Den dag, da kejseren, Vilhelm II, skulle gæste vor lille by, måtte grenen bort.

Tænke sig den lejlighed som her gik tabt. Ingen ville nu have beklaget om nogle få pikkelhuer var røget i rendestenen.

Men vi knægte tog revanche — ingen af råbte »Hurra«.

James B. Giern.

★ Hvem er denne Jens, hvis Opfindelser »Verden« saadan tillod sig at kaste Vrag paa? Det er naturligvis Underskriveren James B. Giern. Og han er identisk med Jens Bloch Gjern, født i Hillerød 1885.

Siden 1905 bosat i U.S.A. Ejer af Fabrik i Detroit for Værk-tøjsmaskiner, en fremragende Organisator og — Opfinder.

★

FASTELAVN I GUNDSØMAGLE

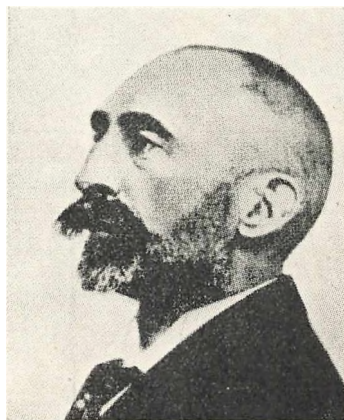
Fastelavns-Skikkene i Nordsjælland er efterhaanden svundet ind til næsten ingenting, — og disse sæere Rudimenter kan nu kun forstaaes, naar man kender Udspringet. Fastelavnsridtet — hvis det overhovedet foregaar noget Sted i Nordsjælland — er Rester af det middelalderlige Spil, der skulde oplive i Fastetiden. Bide til Bolle: oprindelig rituel Nydelse af særligt Fastebrød! Børnenes Raslen efter Penge er ikke nær saa hyggelig som det, der gik forud: »Syngen for Æg».

Her har vi et Billede fra Fastelavns-Søndag 1914 i Gundsømagle. Det ser nd til, at man endnu for 40 Aar siden holdt fast paa Æggekurven. Paa Billedet ses iøvrigt, fra venstre: Martin Hansen, Hans Nielsen, Hans Hansen, Oluף Jensen, Laurits Jørgensen, Jens Hansen, Svend Hansen og Ove Simonsen.

★

AMTMANDEN OG MIDDAGEN PAA HUNDESTED KRO

Kammerherre
Vilh. Peter Greve Schulin.

Her har vi den sparsommelige Amtmand, der fandt Middagen ved Hundestedbanens Indvielse lovlig flot (Artiklen Side 5), Kammerherre, Vilh. Peter Greve Schulin, Søn af Kammerherre Johan Sigismund Lensgreve Schulin, Amtmand over Frederiksborg Amt 1860—1880. »Unge Schulin«, som Dir. C. Kuhlman omtaler i sin Artikel, fungerede fra 1906 til 1921, — netop i de Aar, hvor Trafikken i Nordsjælland kom til at koste Amtet store Penge, vel at mærke Landevejstrafikken. Bilernes Gennembrud prikkede Hul paa Pengesækken. Og saa slap Grev Schulin dog med Skrækken i eet Tilfælde: man havde netop vedtaget at forbyde al Automobilkørsel over Kronprins Frederiks Bro, og nu stod man overfor et Krav underbygget af flere Tusinde Underskrifter.

Befolkningen ønskede samtlige Landevejsgrøfter fyldt, saa Hestekøre-

tøjer kunde undvige de fremstormende Benzin-Uhyrer! Det blev virkeligt vedtaget, — med een Stemmes Flertal. Men det vilde koste uhyre Summer, og de fik Grev Schulin til at stejle. Sagen blev trukket i Langdrag. Og Grøfterne blev som bekendt aldrig fyldt.

Men Middagen paa Hundested Kro den 21. Dec. 1916 blev jo sat til Livs! Hvor flot var den da? De kan selv skønne — her er Menuen:

Legeret Suppe
Sherry — Madeira
Fiskefilet Normand
Hochheimer
Skinke Bayonne med Gemyse
Château Belair
Andesteg med Compot
Cliquot Sec
Nucca Parfait
Sherry
Caffe
Likør & Cognac

★

TRE BLINK OG EN PAVSE

Fabrikant Carl Petersen med sin Model af Nakkehoved Fyr.

Denne Model af Nakkehoved Fyr er udført af Manden, der staar ved Fyrtaarnet: Fabrikant Carl Petersen, Gilleleje, — omtalt i forrige Nummer af „Jul i Nordsjælland“ for sit fortjenstfulde Arbejde med at fremskaffe, opbevare og bearbejde gamle Gilleleje-Slægters Optegnelser. Carl Petersen har leveret Skibsmodeller viden om, og efterhaanden staar der 30 af hans fine Arbejder alene paa Gillelejemuseet, i hvis Bestyrelse han sidder. Hans Plan er

at faa samlet Tegninger og Beskrivelser i et Kartotek omfattende alle Handels- og Fiskerbaade, der har sejlet paa de nordsjællandske Havne i de sidste hundrede Aar . . .

Nakkehoved Fyr blinker tre Gange og holder saa en Pause, det ved alle langs Nordsjællands Kyst. Vi kan oplyse, at Modellen her gør det samme: tre Blink med fire Sekunders Mellemlum, — og saa en Pause paa 12 Sekunder.

★

KULSTER ELLER KOLSTER

Den store danske Ordbog har et Ord, som kun er kendt i Nordsjælland: KULSTER. Det er »Smaakul, Kulstøv eller kulblandet Jord, der fremkommer ved Brænding af Trækul og bliver liggende i et Lag paa Milepladsen«. Ordbogen henviser til Forfatterne Junge og Zakarias Nielsen, der begge staver Ordet med »u« — som i Kul. Er det da ikke rigtigt? To Kendere af nordsjællandske Forhold har diskuteret det, maaske bør det staves med »o«? Det er unægtelig ikke noget Verdensproblem, men det kan give Anledning til en lille filologisk Rundrejse, — og en af »Jul i Nordsjælland«s lærde Læsere, som har moret sig med at undersøge Problemet, skriver, at han »nu paa den givne Foranledning vakler lidt i Kulsvierttoen paa Ordbogen«. Paa bornholmsk Dialekt betyder *kollstrå*: forbrænde, forkulle. Og Svenskerne siger om noget, der er forkullet, at det er *kolstråd*. Paa norsk Skovdialekt kaldes smaa Stumper Træ for *Koltringer*. Et Apparat, der

findeler f. Eks. Ler og Sand, hedder en *Kollergang*. En Skorstensfejerjække: en *Kollert*. Den videnskabelige Betegnelse for Stoffet, hvis enkelte Partikler har en Diameter fra 1/10.000 til 1/1.000.000 mm: *Kolloider*. Findeling, Filtrering, ved Hjælp af et Kolatorium: *Kolering!*

Der foreligger — slutter den kyndige Mand — den »indlysende Mulighed, at det burde staves *Kolster*, med Henblik paa *Findelingen*. Men glem ikke, at det kan være knap saa videnskabeligt, netop fordi det drejer sig om *Kul*. Det kan simpelthen være Kulsviernes fikse Sammen drag af en Række Ord, f. Eks.: Kul — Srøv — Jord!«

Ja, og saa er vi lige vidt, — men det er i hvert Fald et godt og ram mende Kulsvier-Ord, ikkesandt!

★

GILLELEJES TUDEHORN

Peter Svendsen, Gillelejes »Tuders«, i Funktion.

Hverken Telegraf, Telefon eller Radio har formaaet at tage Livet af Gillelejes ældste Meddelelsesmiddel »Tudehornet«. Det stammer helt tilbage fra det allerførste Bjærgelag og brugtes, naar man ved en Stranding, eller naar Storm truede Fiskerbaadene, vilde kalde Mand skab sammen paa Havnen.

Senere blev Tudehornet — som er et gammelt Oksehorn — taget i Brug, naar Bekendtgørelser eller Efterlysninger skulde bringes til Beboernes Kundskab, — eller naar en af Byens Handlende havde et særligt godt Tilbud til sine Kunder. »Tuderen« var gerne en halv voksen Dreng, og Bestillingen, som gik i Arv fra Generation til Generation, lønnedes med 25 Øre pr. Tudetur.

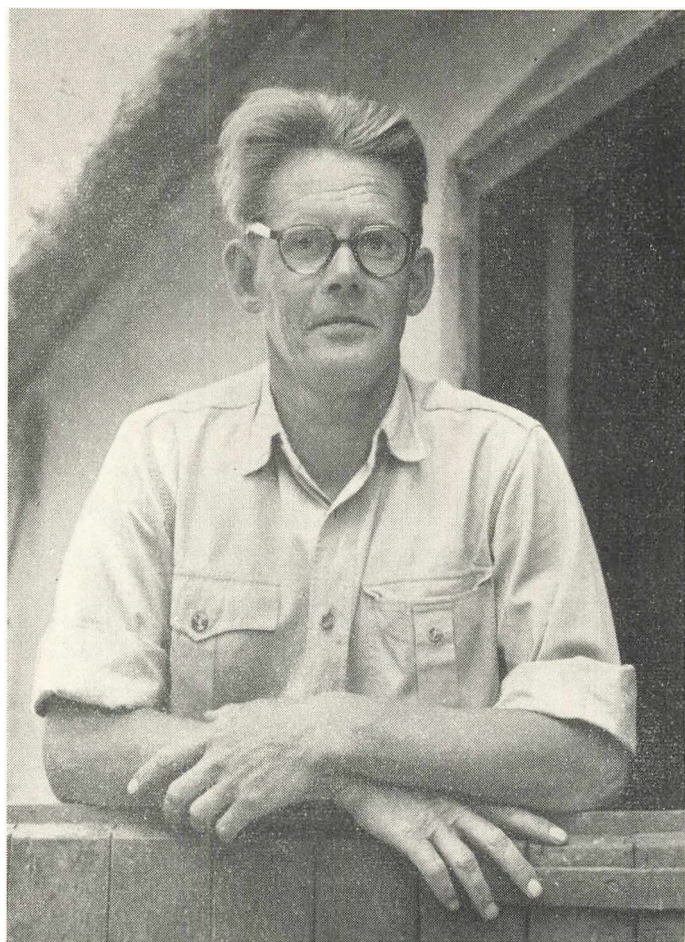
Med Aarene er Tudehornet næsten gaaet i Glemmebogen, men det eksisterer stadig, og der er ogsaa en »Tuder«. Blot er det ikke mere en halv voksen Dreng, men en moden Ægtemand — Montør Peter Svendsen. Der er dog to Aar siden, han sidst lod Hornet lyde for at kalde sammen til Havne- og Bjærgelagets Generalforsamling.

Mange af Gillelejes ældre Fiskere har været Tudere som Dreng. En af dem, den nu 70-aarige Carl Klausen, skal have været særlig berømt, fordi han havde en ualmindelig smuk og kraftig Sangstemme og sang sine Meddelelser ud, naar han først havde tudet i Hornet.

J. H.

Digtere i Nordsjælland:

Bybo under Bondetag

En Dag da Sonja, legendarisk Telefondame paa Langstrup Central, svarede paa en Abonnents Opkald, hørte hun en Melodistump blive fløjtet. Et Øjeblik efter talte den fløjtende med Knud Rasmussen, hvad han ogsaa ønskede. Melodien var de indledende Takter af Ouverturen til »Digter og Bonde«. Blandt Venner kaldes Knud Rasmussen Digter og Bonde, han beklæder faktisk de to Erhverv, omend det er blevet noget smaat med Bonderiet, efterhaanden som Digteriet er blevet mere og mere tidkrævende. Men Inspirationen har Knud Rasmussen stadig at hente fra Jorden, fra Arbejdet med Dyrene, fra Omgangen og Snakken over Markskellet eller paa Møllen med Naboer og Landmænd iøvrigt paa Egnen.

Det var vel egentlig først, da Knud Rasmussen fik Navnet »Bybonden« hæftet paa sig, at hans Skrivelser fik den landboagtige Drejning, som nu er saa karakteristisk for ham. Som Ærkekøbenhavnervner i et halvt Liv havde han Storbymenneskets Vaner, Til-

KNUD RASMUSSEN, — »Digter og Bonde« kaldet, — hvad han faktisk ogsaa er, Skildrer af Hverdagslivet i Nordsjælland, om Smaating og smaa Ting af stor Betydning for ham — og gennem de fint opfattede Nuancer ogsaa for den opmærksomme Læser med det opladte Sind.

bøjeligheder og Indstilling over for Tingene. Men for 6—7 Aar siden brød han pludselig op fra Brostenene, købte et lille Bondehus med Straatag paa Store Fælled ved Fredensborg.

Byen lod han blive, hvor den var. Forsøgte ikke at flytte dens Vaner og Ting med sig. Jo, een Ting kan man ikke lægge af i »Enghuset«: en betydelig større Forkærlighed for Te, end vanligt er i Landbokredse. Ellers var hele Familien indstillet paa at leve, som man levede paa Egnen; som man lever, naar man har med Jord at skaffe.

Grunden til denne Omvæltning i den lille Digterfamilies Tilværelse var ikke een, men flere. Naturligvis den i alle skrivende Folk iboende Trang til Isolation, Stilhed, Arbejdsro, til nærmere Kontakt med de enkle Liv og Flugt fra en Byadresse, som efterhaanden alt for forstyrrende mange kendte.

I en Tid — og da navnlig Sommertid — hvor mange af de samme Venner er blevet berigede med Biler, kan en Tur til Digteren i Bondehuset med Straatag være lige saa fristende Maal for en Køretur som saa meget andet og saa bliver Arbejdsroen, Isolationen, straks noget mere problematisk.

Snart kommer der en Bog »Bondehus med Straatag«, som fortæller om de mange »Glæder«, der kan være paa Landet. En Del af Bogen har været læst op i Radioen som Middagsføljeton, og Radioen er vel nok det Sted, hvorfra Knud Rasmussen vil være den store Offentlighed bedst kendt. Ikke mindst paa Grund af de fire Udsendelser om Land-Larsen og By-Larsens Forhold og ringe Kendskab til hinandens Dagligdag og Arbejdsvilkkaar, der har været udsendt nu i Efteraaret. Til Fjernsynet har han lavet adskillige Udsendelser, til Radioen skrevet og oversat en Række Noveller. Ellers omfatter hans Produktion foruden en lang Række Kronikker, der først og fremmest fortæller om Hverdagslivet i det lille Samfund, om de mange smaa, gratis Glæder, Tilværelsen byder den paa, der har Blikket opladt herfor, ogsaa et Par Børnebøger og Bogoversættelser — og Debutromanen »Drengen Bertel«, den eneste Roman, der hidtil er kommet fra hans Haand.

Ellers har det mest været Smaating og smaa Ting, han har beskæftiget sig med. Men nu er Omstillingen fra Storbymenneske til Landbo ved at være helt gennemgaaet. Nu maa Afklaretheden være kommet. Den næste Bog om Bondehus med Straataget er antaget og udkommer til Foraaret. Men hvornaar kommer den Roman, han vist inderst inde gaar og sysler med...? Er den ikke tilstrækkelig modnet endnu? philax.

Gamle Slagter Mogensen med Hunden »Capri« i Købmand Israelsens Butik, Hillerød (1906-07).

Slagtersvende fra Hillerød ca. 1870.

Velocipede-Udflugt fra Birkerød Kostskole 1885.

Billeder fra Læserne

Læsere har sendt os disse Billeder fra ældre Tiders Nordsjælland, da Fotografiens Kunst endnu var noget af en Sjældenhed.

Cigarhandler Poulsen udenfor sin Butik i Helsingørgade i Hillerød nogle faa Aar efter Aarhundredskiftet.

Paa Julemærkehjemmet ved Ølsted Strand - - - -

Af FR. KRISTENSEN

Redaktør Fr. Kristensen skildrer et Besøg paa Julemærkehjemmet »Kildemose« ved Ølsted Strand

*Jeg samler paa de smaa Børns Smil,
de smaa Børns lyse Smil,
og brød man op mit Hjertes Skal
med Bor, med Dirk, med Fil —*

*man fandt den største Samling Smil,
som nogen Tid er set
— man fandt det blide Genskin af,
hvad Tusind Børn har let.*

*Se derfor plukker jeg, hver Gang
der blomstrer Smil paa Kind,
et lille Smil og lukker det
i Hjertets Skatskab ind.*

Det er Nis Petersen, der siger saadan i et af sine Digte, og det kan vist ikke siges skønnere. Han var Børnenes usvigelige Ven, og hans største Glæde var at kalde Smilet frem paa Barnets Kind.

Ja, det er en stor Gave at vække Glæde i Barnets Sind; for ingen er saa ægte taknemlig som Barnet for det, der glæder og varmer. Det er Barnets Privilegium at have en lykkelig Barndom, præget af Harmoni, af Hjertets Varme, af alt det, som gør godt. Men der er mange Børn, paa hvis Kind Smilet og Glæden stivnede, ikke blot hos de syge, men ogsaa hos dem, der ikke fik den Barndom, der er deres Ret.

Julemærkets Fader, Postmester Holbøll, havde tidligt disse Børn i sine Tanker, og det var helt i hans Aand, at Julemærkekomiteen købte Kildemose ved Ølsted Strand og indrettede dette Sted til et Hjem for smaa Dreng. Skønnere Sted kan man vanskeligt tænke sig end dette Hjem, som kgl. Skuespiller Karl Mantzius i sin Tid indrettede, længe før Ølsted og Kregme Strande var opdaget som Københavnernes Sommerland. Her byggede han et stort og dejligt Hus paa Skrænten ned mod Roskilde Fjord med den brede Strand, der er saa flad, at de store Sten ude i Fjorden rager op over Vandet langt ud. Han plantede omkring Huset; senere Ejere købte mere Jord til, fordi de vilde være helt for sig selv paa dette Sted, og i Dag ligger Kildemose Julemærkehjem med et Areal paa ni Tdr. Land, lagt ud i Have og Park og med herlig Tumbleplads for de Børn, der skal finde Helse her. I 1948

købte Julemærkekomiteen Ejendommen, og Hjemmet indviedes til den nye Opgave samtidig med, at man udsendte Aarets Julemærke, hvis Motiv var det glade og forventningsfulde Barneansigt, der stirrede ind i Julens Lys. 21 Par straalende Barneøjne fik den Jul Lov til her at se ind i Juletræets tændte Lys, og Frk. Johanne Larsen blev deres Plejemor. Hun fik her en Livsopgave, ingen kunde ønske sig skønnere; men hun mødte ogsaa med alle Forudsætninger for at løse Opgaven. Hun var uddannet som Børnehavelærerinde, havde været paa Julemærkehjemmet Lindersvold, og ledede i nogle Aar Børnehaven i Køge, inden hun kom til Kildemose, hvor man stadig kan træffe hende omgivet af Børn, der møder hende med Tillid og ofte søger til Plejemor, naar de har noget paa Hjerte.

Det er en Oplevelse at gæste de smaa Børns Hjem paa Kildemose, og hvis man er saa heldig at se de smaa Dreng komme her, lidt beklemte ved Situationen, og siden ser dem, naar de er klar til at vende tilbage til deres Hjem, er man ikke i Tvivl om, at det er en god og værdifuld Gerning, der her er taget op. Forsagte og svækkede Børn er blevet rettet op, og Smilet er vendt tilbage paa Kinden.

Det er ikke egentlig syge Børn, der kommer her, men Børn, der af en eller anden Grund trænger til at komme til Kræfter. Her er Børn, som har været syge og trænger til Rekreation, her er milieuskadede Børn, som kommer sig, naar de har været borte fra Hjemmet en Tid, og der er adfærdsforstyrrede og urolige Børn, som har Brug for at falde til Ro under stilfærdige Former. Bolignøden har ogsaa sine Ofre blandt de smaa, men de fleste kommer sig hurtigt i de frie Omgivelser i den friske Luft og ved Stranden. Hjemmet modtager kun Dreng i Alderen fra 3—4 til 8 Aar, og de anvises gennem Lægerne til Julemærkekontoret i København. Mange af dem er fra København, men Centralsygehuset i Hillerød anviser ogsaa Børn til et Ophold her.

Min Vej faldt forbi Kildemose nogle Gange, og under et af Besøgene paa Hjemmet finder jeg Børnene i Leg ved Stranden. De har været i Vandet, og de straal af Velvære over at have faaet Lov til at tumle sig i det lune Vand.

Saa skønt ligger Kildemose ved Ølsted Strand.

Mens vi gaar omkring i Hjemmet og ved Stranden, fortæller Frk. Larsen om Livet paa Hjemmet og om Glæder og Skuffelser i det Arbejde, hun er blevet betroet.

— Vi søger saa vidt muligt at skifte seks Børn ad Gangen; for saa er der tilbage en fast Stab af Børn, der er kendt med Tilværelsen her, og ved Samværet med de andre glider de nye Børn hurtigt ind i Rytmen her. Som Regel kommer Forældrene eller andre paarørende og afleverer Børnene. Der kan i de første Dage være lidt uroligt over dem; men Omgivelserne og de nye Kammerater præger dem hurtigt. En Del af dem har nogen Vanskelighed ved at omgaas de andre Børn; men gennem Leg og den frie Udvikling kommer de hurtigt over dette. Lad mig nævne Steffen, — han er tre Aar, Enebarn og fra et godt Hjem, men han havde været en Del medtaget af Bronchitis, der hurtigt forsvandt her hos os. Han var her en Tid i Vinter, men var indesluttet og sart, og han maatte sendes hjem igen. Saa kom han igen i Sommer, og det var morsomt at se, hvordan han rettede sig op. Første Gang var han ikke til at slaa et Ord af, men nu leger han med de andre, saa det er en Lyst. Han har en Sangbog med hjemmefra, og han kan alle Sange, skønt han ikke kan læse. Han ser paa Billederne, og saa synger han fra Bladet af Hjertens Lyst.

Midt i en Flok finder vi Steffen. Han har altid Sangbogen med, og han lader sig ikke nøde. Han holder af at synge, og hurtigt er der dannet et lille Sangkor med Stef-

fen som Forsanger, og de er parate til at synge hele Sangbogen ud, hvis vi kan vente saa længe.

Under vor Vandring er der en Dreng i Flokken, der er utrættelig for at gøre sig gældende. Han tager mig i Haanden, og saa beretter han fantastiske Historier om, hvad han har oplevet. Min Far er Politi, siger han, og han henter mig hver Dag i et stort Dollargrin. Men ak, det er kun i Fantasiens Verden, denne Far og dette Dollargrin eksisterer. Moderen er gift for tredje Gang, og den lille Fyr er fra første Ægteskab, saa han har i sine 4—5 Aar oplevet mere end de fleste. Det er tydeligt, at han maa være Forgrundsfigur. Nede ved Stranden skal Børnene lege, og næsten i Ekstase skovler han Sand i en Tønde og vælter det bagefter ud. Man skal lægge Mærke til ham — han maa sole sig i Bemærketheden for at overvinde de Komplekser, der har fyldt det lille Barnesind. Stakkels lille rastløse Fyr!

✱

Et Par andre smaa Drenge gik en Sommer stiltfærdigt omkring og syntes at befinde sig vel her. Da Tiden var løbet ud, og de skulde rejse hjem, kom ingen for at hente dem, og Frk. Larsen maatte rejse tilbage med dem. Deres Mor boede i en Toværelses Lejlighed i et moderne Kvarter i København, men i Lejligheden boede endnu en Familie med Børn. Er det vanskeligt at forstaa, at det kan være svært at aflevere et Par søde Smaadrenge tilbage til saadanne Forhold, selv om Moderen er besjælet af den bedste Vilje til at gøre det godt for dem!

Det værste er, hvor Børnene er Kastebold mellem stridende Forældre. Der var en lille sød Dreng, hvis Forældre laa i Skilsmisseforhandlinger, og de kæmpede bittert om at vinde Barnet for sig, overøste ham med Gaver og førte kvarterlange Samtaler med ham i Telefonen. Den Slags er slemt at være Vidne til, og det vilde være bedst, om Barnet kunde blive paa Hjemmet, indtil Skilsmissen var i Orden, og det var afgjort, hvem det skulde være hos.

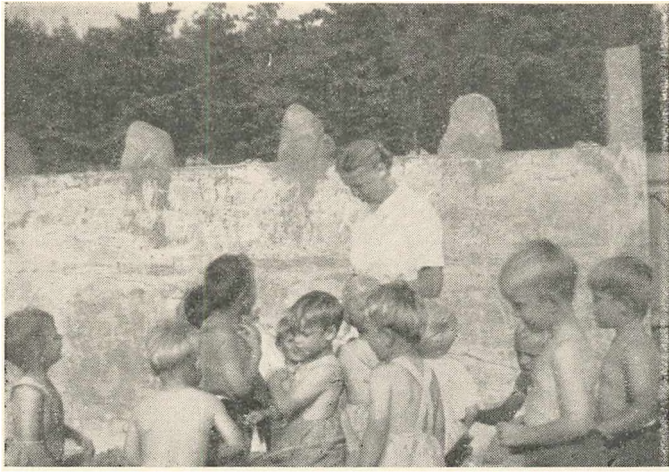
... Man møder adskillige saadanne triste Skæbner her, Børn, for hvem Opholdet paa Hjemmet bliver Barndommens store Oplevelse, og hvis Taknemlighed bevares gennem Aarene og udtrykkes i Breve til Frk. Larsen. Men Hovedparten er gudskelov Børn, for hvem Opholdet kun bliver et Mellemspil i en lykkelig Barndom. De glemmer maaske Kildemose og Stranden og Frk. Larsen, i hvert Fald at sende Hilsen, ikke fordi de er utaknemlige, men fordi det kun er blevet et Minde mellem utallige andre fra en lykkelig Barndom. Og selv de, der glemmes, glæder sig; for det er jo netop en saadan Barndom, man ønsker Børnene.

— Hvordan er det med Forældrene — kan de komme og se til Børnene?

— Ja, den anden Søndag i hver Maaned kan Forældre aflægge Besøg, og saa gaar de rundt og hygger sig med Børnene. Det er betegnende for Børnenes Evne til at falde til i nye Omgivelser, at Afskeden i Reglen er lempelig.

— Længes Børnene ikke hjem, naar det nærmer sig Jul?

— Nej, vi holder jo ogsaa Jul, og vi gør den saa festlig, som det er muligt. Vi begynder den 1. December med at hænge Adventskrans og sætter et Lys i hver Dag, og

Naar Frk. Johanne Larsen deler Godter ud, er der Ro over Felten.

saa er der Travlhed med at lave Julegaver til dem hjemme. Henimod Jul følges vi ad ud i Skoven og finder vort eget Juletræ. I Julen synger vi Julesange, hygger os og har slet ikke svært ved at komme i Julestemning, og anden Juledag, naar Forældrene kommer, har vi det store Juletræ tændt. Børnene kan ikke faa en bedre Jul end i Julemærkehjemmet, og saadan skulde det jo ogsaa gerne være.

— Men saa Hverdagen, især om Vinteren, naar Børnene ikke kan komme til Stranden?

— Saa opholder vi os mest inden Døre, men gaar dog hver Dag vore Ture regelmæssigt. Ellers arbejder Børnene ved deres smaa Borde efter Børnehaveprikket, og bliver de beskæftiget paa en sund og naturlig Maade, er der ingen Problemer med dem, for de bliver optaget af noget, der interesserer dem. Jo, slutter Frk. Larsen, de er henrivende i deres Naturlighed, og det er et dejligt Arbejde at være betroet.

✱

Inde i Spisestuen, hvor Børnene sidder paa smaa Stole ved smaa Borde, mens de spiser, staar en Buste af Julemærkets Fader, Postmester Holbøll. Hans Tanke, at ikke blot syge Børn skulde hjælpes gennem Julemærkets Toører, men at Børn, der trængte til Rekreation, skulde hjælpes, blev ført ud i Livet her, og han ser mildt og bedstefaderligt ud over den livlige Flok. Han var, ligesom Nis Petersen Børnenes usvigelige Ven, og han vilde kalde Smilet tilbage paa Barnets Kind. Det er lykkedes ham her paa Julemærkesagens nyeste Hjem. Ved hans geniale Idé skabtes de glade Smils Boplads ved Ølsted Strand.

Lad os tænke paa det, naar Julemærket nu igen henvender sig til os.

C. T. Christensen

— ud som Kommiss fra Helsingør
— blev General og Bankmand

Nordsjællandske Pioner-Eventyr

Af ERIK GRIBSØ

Hattemageren fra Helsingør var første Dansker, der trængte ind i Californias Vildnis, — en ensomt Eventyrs ret ukendte, fantastiske Historie.

Smeden fra Farum, den berømmede Pioner, der aldrig var rigtig tilfreds, naar der var hvide Mænd mellem ham og Solnedgangen.

En „Røver“ fra Helsingør drog tværs over Fastlandet, fra Vest mod Øst, iført to Mavebælter...

Mads Chr. Holm.

— ud som fattig Tømrer fra Helsingør

— hjem som Millionær

Smeden fra Farum, Hattemagersvenden, Manufakturkommissen og Skibstømreren fra Helsingør, — fire Nordsjællændere var helt usædvanlige Pionerer i den nu 100-aarige Folkevandring til Nordamerika.

De nyeste Oplysninger faar ganske vist ikke Farum-Smeden Peter Lassens meget berømmede Indsats til at blegne, — men de færreste ved, at det var en anden Nordsjællænder, Hattemagersvenden *Fellom* fra Helsingør, der var første Dansker i California, — en Eventyrer, der ikke giver Smeden noget efter, hvad Mod og Dristighed anbelanger. Hvad han præsterede ene

Mand i Californias Vildnis, havde Robinson Crusoe ikke behøvet at skamme sig over. Fellom nævnes da ogsaa, erfarer man hos amerikanske Venner, stadig oftere som en af de helt store Pionerer. Desværre var han meget karrig med at beskrive sin egen Indsats, — han skrev ikke eet eneste Brev hjem til Helsingør. Men her er, hvad der har kunnet skaffes til Veje om Hattemagersvenden.

★

Mathias Fellom blev født i Helsingør 1800 og lærte Hattemagerfaget, som han ærlig talt ikke fik

meget Brug for i Junglen. Men det tænkte Forældrene maaske ikke paa. En Dag mønstrede han en Hvalfangerbaad, der anløb Fort Ross ud for Californias Kyst. Man vilde proviantere. Men her hørte Fellom om en Eventyrer, man rystede paa Hovedet af, en vis Gilroy, der havde dristet sig *ind i Landet*. Gilroy var tidligere Sømand, fortalte man, og han havde haft Held til at tage store Landomraader i Besiddelse i det ukendte Vest-California.

Hattemagersvenden, der var blevet Sømand, besluttede at gøre Gilroy Kunsten efter. Hvis det nu var rigtigt!

Fellom tog sin Hat og sprang fra Borde, det var i 1822, — og saa begav den 22-aarige sig af Sted, alene Mand, ind i det vildsomme Land, hvor kun Indianerne holdt til. Udover det han gik og stod i, havde han kun et Jagtgevær med sig. Dage og Nætter vandrede han, efter Sol og Stjerner, i den Retning, hvor man sagde, at Mr. Gilroy vistnok havde været meget heldig! Han nedlagde Vildt, sov i Træer og Klippehuler, — og hvordan det end gik til: som en anden Stanley, der fandt Livingstone, saadan trængte Hattemagersvenden en Dag frem til Gilroy. Og Rygtet havde talt sandt. Gilroy var Stor-Godsejer. Hos ham fik Fellom Arbejde, dog formoder man, hverken som Hattemager eller Sømand. Og kort Tid efter havde han lært Gilroy Kunsten efter, hvad der jo ogsaa var Meningen. Fellom tog selv Land, begyndte smaat, udvidede og blev snart »et Rygte« ligesom Gilroy. Andre Pionerer stødte frem til ham, han tjente store Penge og endte som Fredsdommer og øverste Embedsmand i Byen San Juan Bauhita.

Ved man mere om Fellom? Jo, een Ting til, og det er næsten det mest eventyrlige: Da han ikke havde skrevet hjem til Helsingør i 38 Aar, drog hans Broder Caius af Sted til Amerika for at erfare Nyt om Mathias, enten han saa var død eller levende. Ved et Tilfælde fik Caius fat i Adressen, — og saa drog han samme Vej ind gennem California.

Han fandt Broderen.

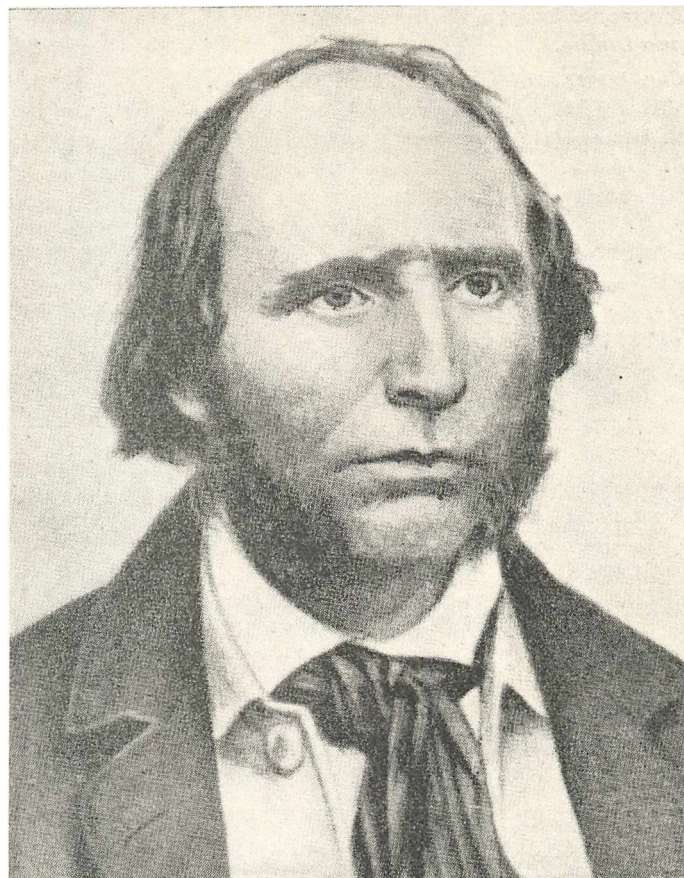
Og Caius blev derovre — som stor Ranch-Ejer.

★

Peter Lassen, den udødelige Pioner, var født i Farum samme Aar som Fellom, i 1800, men han var blevet Smedemester i København, før han besluttede at udvandre til Amerika, 30 Aar gammel.

Han drog Vest paa fra Boston, sammen med to andre Danskere, en Rejse paa et halvt Aars Tid, gennem endeløse Prærier, hvor forladede Vogne — og Skeletter — fortalte om Folk, der var bukket under. Lassen naaede frem til Missouri, noget af en Bedrift, men det er ikke nok til at gøre en berømt Pioner.

Tusinder drog den øde, trælsomme Vej vestover. Lassen var Smed og Farmer i ni Aar og grundlagde

Nordamerikas store Pioner fra Farum.

Smed Peter Lassen, der blev født 1800 i Farum, regnes af Amerikanerne mellem de største Pionerer, — en Eventyrer og Opdagelsesrejsende af Format, skildret i en spændende Biografi, af T. Vogel-Jørgensen, («Peter Lassen af California», 1937).

et Samfund i Keytesville, og han dannede et Korps mod Indianeroverfald. Netop som man kunde tænke sig, at Vejen var aaben for det bedsteborgerlige, brød han op, 39 Aar gammel. Hans Livs største Bedrifter laa foran ham. Sammen med tolv andre Pionerer vilde han helt til Stillehavet, altsaa over Klippebjergene. Dertil førte ingen Veje, ikke engang Spor. Hvor mange, der naaede frem, ved vi ikke, men Smeden var første Mand i San Francisco, eller som Byen hed dengang Yerta Buena, »den gode Urt«. Her kunde Smeden fra Farum godt have faaet Arbejde. Men Lassen maatte videre, han havde faaet Uroen i sig, — den Rastløshed, som sikkert ikke gør Mennesker lykkeligere, men som gør dem til Pionerer og Opdagelsesrejsende. I San José arbejdede han som Smed, og dør byggede han Californias første Savmølle. Uroen meldte sig igen med voldsom Kraft.

Lassen var blevet 43 Aar, nu skulde der rigtigt ske noget. Han solgte pludselig en Dag Savmøllen, en Ranch, og alt, hvad han ikke kunde tage med sig, — for hundrede Muldyr og en Del Kvæg. Saa udstyrede han en Ekspedition og drog op ad Sacramentofloden. Og han standsede ikke, før han havde sluppet al Forbindelse med Nybyggere. Nordligere end nogen anden

Mormoner besøger en Tømmermand paa Landet.

Chr. Dalsgaard har malet dette Folkelivsbillede. »Tvende af Mormonernes saakaldte Apostlere« agiterer for Udvandring til Utab. Under et gammelt Litografi efter Maleriet bedder det, at »den yngre af dem er begyndt sin Prædiken, men finder kun liden Opmærksomhed hos Husets Folk, thi Konen bliver rolig ved det mindste Barns Vugge«. Konens Søster staar op ad Væggen og »røber i hele sit Væsen Kulde«, Tømmermanden læser »høllt smilende« i et Skrift, han har faaet af den anden Mormon. Den gamle Mand paa Stolen og hans Datter »er Fremmede, som ere fulgte med Mormonerne«, hans Datter, der er blind, haaber at blive seende. Faderen vil ikke »skilles fra sit Barn, som han endnu har holdt tilbage fra den Sigt, der er ham en Gru«. To Kendsgerninger maa dog føjes til al denne Skepsis: Nordsjælland afgav forholdsvis faa Udvandrere til Utab, men i Aarenes Løb har 30.000 Danskere sluttet sig til Mormonerne og bosat sig i det nye »Zion«.

Amerikanerne berømmer uden Forbehold de danske Mormon-Bedrifter paa Prærien og i Utab.

Lad dem være vildførte Sjæle; det var tapre Folk!

Pioner naede han, før han gjorde sig en Ranch — og saa sig omgivet af Indianere. Dem levede han med i Fred og Krig, og Pionerer naede frem til ham. Lassen var Pioner og Stifinder, men ikke menneskesky, hans Gæstfrihed var kendt og benyttet. Den berømte amerikanske Oberst Fremont havde i en Periode Stabskvarter hos ham, under de Begivenheder, der førte til Krigen mod Mexico, — den, der medførte, at California kom under USA.

Men en Dag maatte Lassen videre. Han var aldrig rigtig tilfreds, naar der var »hvide Mennesker mellem ham og Solnedgangen«. I 1851 fandt han den første Passage gennem Sierra Nevada, i 1854 var han ved Canadas Grænse. Ved Honey Lake grundlagde han Byen Susanville, og i 1858 sluttede han Fredstraktat med Indianerne paa USA's Vegne. Saa greb Feberen

Der er fundet Guld, —
et Billede fra 1848, de første Guldfund er gjort i California,
den febrilske Jagt med Hakker og Spader begynder.

ham igen i 1859 — og det blev for sidste Gang. Han startede en Ekspedition ind i Nevada efter Sølvminer, — og blev skudt af en Indianer.

Hans Lig førtes til Honey Lake. Her blev han begravet under et af de 5000-aarige Kæmpetræer.

Et Amt, en Park, mange Kildespring bærer hans Navn, — en 3813 Meter høj virksom Vulkan er opkaldt efter den vulkanske og virksomme Smed fra Farum.

★

I 1847 blev der fundet Guld i Sacramentodalen. Mange Danske fra alle Dele af Landet var med i Jagten. En af dem, der fik mest Udbytte af Guldgravertiden, men indirekte, var Skibstømrer Mads Chr. Holm, født 1827 i Nykøbing F., Svend fra Træskibsværftet i Helsingør 1848. En Dag laa der en amerikansk Bark i Helsingør, den manglede en Tømmermand. Mads Holm sprang til. Han naede San Francisco og tjente store Penge som Tømrersvend under den fantastiske Bolignød, der var en Følge af Guldjagten. Byen voksede med eksplosiv Hast, — men Holm brugte ikke Pengene i de Spillehuse, der blev bygget hurtigere end Boligerne. Han tog over paa den anden Side Bugten, — hvor nu Oakland ligger. Og anlagde et Træskibsværft, — et godt Stykke Pionerarbejde.

Før han var 30 Aar, havde han tjent sig en Kæmpeformue, — og i 1858 besluttede han sig for at vende hjem til Danmark. Han klædte sig ud som en Røver — for at undgaa Røvere naturligvis — trak en gammel Filthat ned over Ørerne og stak en Firløber i det yderste Bælte. For han havde endnu et Bælte paa, inde paa det bare Maveskind, — og i det havde han indsyet hele Formuen, Kontanter og Anvisninger. Han drog

tværs over Fastlandet til Østkysten, — og efter Hjemkomsten til Danmark oprettede han Dampskibsselskabet »Norden«.

I 1881 stiftede *Mads Chr. Holm*, den hjemvendte Skibstømrer, A/S Helsingør Skibsværft og Maskinbyggeri med en Aktiekapital paa 1,600,000 Kr.

Han døde i 1892 som en hovedrig Mand.

★

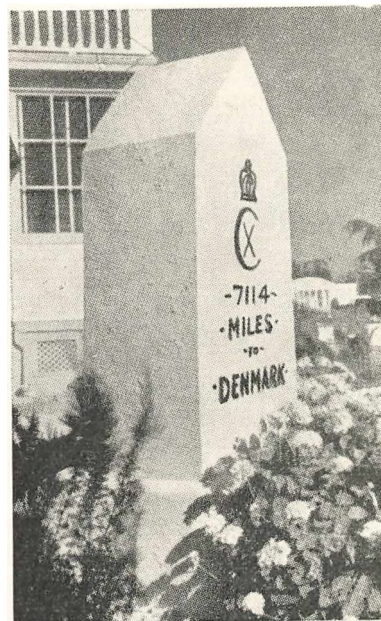
I Begyndelsen af Halvtredserne kom den store Mormontid, der ogsaa trak Folk fra Nordsjælland til »Zion«, Salt Lake City i Staten Utah, i 1860 havde Staten 2000 danske Indbyggere, i Dag er der over 30.000 danske Mormoner. Der var Danskere paa de første farefulde Karavaner tværs over Fastlandet, men meget faa nordsjællandske Navne gjorde sig særpræget gældende i den store Hær af tavse, sammenbidte Pionerer. I det lille Mormonmuseum i Salt Lake City ser man en Del Nordsjællændere beskedent repræsenteret gennem de Ting, de har foræret Museet, — en Stenalderøkse (tænk engang: en Stenøkse med fra Hjemstavn tværs over Amerika), en Kyse, en Morter, nogle Billeder . . .

★

Vi begyndte med Hattemagersvenden fra Helsingør, lad os slutte med en anden Helsingoraner, Manufakturkommis *C. T. Christensen*. Han blev født 1832 og lærte som Kommis i Helsingør. I 1852 rejste han til Amerika og vandt straks godt Fodfæste. Han var en køn Fyr, han havde et pænt Væsen, var et godt Hoved, — og han kunde regne, saa han blev Bankmand. Da Borgerkrigen kom, meldte han sig frivilligt paa Nordstatside, og efter Stormen paa Mobile 1862 forfremmedes han til Major. Før Krigen sluttede, var

han Brigadegeneral. Efter Krigen blev han igen Bankmand, nu i den store Stil, dansk Konsul og i en Periode Chargé d'Affaires. Han samlede betydende Menesker i sit smukke Hjem i Brooklyn og er en af dem, hvis Fremtræden og stiltfærdige Menneskelighed har betydet meget for Danskeres Omdømme i Amerika.

De to Helsingoranere — Hattemageren og Kommis'en — repræsenterer hver sin Type Pionerer, Eventyreren i Vest, den noble Bankmand i Øst. Og man fornemmer noget af den fantastiske Udvikling, hele Fastlandet gennemløb, paa de faa Aar, der er imellem dem.

Den lange Vandring.

Nogle faa af Halvfjerdsernes danske Pionerer i California er endnu tilbage paa det danske Mønster-Alderdomshjem »Aldersly« ved San Francisco. Mellem Havens Palmer staar denne Sten: 7114 miles til Danmark. Det lille »to« siger noget om Udvandrerens Hjemlængsel.

★ ★ ★ ★ ★ Julenissens Avislæsning ★ ★ ★ ★ ★

Sin Vane tro har Julenissen holdt Øje med de Fejl, som hans Kolleger, Sætter- og Trykkernisserne ved de nordsjællandske Blade, har begaaet. En lille Prøve fra Samlingen følger her. Julenissen har ikke nævnt Navnene paa de forskellige Blade, hvor han har gjort sine Fund, men har vedføjet Oplysninger om Egnen og Tidspunktet, hvor Begivenhederne, der omtales, er foregaaet.

IMPONERENDE ARRANGEMENT

Frederiksværk, 30/11 1954: »Der i den senere Tid forekommet flere Tilfælde af Hærværk i Kvarteret ved Vinderød Skov. Have-laager er fjernet og smidt ind i Skoven, Skilte revet ned, og sidst er et nystøbt Fundament til et Stakit traadt i Stykker. De ondsindede Drengestreger finder Sted ved Nattetid. — Jugosla-verne var imponerede af Arrangementet . . .«

GULDGRUBE I KIRKEN?

Torup, 3/12 1954: »Kirkens Restaurering forestaas af Arkitekt Rolf Graae, København. Foruden de ovenfor nævnte Ændrin-

ger er der planlagt en Sænkning af Kirkens Gulv, der efterhaanden ligger næsten en Meter for højt. Hævningen er fremkommet ved, at der flere Gange i Kirkens Historie er blevet lagt nyt Guld direkte ovenpaa det gamle.«

LYV I BUTIKKEN —

Fredensborg, 10/12 1954: »Forleden Nat har en Tyv været paa Fisketur hos P. Madsen Tops Efterfølger i Fredensborg, hvor han fra Udstillingen paa Gulvet indenfor Døren havde fisket flere Sæt Dameundertøj ud gennem Brevsprækken i Døren. Der har været Lyv i Butikken det meste af Natten, men ikke desto mindre har Tyven fundet et belejligt Tidspunkt, og som Følge af, at Dameundertøj fylder mindre og mindre, har Fiskeriet kunnet lykkes.«

DET SAA HAN STORT PAA

Frederikssund, 13/12 1954: »Han krævede 70 Kr. for de tre Tænder, der blev slaet ud, og 180 Kr. for tabt Arbejdsfortjeneste. Derimod gav han Afsked paa Erstatning for Svie og Smerte.«

AKROBAT, OH!

Hillerød, 16/12 1954: »Nu har man i nogle Aar hver Juleaften bedt en kendt Person vende Plader i Grammofonarkivet, men velegnede Grammofoncausører hænger ikke paa Tærne.«

Julekoncert

i Frederiksværk kirke
mandag den 20. decbr. kl. 20.
Vi giver Dem gerne et udkast
til Deres annonce

BÆNKEVARMERI?

Blistrup, 4/1 1955: »Kirken var kønt pyntet med Alpevioler, grønt og levende Lys ved Stolesæderne . . .«

STORE LYSGLIMT

Blistrup, 4/1 1955: »I Forgaars var der, Traditionen tro, Juletræsfest i Præstegaarden for de gamle i Blistrup Sogn. Mens Julelysene straalede paa det smukke Juletræ, sang de ca. 70 Deltagere »Julen har bragt velsignet Bud«, hvorefter Fru Pastor Sand bød velkommen og talte om Julen og dens Betydning for Menneskene. — Forsamlingen sang derefter Man kan nu ogsaa faa Lysglimt-Tændstikker i de store Husholdningsæsker.«

SOYATIDEN, — KULØRT TIDSALDER?

Gilleleje, 8/1 1955: »Fra gammel Tid har man haft Boder ved Strandene til Opbevaring af Baad og Fiskeredskaber. Herom har vi Vidnesbyrd helt fra Soyatiden, I Islændingen Egil Skallagrimssons Digt, hvori han begræder Sønnen Bodvars Død, siger den gamle Digter bl. a.: Lydepit lystrede mig længe Ordet, Viddets Vaaben, vel slebet.«

NEGER LIGE FRA BEGYNDELSEN —

Frederiksværk, 25/2 1955: »Det er i Aften Kl. 19,30, AOF's Frederiksværkafdeling holder offentligt Møde paa Grand Hotel, hvor Viceskoleinspektør V. Cornelius, Nakskov, som selv er Neger af Fødsel, vil tale om Afrikas Problemer.«

ÆLDRE HERRE

Lynæs, 15/3 1955: »Torsdag kan Fisker Stenberg Petersen, Søndergade 50, Lynæs, fejre 500 Aars Fødselsdag.«

I RØG OG DUFT

Fredensborg, 28/5 1955: »Pastor Praëm sluttede Aftenen, ge Blomster og Cigarer.«

GIFT EN GROS

Frederiksværk, 22/6 1955: ». . . i hvis Hjem hun, da hendes Mission opdages, er udsat for et Mordforsøg ved Gift, opløst i Kasse.«

KAFFE HOS MOLBOERNE?

Blistrup, 22/6 1955: »Ved 12,30-Tiden startede de mange Biler fra Brugsforeningen og kørte over Helsingø—Annisse til Arreso og videre til Frederiksværk og Frederikssund og Kaløvig, hvor Eftermiddagskaffen blev indtaget.«

LEGENDE LYS

Hillerød, 22/6 1955: »Det siger sig selv, at alle Lysene paa Alteret bør være legende.«

OMBYGNING EFTER SPRÆNGLADNING?

Frederikssund, 3/7 1955: »Paulette Goddard er fyldt med Lidenskab som en Atommile er sprængladet med Kraft og Varme. Et fremragende Spil. Teatret er derpaa lukket i to Uger paa Grund af Ombygning.«

RØD BUS

Birkerød, 8/7 1955: »Indbyggerantallet i Birkerød er rød Bus Co.s store Turistbiler.«

SKRAPT MIDDEL

Tisvilde, 2/8 1955: »Vejby-Tibirke Kommune har forlængst, som Led i Udvidelsen af Vejen gennem Tisvildeleje, eksproprieret Villa »Grete«, idet den laa i Vejen for Udvidelsen. — Der har været holdt Likvidation over Nedrivningen af Villaen . . .«

MANNEQUINER?

Frederiksværk, 5/9 1955: »Frederiksværk og Omegns Museumsforening agter som tidligere omtalt at afholde en Udstilling af ældre Haandarbejdere —«.

Husk Dansk kvindesamfunds

i morgen fredag aften kl. 20

MINDEDIGT OM FREMTIDS-HELT

Søborg, 15/9 1955: »— holdt en gribende og stærkt personlig Tale ud fra Ordene over Willemoes paa Stentavlen i Holmens Kirke »Han var en Mand af gammel Dyd og dansk Oprigtighed, af Ja og Nej og alt, hvad godt man ved.«

(Kingos Ære-Digt om Niels Juel! — Kingo døde 1703, Willemoes 1808).

MIDNATS-SKOLE?

Frederiksværk, 3/10 1955: »Kort før Midnat væltede en lille Pig, den 10-aarige Maretta Brandt, Datter af Staalværksarbejder Henry Brandt, Lille Ryvej ved Sandkroen, da hun paa Cykle var paa Vej til Skole i Vinderød.«

TAG OGSAA OM VINTEREN

med

Frederiksværkbanen

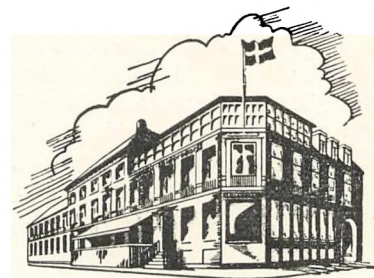
✱ ✱ ✱

Hotel
„Leidersdorff“

HILLERØD

*

TELEFON 37 . 38 . 679

Den
RIGTIGE

Ur- og Guldsmedeforretning

S. P. Løkke & Søn

URMAGER OG GULDSMED
FREDERIKSVÆRK
TLF. 286

**Frederiksværk Dampvaskeri
og kemiske Tøjrensning**

G. LARSEN

TELEFON 18

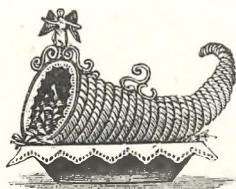
GRAND HOTEL

Frederiksværk

(Sonja Rose) Telefon 8

KOSMORAMA

(samme Direktion) Telefon 455

KNUD V. ERNERS

BAGERI OG CONDITORI

Nørregade 23 . Frederiksværk . Tlf. 62

Vagn Nielsen

STATSAUT. SKIBSMÆGLER
FREDERIKSVÆRK

Telegram-Adresse: »Neslein« . Telefon 185

ERIK DREISIG
FREDERIKSVÆRK . TELEFON 443
Skræderi og Herrekonfektion

Hotel Strandborg

FREDERIKSVÆRK . TLF. 293

De smaa Haver med god og billig Mad
Hyggelige Værelser med Centralvarme

Einer Petersen

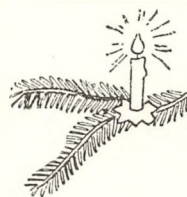
- - **Alt** *elektrisk*

Smukke Bordlamper . Moderne Lampetter
Alt i El-Køkkenudstyr . Brødrister og Strygejern
Højtjeldssole udlejes

KNUD LØTH

aut. Installatør

Tlf. Frederiksværk 177 — Nørregade 20

Gør Julen festlig —
Giv en Nyttégave fra

O. RAASCHOU-NIELSEN

Frederiksværk

Forretningen med det store Udvalg

A S

Frederiksværk

Trælasthandel

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER

HAVNEVEJ 7 —

Tlf. 6 (3 Ledninger) og 12

MØRTEL . STØBEGODS . BRÆNDSSEL

— C. V. BERNTSEN

H. CHR. NIELSEN

TORVET · FREDERIKSVÆRK

Behagelige Vogne med Centralvarme

Telf. 45 — Dag og Nat

HOTEL ROYAL

(Ove Walin)

Nørregade 2, ved Kirken

FREDERIKSVÆRK · TLF. 110

Stedet, hvor De spiser godt!

Den gamle Smedie

J. THISTEN-NIELSEN

Frederiksværk · Tlf. 556

Hegn

Gelændere

Porte

Laager

Alt i Kleinsmedearbejde

Herreekvipering

Aage Løkke

FREDERIKSVÆRK · TELEFON 345

— en god Forbindelse

Fornuftige Julegaver!

Fikse Julegaver!

KORT SAGT: JULEGAVER FRA

JENS HOLTEGAARD

Frederiksværk · Tlf. 83

Vi hjælper Dem altid paa Gled, hvis De mangler Ideer!

STORT UDVALG I

Vine og Cigaretter

Frederiksværk Materialhandel

CARL HANSEN

Tlf. 26

Premier IS

Aug. Højrup

FREDERIKSVÆRK · TELEFON 269

RUBIN Oliekamin

★ Til alle
Formaal

★ I Nutiden

★ I Fremtiden

Handelsfirmaet

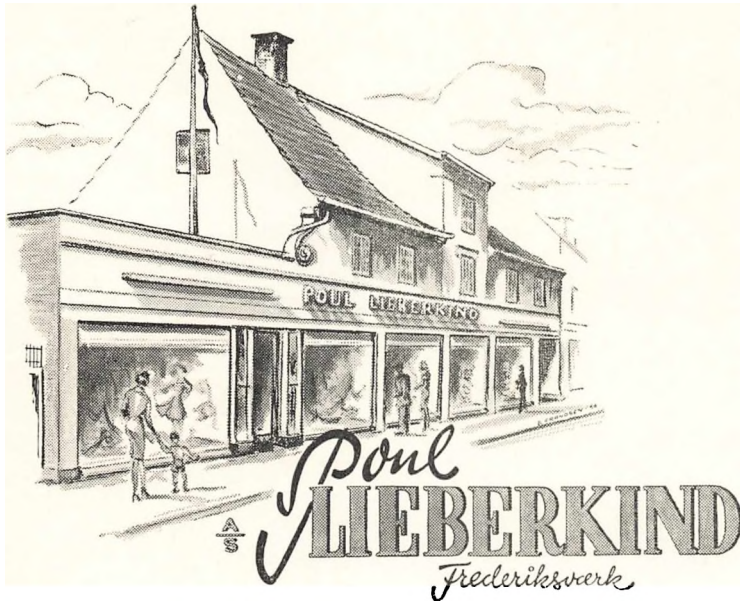
AGENDA

Isenkrammer C. Frederiksen

Frederiksværk

Solvænget 3 · Tlf. Fr.værk 515

... sælger Dem kun
det rigtige

Gennem Generationer
det rigtige Indkøbssted
for gode
Manufakturvarer
af enhver Art

Telefon 17

HARALD KORSGAARD PETERSEN
Slagter- og Viktualieforretningen

Strandvej 96, Frederiksværk (ved
Staalvalseværket) - Telefon 813 y

*Prøv vor hjemmelavede Medister,
den er lavet af Flæsk og ikke af Klister.*

Alle vore Varer er gode, friske og delikate.

Een Gang Kunde — altid Kunde!

Julegaver — Nytaarsskæmt

☆ *Noget har man altid glemt —*

☆ **Se indenfor hos os**

☆ Vi har et stort Udvalg i Bordkort, Pynt og Sange
☆ til festlige Lejligheder. Alt i Papirvarer og Legetøj

☆ **Frits Hansen** . Nørregade 16

☆ Telefon Frederiksværk 314

Julegaver til hele Familien

☆

Viggo Svendsen

Urmager — Guldsmed — Optiker
Frederiksværk Telefon 201

FISK

er en god og sund Spise

Friske Varer — Billige Priser

☆

Hans Rasmussen

Fiskehuset . Nørregade 5 . Frederiksværk . Telefon 855

*Byens
bedste
Spisested*

Frederiksværk Kro

(Laur. Mathiasen)

Torvet

TELEFON 85

BANKEN
FOR
FREDERIKSVÆRK OG OMEGN
AKTIESELSKAB

OIL-O-MATIK

Oliefyr

sejrer stort ude i Verden

Frederiksværk Smede- og Maskinværksted

W. Larsen . Tlf. Fr.værk 95 & 467 . Fredens Allé 7

Joh. Reitzel & Co.

MURERMESTRE

Frederiksværk

Telefon 49 & 587

Frederiksværk

Bogtrykkeri

Etableret 1924

ALF JENSEN
GODTHAABSVEJ 4
TELEFON 285*

SPAREKASSEN FOR FREDERIKSVÆRK OG OMEGN

Frederiksværk Tlf. 340 . Hundested Tlf. 34 . Liseleje Tlf. 251
Indlaan ca. 19 Millioner

INDLAAN — UDLAAN

Boksanlæg . Sparebøsser . Døgnbox

ALLE SPAREKASSEFORRETNINGER UDFØRES

O. Aagaard Rasmussen

Statseksamineret Ejendomsmægler
Osebro 24 — Frederiksværk

*

KØB OG SALG af By- og Landejendomme, Villaer,
Sommerhuse og Grunde samt Forretninger af enhver Art

Telefon Frederiksværk Nr. 11

ARNE HENRIKSEN

Tømrermester — Maskinsnedkeri

Karsemose

Telefon Frederiksværk 97

Alt vedrørende Sommerhuse

Udsøgte Vine fra

**Den gamle
Røbmandsgaard**

P. BJØRNSBÆK-OLSENS VINHANDEL . FREDERIKSVÆRK

CYKLER - RADIO

Støvsugere
Symaskiner
Grammofon-Plader
»Knallert«
Salg & Service

Alle førende Mærker

Hans Blom

Helsingø Tlf. 71

Alt i Trælst og Bygningsartikler

Forhandling af Støbegods
fra Lange & Co.

Isoleringsmaterialer til Stalde

Tlf. Helsingø 350 og 351

Spare- og Laanekassen for Kronborg vestre Birk

Helsingøegnens Sparekasse

Oprettet 1862

Helsingø-Gilleleje-Tisvilde

Alle Sparekasseforretninger udføres
Boxrum udlejes

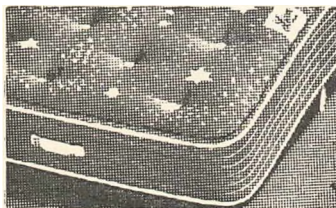
Neurosernes Land

har man kaldt Nutidens Danmark, og mon ikke en af Grundene dertil er, at alt for mange Mennesker tilbringer Nætterne i nogle rædsomme Senge.

**Ligger man daarligt,
sover man daarligt!**

De Penge, De ofrer paa Deres Sengeleje, er godt givet ud, det vil De hurtigt opdage, naar De faar den Madras, der passer Dem, og vi anbefaler Dem at gøre Brug af vor mangeaarige Erfaring paa Sengeomraadet.

Det er nemlig slet ikke lige meget, hvad De faar —!

Borella-Hansen & Co.

TELEFON 598 — HILLERØD

Husk til Julen

En Æske *hjemmelavet* Chokolade

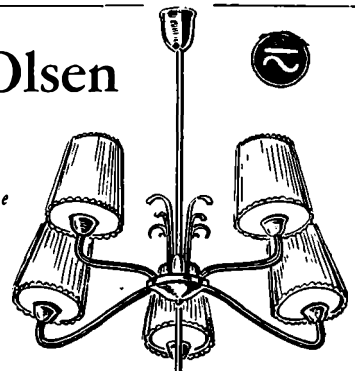
fra *Nu-Nu* . Slotsgade 53 . Hillerød . Tlf. 1089

Henning Olsen

aut. Installatør

Lys . Kraft . Varme . Hegn
Alt i Lamper, Kroner og Skærme
Køleskabe
Alt til elektrisk Køkken

Frederiksværksgade 11 A
Hillerød . Telefon 481

ENHVER

»Jul i Nordsjælland«

Bøger — Regnskaber

Reklame- og farvetryk

Blanketter - Visittkort

C. Nordlundes **Bogtrykkeri**

OSWALD TERKELSEN

Slotsgade 3 / Hillerød / Telefon 175 / Privat 1250

Alt Dansk Stål er

SIEMENS MARTIN *Stål!*

EFFO

Andelsselskabet
Elektricitetsforsyningen
for Frederiksværks Omegn

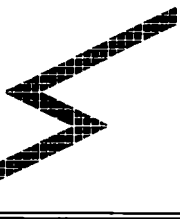
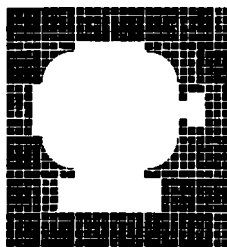
leverer Strøm til Lys, Kraft og Varme til følgende Sogne:

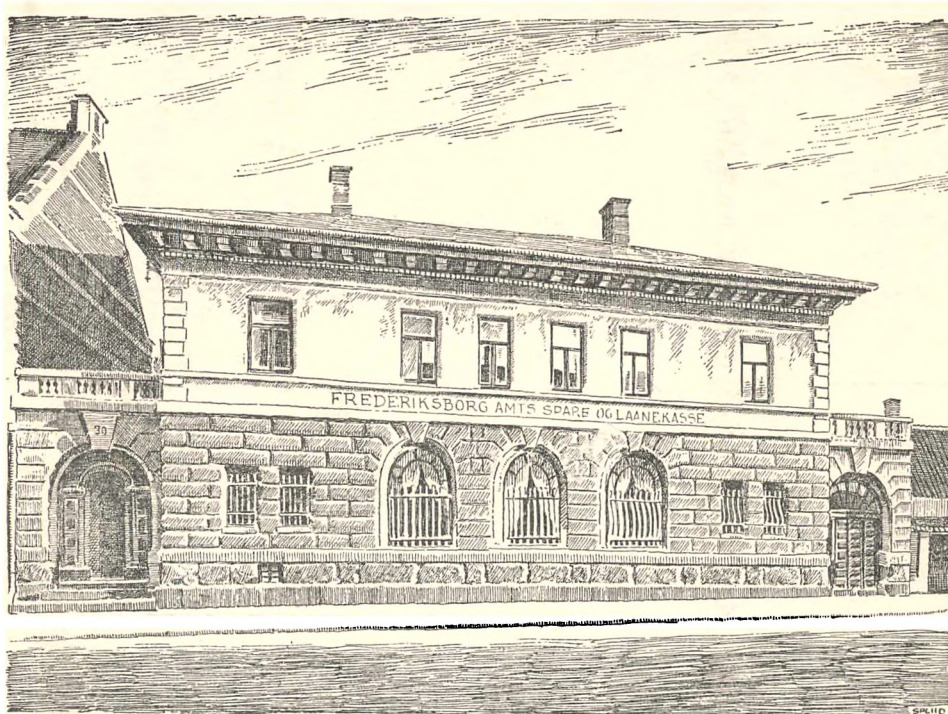
Torup, Melby, Kregme, Vinderød, Lille Lyngby, Strø, Græse, Sigerslevvester, en Del af Slangerup Landsogn og Tibirke og Ramløse Sand

OVER FØLGENDE TRANSFORMATORSTATIONER:

1. Hundested, 2. Lynæs, 3. Torpmagle, 4. Torup, 5. Melby,
6. Evetofte, 7. Vinderød, 8. Brederød, 9. Kregme, 10. Hundested
Havn, 11. Ullerup, 12. Strøllille, 13. Strø, 14. Sigerslevøster,
15. Sigerslevvester, 16. Græse, 17. Hørup, 18. Store Lyngby,
19. Meløse, 20. Hald, 21. Hundested Isværk, 22. Hundested
Motorfabrik, 23. Vinderød Enghave, 24. Støverled, 25. Hundested Vandværk, 26. Asserbo, 27. Liseleje, 28. Tollerup, 29. Kikhavn, 30. Nødebo Huse, 31. Sverkildstrup, 32. Lynæs Vandværk, 33. Søndergade, Lynæs, 34. Vinderød By, 35. Auderødlejren

Frederiksborg Amts Spare- og Laanekasse *Stiftet 1842*

Indlånskapital ca. 100 millioner kr. — Reserver ca. 8 millioner kr.

Hovedkontoret

i Hillerød

er åbent daglig kl. 9—15
fredag kl. 17—18
lørdag kl. 9—12³⁰

Telefon 78
5 ledninger

★

Indskud modtages
til forrentning

Lån ydes

Boxrum udlejes

Filialernes åbningstider:

Birkerød

Daglig 10—15,
lørdag 10—13,
fredag 17—18. Tlf. 478

Farum

Daglig 11—14,
lørdag 11—13,
fredag 17—18. Tlf. 248

Fredensborg

Daglig 10—15,
lørdag 10—12³⁰. Tlf. 232

Frederikssund

Daglig 10—15,
lørdag 10—13. Tlf. 35

Ganløse

Daglig 10³⁰—12. Tlf. 35

Gilleleje

Daglig 10—13,
lørdag 10—12. Tlf. 170

Græsted

Daglig 14—16,
lørdag 10³⁰—12. Tlf. 70

Helsingø

Daglig 11—12 og 13³⁰—15³⁰,
lørdag 10—12. Tlf. 244

Hornbæk

Daglig 10—13. Tlf. 15

Hørsholm

Daglig 11—14,
lørdag 11—12³⁰,
fredag 17—18. Tlf. 507

Jægerspris

Daglig 10—12. Tlf. 57

Lillerød

Daglig 12—15,
lørdag 10—12,
fredag 17—18.
Tlf. Allerød 38

Skibby

Daglig 11—13. Tlf. 158

Slangørup

Daglig 14³⁰—16,
lørdag 10³⁰—12. Tlf. 26.

Vexø

Daglig 13³⁰—15,
lørdag 13—14.
Tlf. Søsum 117